

№ 3 (32) 2016

ҚАРЖЫ-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖУРНАЛ
ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
FINANCIAL-ECONOMIC JOURNAL

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ

МЕМЛЕКЕТТІК Аудит

Нөмір тақырыбы:

Мемлекеттік аудит жүргізу және
ұйымдастыру мәселесі

Тема номера:

Вопросы организации и проведения
государственного аудита

ОСЫ НӨМІРДЕ:

3 ЖАҢАЛЫҚТАР

7 А.В. ГОРЯИНОВ

Әлеуметтік маңызы бар облысаралық қатынастар бойынша темір жолмен жолаушылар тасымалын субсидиялауға республикалық бюджеттен бөлінген қаражаттарды жұмсаудың тиімділігі

17 М.М. ДАҒАРОВА

Қаржылық бақылаудан мемлекеттік аудитке

26 Қ.М. ҚАСЫМОВА

Республикалық бюджет кіріс бөлігінің атқарылуын бағалау

34 А.Б. ЗЕЙНЕЛҒАБДИН

Мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудитін ұйымдастыру негіздері және оны жүргізу

42 ҚАРИ ӘНУАРБЕК

Қазақстанда мемлекеттік аудиттің тиімді ақпараттық жүйесін құрудың мәселелері мен келешегі

ЧИТАЙТЕ В НОМЕРЕ:

3 НОВОСТИ

12 ГОРЯИНОВ А.В.

Эффективность расходования средств, выделенных из республиканского бюджета на субсидирование железнодорожных перевозок по социально значимым межобластным сообщениям

20 ДАҒАРОВА М.М.

От финансового контроля к государственному аудиту

25 DAGAROVA M.M.

From financial control to the state audit

28 КАСЫМОВА К.М.

Оценка исполнения доходной части республиканского бюджета

38 ЗЕЙНЕЛЬГАБДИН А.Б.

Основы организации и проведения аудита эффективности деятельности государственных органов

50 КАРИ АНУАРБЕК

Проблемы и перспективы построения эффективной информационной системы государственного аудита в Казахстане

Есеп комитетінде Мемлекеттік аудитор біліктілігін беруге үміткер адамдарды сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссияның бірінші ұйымдастыру отырысы өтті

Қозыкөрпеш Жаңбыршиннің төрағалығымен өткен отырысқа Қаржы министрі Бахыт Сұлтанов, Қаржы министрлігі Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің төрағасы Әнуар Жұмаділдаев, Президент Әкімшілігі Әлеуметтік-экономикалық мониторинг бөлімінің сектор меңгерушісі Ақмарал Тайшықова, сондай-ақ Есеп комитетінің мүшелері мен қызметкерлері қатысты.

Отырыстың қатысушылары Сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссияның алдағы қызметіне қатысты ұйымдастыру мәселелерін талқылады.

Есеп комитетінің Төрағасы Қозыкөрпеш Жаңбыршин өткен жылы қабылданған «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заңын іске асыру үшін сертификаттау енгізілгенін атап өтті.

Ол «Мемлекеттік аудит режимінде жұмыс істеу және халықаралық стандарттарына сәй-

кес келу үшін тиісті мамандар қажет. Ұлттық комиссияның міндеті – мемлекеттік қызметшілерге қойылатын моральдық әдеп талаптарына жауап беретін кәсіби даярланған үміткерлерді анықтау», - деп баса айтты.

Есеп комитетінің Төрағасы мемлекеттік аудитор сертификаттын алу үшін үміткер тиісті біліктілік емтиханын тапсырып, Ұлттық комиссияда сұхбаттан өтуі қажет екендігін түсіндірді.

«Кандидаттарға, ең озық мамандар ішінен үздігін тандап, «мемлекеттік аудитор» біліктілігіне тек лайықтылар ғана болуы үшін қатаң талаптар қойылатын болады», – деп атап көрсетті ол.

Қозыкөрпеш Жаңбыршиннің айтуынша, Қаржы министрлігі Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің, мемлекеттік органдардың ішкі аудит қызметтері, Есеп комитетінің және тексеру комиссияларының (1,5 мың адам) мемлекеттік аудитті жүзеге асыратын

қазіргі қызметкерлерін ағымдағы жылдың соңына дейін сертификаттау қажет.

Анықтама үшін:

Мемлекеттік аудитор біліктілігін беруге үміткер адамдарды сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссия Төрағадан және комиссияның мүшелерінен тұрады. Ұлттық комиссияның Төрағасы Есеп комитетінің Төрағасы болып табылады. Ұлттық комиссияның жұмыс органы - Есеп комитеті болады.

Ұлттық комиссия Президент Әкімшілігінің, Парламенттің, Үкіметтің (келісімі бойынша) өкілдерінен, ішкі мемлекеттік аудит бойынша уәкілетті органның екі өкілі мен Есеп комитетінің бес өкілінен тұрады және де оның екеуі облыстар, Астана мен Алматы қаласы тексеру комиссияларының мүддесін білдіреді.

В Счетном комитете состоялось первое организационное заседание Национальной комиссии по сертификации лиц, претендующих на присвоение квалификации государственного аудитора

В заседании под председательством Козы-Корпеша Джанбурчина приняли участие Министр финансов Бахыт Султанов, Председатель Комитета внутреннего государственного аудита Министерства финансов Ануар Джумадилова, Заведующий сектором Отдела социально-экономического мониторинга Администрации Президента Ақмарал Тайшықова, а также члены и работники Счетного комитета.

Участники заседания обсудили организационные вопросы, касающиеся предстоящей деятельности Национальной комиссии по сертификации.

Председатель Счетного комитета Козы-Корпеш Джанбур-

чин отметил, что сертификация введена в реализацию принятого в прошлом году Закона «О государственном аудите и финансовом контроле».

«Для того, чтобы работать в режиме государственного аудита и соответствовать международным стандартам нужны соответствующие кадры. Задача Национальной комиссии – выявить профессионально подготовленных кандидатов, отвечающих морально-этическим требованиям, предъявляемым к государственным служащим», – подчеркнул он.

Председатель Счетного комитета пояснил, что для получения сертификата государственного

аудитора кандидат должен сдать соответствующие квалификационные экзамены и пройти собеседование в Национальной комиссии по сертификации.

«К кандидатам будут предъявляться жесткие требования для отбора лучших из лучших, достойных иметь квалификацию «государственный аудитор», – сказал он.

По словам Козы-Корпеша Джанбурчина, сертифицировать действующих работников Комитета внутреннего государственного аудита Министерства финансов, служб внутреннего аудита государственных органов, Счетного комитета и ревизионных комиссий (около 1,5 тысяч

человек), осуществляющих государственный аудит, необходимо до конца текущего года.

Справочно:

Национальная комиссия по сертификации лиц, претендующих на присвоение квалификации государственного аудитора, состоит из Председателя и членов

комиссии. Председателем Национальной комиссии является Председатель Счетного комитета. Рабочим органом Национальной комиссии является Счетный комитет.

Национальная комиссия состоит из представителей Администрации Президента, Пра-

вительства, Парламента (по согласованию), двух представителей уполномоченного органа по внутреннему государственному аудиту и пяти представителей Счетного комитета, два из которых представляют интересы ревизионных комиссий областей, городов Астаны и Алматы.

24.08.2016

Есеп комитетінің Ғылыми-әдіснамалық кеңесі отырысы өтті

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің Ғылыми-әдіснамалық кеңесінің отырысы өтті.

Отырыста 2016 жылы «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі орталық» РМК жүргізген зерттеулердің аралық есебі талқыланды.

Атап айтқанда, мемлекеттік активтерді пайдалануға тиімділік аудитін, мемлекеттік зияткерлік активтері қалыптасуы мен ғылымның дамуына бағытталған қаражатты пайдалануға тиімділік аудитін, бюджетке түсетін түсімдердің аудитін жүргізу, мемлекеттік аудиттің объектілерінде айқындалған бұзушылықтардың сыныптауыш сұрақтары мен есебіне қатысты мәселелер болды.

Бұдан басқа, Ғылыми-әдіснамалық кеңесінің мүшелері «Мемлекеттік аудит және қаржылық

бақылау туралы» Заңының іске асыруына орай әзірленген құжаттар жобасын қарастырды. Тиімділік және сәйкестік аудитін жүргізу бойынша мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың рәсімдік стандартын қолдану бойынша, мемлекеттік аудит объектілерінің бухгалтерлік есепбін жүргізу және қаржылық есептілікті жасау анықтығы мен дұрыстығына сәйкестік аудитін жүргізу жөніндегі әдіснамалық басшылықтары жобалары талқыланды.

«Республикалық бюджет жобасын оның шығыстарының негізгі бағыттары бойынша алдын ала бағалау туралы» ҚР Президенті Жарлығының жобасын қарастыруға және оған қаржы, ұлттық экономика, әділет министрлігінен келіп түскен ескертулерге ерекше назар аударылды.

Есеп комитеті 2017 жылдан

бастап, шетелдік әріптестерімен ұқсас тәсілмен, бюджет қаражатын тиімсіз пайдалануды және қаржылық шығыстардың алдын алу мақсатында бюджет жоспарына қорытынды ұсынатын болады. Бағалау бюджет және басқа да заңнаманың шығындарына сәйкестікті талдау, мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық дамуының басымдылығына, орталық мемлекеттік органдарының мемлекеттік бағдарламаларды бағалау нәтижесі мен стратегиялық жоспарларды алдын ала бағалауды болжайды.

Отырыстың қортындысы бойынша «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заңды іске асыру үшін әзірленген зерттеулер мен құжаттар жобаларында айтылған ескертулер мен ұсыныстарды ескеру туралы шешім қабылданды.

24.08.2016

Заседание Научно-методологического совета Счетного комитета

Состоялось очередное заседание Научно-методологического совета Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета.

Обсуждены промежуточные отчеты о проведении исследований РГП «Центр по исследованию финансовых нарушений» в 2016 году.

В частности, касающихся проведения аудита эффективности использования государственных активов, аудита эффек-

тивности бюджетных средств, направленных на формирование интеллектуальных активов государства и развитие науки, аудита поступлений в бюджет, вопросов классификации и учета нарушений, выявляемых на объектах государственного аудита.

Кроме того, члены Научно-методологического совета рассмотрели проекты документов, разрабатываемых в реализацию Закона «О государственном аудите и финансовом контроле».

Обсуждены проекты методологических руководств по применению процедурного стандарта внешнего государственного аудита и финансового контроля по проведению аудитов эффективности, соответствия, а также соответствия достоверности и правильности ведения объектами государственного аудита бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности.

Особо внимание уделено рассмотрению проекта Указа

Президента «О предварительной оценке проекта республиканского бюджета по основным направлениям его расходов» и поступивших к нему замечаний министерств финансов, национальной экономики, юстиции.

Отмечено, что с 2017 года Счетный комитет по аналогии с зарубежными коллегами будет представлять заключение на

проект бюджета в целях предложения неэффективного расходования бюджетных средств и финансовых потерь. Оценка предполагает анализ соответствия расходов бюджетному и иному законодательству, приоритетам социально-экономического развития страны, результатам оценки государственных программ и стратегических пла-

нов центральных государственных органов.

По итогам заседания принято решение учесть высказанные замечания и предложения в материалах исследований и проектах документов, разрабатываемых в реализацию Закона «О государственном аудите и финансовом контроле».

29.08.2016

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған Есеп комитетінің салтанатты жиыны өтті

Салтанатты жиында Есеп комитетінің Төрағасы Қозыкөрпеш Жаңбыршин ұжымды алда келе жатқан Конституция күнімен құттықтады.

«Қазіргі заманғы Қазақстанның негізін салушы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың бастамасымен және тікелей басшылығымен әзірленген Ата заңның қабылдануы мемлекетіміздің тарихындағы бетбұрысты оқиға болды», - деді ол.

Есеп комитеті Төрағасының айтуынша, Конституция Қазақстанның егемендігін және биліктің заңдылығын нығайтуда негізгі рөл атқарып, халықтың

бірлігі, қоғамдық және рухани келісім, саяси тұрақтылық сияқты негізгі құндылықтарды нығайтты.

«Ата заңға сүйене отырып, еліміз Ұлт көшбасшысының басшылығымен күрделі сынақтардан сенімді өтті. Отанымыздың тәуелсіздік алған жылдары қол жеткізген жетістіктері – Конституцияның және оның авторы әрекетінің нақты нәтижесі», - деп баса атап өтті ол.

Қ. Жаңбыршин айтып өткендей, Есеп комитеті – конституциялық мемлекеттік органдардың бірі. Конституцияда оның қалыптасуының және жұмыс істе-

уінің негіздері регламенттелген.

«Біздің міндетіміз – осы биік мәртебеге сай болу, Мемлекет басшысы қойған міндеттерді тиімді және сапалы орындау, соның ішінде «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заңның ережелерін іске асыру, мемлекеттік аудиторларды сертификаттау», - деп қорытындылады сөзін Есеп комитетінің Төрағасы.

Жиын соңында Қ. Жаңбыршин ұжымға мықты денсаулық, амандық, жаңа табыстар мен кәсіби жетістіктер тіледі.

Есеп комитетінің баспасөз қызметі

29.08.2016

Состоялось торжественное собрание Счетного комитета, посвященное Дню Конституции Республики Казахстан

На торжественном собрании Председатель Счетного комитета Козы-Корпеш Джанбурчин поздравил коллектив с наступающим Днем Конституции.

«Принятие Основного закона, разработанного по инициативе и под непосредственным руководством Основателя современного Казахстана Нурсултана Абишевича Назарбаева, стало поворотным событием в истории нашего государства», – сказал он.

По словам Председателя Счетного комитета, Конституция сыграла ключевую роль в укреплении суверенитета Казахстана

и легитимности власти, утвердила такие базовые ценности, как единство народа, общественное и духовное согласие, политическая стабильность.

«Опираясь на Основной закон, наша страна под руководством Лидера нации уверенно прошла через непростые испытания. Все, чего добились наша Родина за годы независимости – это конкретный результат действия Конституции и ее автора», – подчеркнул он.

Как отметил К.Джанбурчин, Счетный комитет – один из многих конституционных госу-

дарственных органов. Конституцией регламентированы основы его формирования и функционирования.

«Наша обязанность – соответствовать этому высокому статусу, эффективно и качественно выполнять задачи, поставленные Главой государства, в том числе по реализации положений Закона «О государственном аудите и финансовом контроле», сертификации государственных аудиторов», – заключил Председатель Счетного комитета.

В завершение К.Джанбурчин пожелал коллективу крепкого

Пресс-служба Счетного комитета

16.09.2016

Александр Горяинов және Талғат Жакан Есеп комитетінің мүшелері болып тағайындалды
Александр Горяинов и Талгат Жакан назначены на должности членов Счетного комитета

Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының Төрағасының ұсынымы бойынша Александр Горяинов пен Талғат Жакан Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің мүшелері болып сайланды.

Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының баспасөз қызметі

По представлению Председателя Сената Парламента Республики Казахстан на должности членов Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета назначены Александр Горяинов и Талгат Жакан.

Пресс-служба Сената Парламента РК

30.09.2016

Ағымдағы жылдың тамыз-қыркүйек айларында Мемлекеттік аудиторларды сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссиядан 345 үміткер сұхбаттасудан өттізілді.

Көрсетілген кезеңде Ұлттық комиссияның мүшелері Есеп комитетінің, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының тексеру комиссияларының, Қаржы министрлігі Ішкі мемлекеттік аудит комитетінің және мемлекеттік органдардың ішкі аудит қызметтерінің 345 қызметкерімен сұхбаттасу өткізді.

Комиссияның жұмыс қоры-

тындысы бойынша 307 үміткерге мемлекеттік аудитор біліктілігі берілді, 38 – қабылданбады.

Үміткерлердің өтініштерін қабылдамауға мемлекеттік аудиторлардың кәсіби деңгейінің, іскерлік қасиеттерінің жеткіліксіздігі, сондай-ақ оларға қойылатын моральдық-этикалық нормаларға сәйкессіздігі себеп болды.

Айта кететін жайт, мемлекет-

тік аудит және қаржылық бақылау органдарының қазіргі қызметкерлерін сертификаттау 2017 жылдың 1 қаңтарына дейін аяқталуы тиіс. Ағымдағы жылдың соңына дейін Ұлттық комиссияның мүшелеріне мыңға жуық үміткерге қатысты шеші қабылдауға тура келеді.

Есеп комитетінің баспасөз қызметі

30.09.2016

За август-сентябрь текущего года Национальной комиссией по сертификации государственных аудиторов было проведено собеседование с 345 кандидатами.

За указанный период члены Национальной комиссии провели собеседования с 345 работниками Счетного комитета, ревизионных комиссий областей, городов Астаны и Алматы, Комитета внутреннего государственного аудита Министерства финансов и служб внутреннего аудита государственных органов.

По итогам работы комиссии

квалификация государственного аудитора присвоена 307 кандидатам, отказано – 38.

Причинами отказа стали недостаточный уровень профессиональных, деловых качеств, а также несоответствие морально-этическим нормам, предъявляемым к государственным аудиторам.

Напомним, сертификация

действующих работников органов государственного аудита и финансового контроля должна завершиться до 1 января 2017 года. До конца текущего года членам Национальной комиссии предстоит принять решения в отношении еще порядка тысячи кандидатов.

Пресс-служба Счетного комитета

Әлеуметтік маңызы бар облысаралық қатынастар бойынша темір жолмен жолаушылар тасымалын субсидиялауға республикалық бюджеттен бөлінген қаражаттарды жұмсаудың тиімділігі

Әлеуметтік маңызы бар облысаралық қатынастар бойынша темір жолмен жолаушылар тасымалын субсидиялауға республикалық бюджеттен бөлінген қаражаттарды жұмсаудың тиімділігін талдауға арналған «Инвестициялар және даму Министрлігінің көлік Комитеті» ММ республикалық бюджеттік бағдарламаның мемлекеттік аудит әкімшісінің, «Жолаушылар тасымалы» АҚ, «Қала маңындағы тасымал» АҚ, «Nomadas» ЖШС, «Arlan-Trans-Astana» ЖШС, «Түркісіб Астана» ЖШС, «Марал-Нұр» ЖШС және «Тұран-Экспресс» Жолаушылар компаниясы» ЖШС – тасымалдаушылардың материалдары бойынша әзірленді.

Түйін сөздер: жолаушылар тасымалын субсидиялау, темір жол саласы, жолаушы айналымы.

Әлеуметтік маңызды облысаралық қатынастардың тізбесі 2014 жылғы 8 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму Министрінің м.а. № 247 бұйрығымен анықталды (бұрын - Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2004 жылғы 11 қараша №1185).

Жолаушылар тасымалдарын субсидиялау Қазақстан Республикасының инвестициялар және даму министрлігі. Көлік комитетімен (бұдан әрі – Комитет) 2015 жылы мынадай тасымалдаушылардың шарттары бойынша жүзеге асырылды: «Жолаушылар тасымалы» АҚ - 17 494,2 млн. теңге, «Қала маңындағы тасымал» АҚ – 1 801,8 млн. теңге, «Түркісіб Астана» ЖШС – 1 197,6 млн. теңге, «Arlan-Trans-Astana» ЖШС - 505,1 млн. теңге, «Nomadas» ЖШС – 473,2 млн. теңге, «Ма-

рал-Нұр» ЖШС – 419,8 млн. теңге және «Тұран-Экспресс» Жолаушылар компаниясы» ЖШС – 76,3 млн. теңге.

Әлеуметтік маңызы бар облысаралық қатынастар бойынша темір жолмен жолаушылар тасымалының үлесі: «Жолаушылар тасымалы» АҚ – 79,6%. «Қала маңындағы тасымал» АҚ – 8,2%. «Түркісіб Астана» ЖШС - 5,5%. «Arlan-Trans-Astana» ЖШС – 2,3%. «Nomadas» ЖШС – 2,2%. «Марал-Нұр» ЖШС -1,9% және «Тұран-Экспресс» Жолаушылар компаниясы» ЖШС – 0,3%.

Жоғарыда көрсетілген Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму Министрінің м.а. бұйрығында әлеуметтік маңызы бар қатынастарға қоғамның және мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық жағдайына және мынадай өлшемдерге сәйкес келетін қатынастар жата-

тыны туралы айтылған:

1) мемлекеттік маңызы - мемлекетаралық байланыстарды дамыту, Қазақстан Республикасының астанасы мен облыс орталықтарын Қазақстан Республикасымен айтарлықтай қоғамдық, сауда және өзге де өзара қарым-қатынастары бар мемлекеттердің әкімшілік-аумақтық бірліктерінің астаналарымен және басты қалаларымен қосу;

2) баламасыздығы - ұзақтығы үлкен әрі тармақталуы аз болғанда қайта отырғызусыз қатарлас қатынастардың болмауы, ауа райы жағдайларын тәуелсіздігі, барлық маусымдылығы, жолаушыларды бір жолғы жаппай тасымалдау;

3) әлеуметтік маңызы - халықтың жан басына шаққандағы табысында жол жүруге арналған шығысының қол жетімді деңгейінің сақталуы;

4) қол жетімділігі - азаматтардың қол жетімді балама көлік түрлері жол бағыттары бойынша Қазақстан Республикасының аумағында еркін орын ауыстыру, оның шегінен тыс шығу және кедергісіз қайтып келу мүмкіндігін қамтамасыз ету.

Субсидияланатын әлеумет-

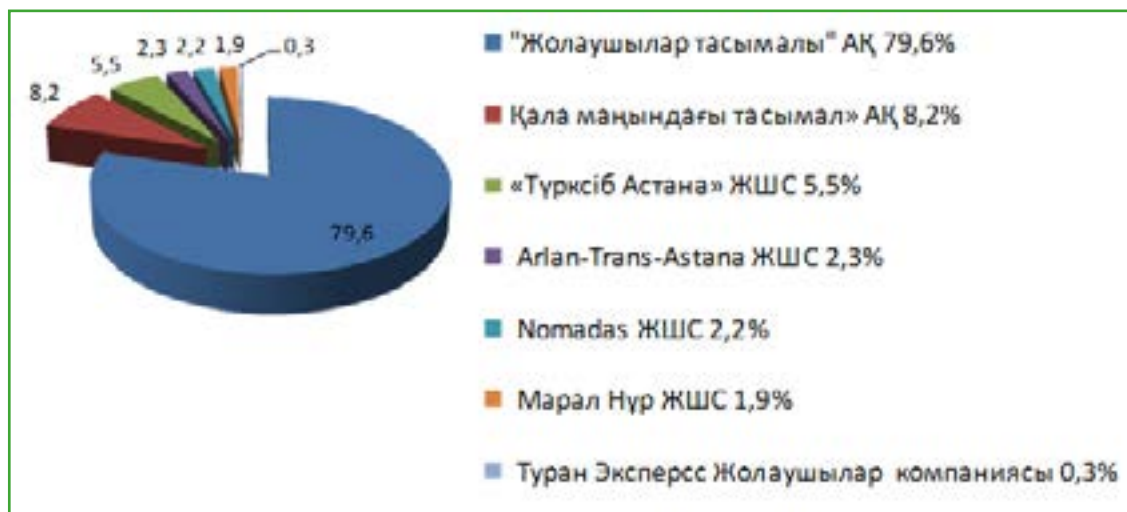
тік маңызы бар қатынастар 2014 жылы – 66 бағыттарды құрады, 2015 жылы – 63 маршрутты немесе өткен жылмен салыстырғанда 5% - ға азайған.

Әлеуметтік маңызды қатынастар бойынша тасымалданған жолаушылар 2014 жылы - 17.2 млн. адам, 2015 жылы - 16.4 млн.

адам, немесе 5% -ға төмендеген. Жолаушылар тасымалы бойынша жалпы қатынас саны 2015 жылы - 75 маршруттарды құрады.

Әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалы нарығын тасымалдаушылардың арасында бөлу № 1 диаграммада көрсетілген.

Диаграмма № 1

2014 жылы жолаушылар айналымы 14 653,5 млн. жолаушы.км, 2015 жылы – 14 097,0 млн. жолаушы.км немесе бір жылда 4,8% - ға азайды.

Әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылардың жол ақысы үшін тарифтер 2014 жылы 7%, 2015 жылы – 10%-ға өсті.

«Жолаушылар тасымалы» АҚ бойынша субсидияланатын қатынастарда 48 маршруттар және субсидияланбайтын қатынастарда – 12 маршруттар бар, олардың шығыстарының үлесі 60,5% және 39,5% - ды құрады.

Субсидияланатын қатынастарға қарағанда субсидияланбайтын қатынастар бойынша бір жолаушыны тасымалдау шығыстарының үлесі жоғары, өйткені Тальго вагондары үшін қызмет көрсету «Patentes Talgo S. L»

компаниясының филиалымен еуро-мен жүзеге асырылады.

Субсидияланатын тасымалдар бойынша «Жолаушылар тасымалы» АҚ негізгі шығыстары мынадай түрлерден тұрды:

1) вагондарды жалға алу: 2014 жыл – 13 381 876,0 мың теңге, 2015 жылы – 12 903 405,0 мың теңге (478 471,0 мың теңгеге азайған);

2) еңбекке ақы төлеуге арналған шығындар: 2014 жылы – 10 799 203,0 мың теңге, 2015 жылы – 10 385 355,0 мың теңге, 413 848,0 мың теңгеге төмендеген);

3) электровозды және жылу тартқыш қызметі: 2014 жыл – 9 390 985,0 мың теңге, 2015 жылы – 9 607 664,0 мың теңге (216 679,0 мың теңгеге өскен);

4) ТҚ-1 техникалық қызмет көрсету: 2014 жылы – 3 774 816,0 мың теңге, 2015 жылы – 4 108

184,0 мың теңге (333 368,0 мың теңгеге өскен);

5) амортизациялық аударымдар: 2014 жылы – 2 180-216,0 мың теңге, 2015 жыл – 2 218 346,0 мың теңге (өсім 38 130,0 мың теңге);

6) инфрақұрылым қызметтері (желіге): 2014 жыл – 4 728 763,0 мың теңге, 2015 жылға – 2 922 140,0 мың теңге (1 806 623,0 мың теңгеге азайған);

7) жолаушылар вагондарын күрделі жөндеу: 2015 жылы – 1 061 999,0 мың теңге;

8) материалдар: инфрақұрылым қызметтері (желі): 2014 жылы – 3 010 506,0 мың теңге, 2015 жылға – 1 685 519,0 мың теңге (1 324 987,0 мың теңгеге азайған);

9) вокзалдарды (перрондарды) пайдаланғаны үшін жалдау ақысы: 2014 жыл – 1 369 245,0 мың

теңге, 2015 жылға – 1 440 273,0 мың теңге (өсім 71 028,0 мың теңге);

10) кезең шығыстары (әкімшілік-басқарушы персоналдардың бабы): 2014 жыл – 1 981 092,0 мың теңге, 2015 жылы – 2 740 179,0 мың теңге (өсім 759 087,0 мың теңге);

11) төсек-орындарды жуу және жөндеу, төсек жабдықтарын дезинфекциялау: 2014 жылы – 191 310,0 мың теңге, 2015 жылы – 1 378 920,0 мың теңге (өсім 1 187 610,0 мың теңге).

Келтірілген деректерге сүйенсек, келесі негізгі шығыстар бойынша өсім болға: төсек-орындарын жуу және жөндеу, төсек жабдықтарын дезинфекциялау - 1

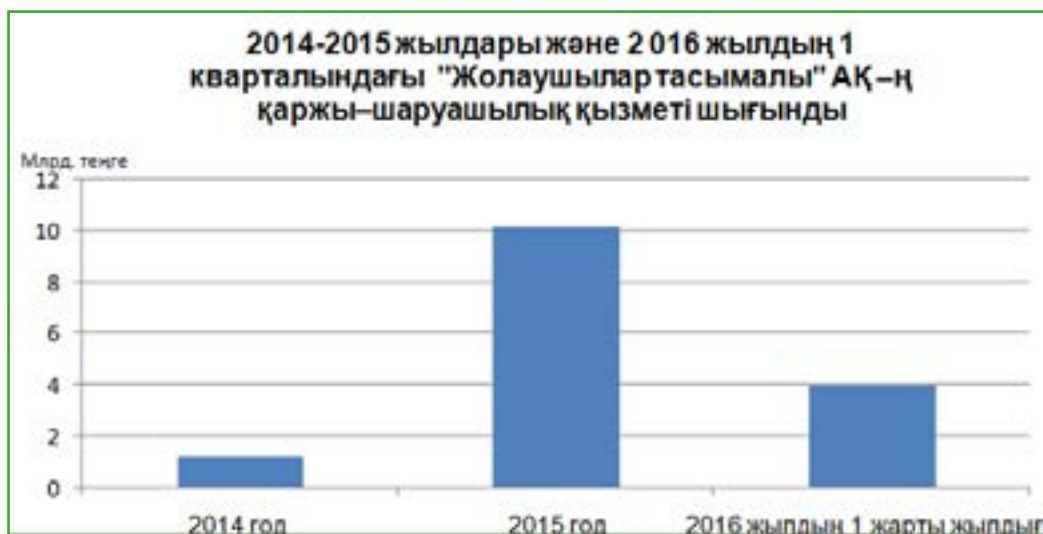
187 610,0 мың теңге, кезең шығыстары (әкімшілік-басқарушы персоналдардың бабы) - 759 087,0 мың теңге, ТҚ-1 техникалық қызмет көрсету - 333 368,0 мың теңге; электровозды және жылу тартқыш қызметі - 216 679,0 мың теңге, вокзалдарды (перрондарды) пайдаланғаны үшін жалдау ақысы - 71 028,0 мың теңге, амортизациялық аударымдар - 38 130,0 мың теңге.

Тасымалдаушылар электровозды және жылу тартқыш қызметін көрсетуге «Локомотив» АҚ –мен, магистральдық темір жол желілеріне қол жеткізу үшін - «Қазақстан темір жолы Ұлттық компания» АҚ, вагондарды жөндеу және жабдықтау бойын-

ша «Вагонсервис» АҚ, анықтамалық-ақпараттық қызметтер және жалпы пайдаланылатын үй-жайларға қол жеткізу үшін «Вокзал-сервис» АҚ-мен, жолаушылар вагондарын құрастыруға «Ремлокомотив» АҚ, вагондарды пайдалану үшін «Жолаушылар лизингтік вагон компаниясы» АҚ келісімшарттар жасалған.

2014-2015 жылдары «Жолаушылар тасымалы» АҚ –ң қаржы-шаруашылық қызметі шығынды болды. Мәселен, 2014 жылы жіберілген шығындар сомасы 1 164,0 млн. теңге, 2015 жыл - 10 157,4 млн. теңге, 1 кв 2016 жылы - 3 965,2 млн. теңге. (№ 2 Диаграмманы қараңыз).

Диаграмма № 2

2015 жылы 2014 жылмен салыстырғанда жолаушылар айналымының төмендеуіне байланысты кірістер 7 906,9 млн. теңгеге азайып, ал шығыстары артып, 1 086,5 млн.теңгені құрады.

Дегенмен вагондарды пайдалану төмендеуі орын алған: 2014 жылы – 28,3 жолаушы/вагон, 2015 жылы – 26,4 жолаушы/вагон, 1 шаршы метр, 2016 жылы – 22,9 жолаушы/вагон.

Қаржы-шаруашылық қызметінің нәтижелері бойынша

2014 жылға арналған іс жүзіндегі шығындар негізінен оларды пайдалануға беруге байланысты Тальго вагондарын ұстау шығындарының ұлғауы есебінен қалыптасты.

«Жолаушылар тасымалы» АҚ Тальго вагондарына техникалық қызмет көрсету туралы «Patentes Talgo S. L» компаниясының филиалымен еуро-мен төлеуге келісім шарт жасады.

2014 жылдың басында Еуроға қатысты Ұлттық валюта бағамы-

ның өзгеруі вагондарды техникалық қызмет көрсетуге шығындардың өсуіне әсер етті. Тальго вагонына сұраныстың төмендігіне байланысты (вагон сыйымдылығын пайдалану) олардың бағыттары аз пайда әкелді.

Көлік, әуе және құбыржолды қоспағанда, дамыту саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру бойынша шаралар жеткілікті дәрежеде пәрменді және нәтижелі болмады.

Жүйелі кемшіліктер әлеумет-

тік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалын субсидиялауға бюджеттен бөлінген қаражаттарды жұмсау мәселелерінде анықталды.

«Әлеуметтік маңызы бар облысаралық қатынастар бойынша темір жолмен жолаушылар тасымалын субсидиялау» 015 бюджеттік бағдарлама бойынша 2014 жылғы сомасы 25 500,0 млн. теңге бюджет қаражаты толық игерілген, Қазақстан Республикасы инвестициялар және даму Министрлігінің Стратегиялық жоспары бойынша түпкілікті нәтиже көрсеткіштері қол жеткізілмеді, тасымалданған жолаушылардың саны (жоспар бойынша 19,4 млн. адам, нақты тасымалданған 19,1 млн. адам, немесе одан кем 0,3 млн. адам).

Сонымен қатар, аталған кезеңде жолаушылар тасымалы бойынша (жоспар бойынша 18 480 млн. жолау.км, іс жүзінде жолаушылар айналымы 16 111,3 млн. жолау.км., яғни 2 368,7 млн. жолау.км-ге кем) түпкілікті нәтижелерге қол жеткізілмеді.

Жолаушыларды тасымалдау жұмыстарын орындау туралы есеп беру кезінде кірістер мен шығыстарды есепке алу әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалын жүзеге асыратын тасымалдаушылардың шығындарын субсидиялау көлемдерін айқындау әдістемесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің 2015 жылғы 24 ақпандағы № 167 бұйрығының бұдан әрі – субсидиялау Әдістемесі) 5-тармағының 4) тармақшасына сәйкес жүзеге асырылады.

Сонымен қатар, субсидиялау Әдістемесінің осы тармағындағы 5) тармақшасына сәйкес қызмет фактісі бойынша шығын-

дар элементтеріне байланысты шығындар көлемін анықтауға негіз болып табылмайды. Субсидияланатын қатынастар бойынша шығыстарды бөлек есепке алуды жүргізу қарастырылмаған.

Осыған байланысты, ережелердің тасымалдаушыларды субсидиялау Әдістемесін қолдану бойынша 4) және 5) тармағы жолаушылар тасымалын ұйымдастыру субсидиялау бойынша жолаушылар тасымалдаушының шығындарын айқындау тұрғысында өзара үйлеспейді.

Әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалдауды жүзеге асыруына байланысты тасымалдаушының шығындарын субсидиялаудың қолданыстағы тетігі тасымалдаушыларды жолаушылар қатынасының санын ұлғайтуға және сапасын арттыруға ынталандырмайды, сондай-ақ мемлекеттік саясаттың негізгі мақсаты жолаушылар тасымалдау жөніндегі қызмет бойынша нәтижелерге қол жеткізу болып табылатын, «Темір жол көлігі туралы» Заңның 2-бабы 2 тармағының ережесіне, Бюджет кодексінің 4-бабы 6) тармақшасының және Қазақстан Республикасы инвестициялар және даму Министрлігінің Стратегиялық жоспарын ескермейді, сондықтан залалдарын субсидиялау тасымалдаушылардың соңғы нәтижеге жетуіне бағытталмаған.

Комитет пен тасымалдаушылар арасындағы субсидиялауға арналған шарт оларды мақсатсыз пайдалануды анықталған жағдайда субсидиялау сомасын Комитет ұстап қалуды көздейді. Дегенмен, алынған қаражатты пайдалануына болатын мақсаттары анықталмаған және жолаушылар тасымалының сапасын қамтамасыз етуді орындау жауапкершілігі көздел-

меген.

«Жолаушылар тасымалы» АҚ тасымалдаушыға өзінің филиалы «Лизингтік Жолаушылар вагон компаниясы» АҚ –на 1000 вагон жалға алу үшін субсидиялар төлеуде, бұрын филиал есебінен жарғылық капиталын толықтыруға берілді.

Жалдау ақысының екі есе артық ұлғаюына әкеліп соққан, вагондарды жалға алу құнына жаңа вагондарды сатып алуға арналған шығындар енгізілгені анықталды.

Вагондарды жалға беру бағасы 41 вагон сатып алуды ескере отырып, бәсекелестікті қорғау Агенттігімен келісілген.

Тасымалдаушылардың шығындардың ең көп үлесі жолаушылар вагондарын жалға алу шығындары құрады. Мәселен, «Жолаушылар тасымалы» АҚ –н шығыны «Лизингтік Жолаушылар вагон компаниясы» АҚ –нан вагондарды жалға алу шығыны субсидияланатын қатынастар бойынша 2014 жылы 13 381 876,0 мың теңге, 2015 жылы – 12 903 405,0 мың теңгені құрады.

Келісімшарттарда жолаушылар вагондарын тәуліктік жалға алу құны Табиғи монополияларды реттеу жөніндегі ҚР Агенттігінің 2012 жылғы 16 наурыздағы №07-10-32/ЗТ-К-149 хатында белгіленген вагонның түріне байланысты шекті бағаларға сәйкес көрсетілген. Соның ішінде: тәуліктік вагондарды жалға алу құны (ҚҚС-сыз) ЦМКр (радио бөлмемен купе) – 47,5 мың теңге, ЦМККр (жайландырғышымен және радио бөлмемен купе) – 48,1 мың теңге, ЦМО (плацкарт) – 44,8 мың теңге, ЦММО (отыруға, қаламаңындағы) – 41,2 мың теңге, СВ – 23,8 мың теңге, ЗАКи (арнайы контингент үшін вагон) – 20,4 мың теңге, ЦМР (вагон-мейрамхана) – 9,1

мың теңге және т. б. құрады.

вагондарды жалдауға шекті бағалар деректері Агенттікпен 41 бірлік көлемінде жылжымалы құрамды (вагондар) сатып алуды және 19 дана вагондарды қалпына келтіріп күрделі жөндеуді ескере отырып белгіленген.

Республикалық бюджет комиссиясының шешімдерінде субсидия қаражаты есебінен 2014 жылға кемінде 53 вагон, 2015 жылы 49 вагон, 2016 жылы-46 вагондарды сатып алу қарастырылған. «Лизингтік жолаушылар вагон компаниясы» АҚ үшін вагондарды сатып алу жалдау ақысының ұлғаюу есебінен сондай-ақ, Министрліктің Стратегиялық жоспарының 15 бюджеттік бағдарламасымен көзделген.

Сонымен қатар субсидиялау Қағидаларының 11-тармағына сәйкес республикалық бюджеттен субсидиялауға тасымалдаушының іс жүзіндегі шығындары жатады, ал жаңа вагондар сатып алу көзделмеген.

Әлеуметтік маңызы бар облысаралық қатынастар бойынша жолаушылар тасымалын субсидиялау үшін сомаларда сомасы 17 456 125,0 мың теңге көлемінде тасымалдаушының жолаушылар

вагондарын сатып алу шығындары қосылған.

Осылайша, АҚ «Лизингтік жолаушылар вагон компаниясы» АҚ жалға алу ақысының қаражаты есебінен, оның ішінде республикалық бюджеттің субсидия (төлем жасалды) 2014-2015 жылдары 17 456 125,0 мың теңгеге 80 вагон, оның ішінде 2014 жылы сомасы 10 274 125,0 мың теңгеге 52 вагон сатып алынды, 2015 жылы 28 вагонға 7 182 000,0 мың теңге сомасында аударылды. 2011-2016 жылдары 41 674 221,0 мың теңгеге (ҚҚС-мен) 230 вагон сатып алынды.

Осыған байланысты, бұл шарттардың талаптары бойынша Комитетпен тасымалдаушы өз қалауы бойынша өзгертуге құқылы емес поезд құрамында вагондардың саны орнатылған, жалпы жолаушылар вагондарының жетіспеушілігі орын алған жағдайда субсидияланатын хабарлар мен вагондардың түрлері бойынша вагондарды пайдалану сыйымдылығы әрқелкі.

Мәселен, 2014 жылы 15 қаңтарда Орал-Ақтөбе қатынасы бойынша 145 орындық купе, плацкарт және жалпы вагондары билеттер барлығы 9 орынға іске

асырылды немесе вагон пайдаланылу сыйымдылығы 6,2% - ға өсті. 2015 жылғы 15 қаңтарда Түркістан-Сексеуіл және Қызылорда-Сексеуіл қатынасы бойынша әрбір құрамның 2 жалпы вагоны 86-дан 96 билет құрады, вагон сыйымдылығын пайдалану 9,9% және 12,2% - ды құрады.

Аудиторлық іс-шаралар нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасының Үкіметіне вагондар паркін жаңарту бойынша өзге де механизмдерді қарастыра отырып, әлеуметтік маңызды қатынастар бойынша тасымалдаушыларға субсидиялаудан жаңа жылжымалы құрамын сатып алу шығындарын алып тастауды қарау туралы ұсыныстар берілді. Ал Инвестициялар және даму Министрлігіне әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалдауды жүзеге асыруына байланысты шығындарды субсидиялаудың «Темір жол көлігі туралы» Заңның 2-бабының 2-тармағына және Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 4 бабының 6) тармақшасына сәйкес түпкілікті нәтижесіне қол жеткізуге бағдарланған тетіктерін қайта қарау жөніндегі тиісті шараларды қабылдау тапсырылды.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕК КӨЗДЕРІ:

1. «Қазақстан Республикасындағы көлік туралы» Қазақстан Республикасының 1994 жылғы 21 қыркүйектегі № 156 ҚРЗ.
2. Темір жол көлігі туралы, Қазақстан Республикасының Заңы. 2001 жылғы 8 желтоқсан № 266.
3. Тасымалдаушының әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалын жүзеге асыруына байланысты шығындарын субсидиялау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м.а. 2015 жылғы 24 ақпандағы № 166 бұйрығымен бекітілген ережесі
4. Әлеуметтік маңызы бар қатынастар бойынша жолаушылар тасымалын жүзеге асыратын тасымалдаушылардың шығындарын субсидиялау көлемдерін айқындау әдістемесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрінің м.а. 2015 жылғы 24 ақпандағы № 167 бұйрығымен бекітілген ережесі
5. Әлеуметтік маңызы бар облысаралық жолаушылар қатынастарының тізбесін айқындау туралы Қазақстан Республикасы Инвестициялық және даму министрінің м.а. 2014 жылғы 8 желтоқсандағы № 247 бұйрығы.

Эффективность расходования средств, выделенных из республиканского бюджета на субсидирование железнодорожных перевозок по социально значимым межобластным сообщениям

Данная статья посвящена анализу эффективности расходования средств, выделенных на субсидирование пассажирских перевозок по социально значимым сообщениям, и подготовлена по материалам государственного аудита администратора республиканской бюджетной программы – ГУ «Комитет транспорта Министерства по инвестициям и развитию», перевозчиков – АО «Пассажирские перевозки», АО «Пригородные перевозки», ТОО «Nomadas», ТОО «Arlan-Trans-Astana», ТОО «Турксиб Астана», ТОО «Марал-Нур» и ТОО «Пассажирская компания «Туран-Экспресс».

Ключевые слова: субсидирование пассажирских перевозок, железнодорожная отрасль, пассажирооборот.

Перечень социально значимых межобластных сообщений определен приказом и.о. Министра по инвестициям и развитию Республики Казахстан от 8 декабря 2014 года № 247 (ранее - постановлением Правительства Республики Казахстан от 11 ноября 2004 года №1185).

Субсидирование пассажирских перевозок осуществлялось Комитетом транспорта Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан (далее – Комитет) в 2015 году по договорам со следующими перевозчиками: АО «Пассажирские перевозки» – 17 494,2 млн. тенге, АО «Пригородные перевозки» – 1 801,8 млн.тенге, ТОО «Турксиб Астана» – 1 197,6 млн.тенге, ТОО «Arlan-Trans-

Astana» – 505,1 млн.тенге, ТОО «Nomadas» – 473,2 млн.тенге, ТОО «Марал-Нур» – 419,8 млн. тенге и ТОО «Пассажирская компания «Туран-Экспресс» – 76,3 млн.тенге.

Доля пассажирских перевозок по социально значимым пассажирским сообщениям по перевозчикам составила: АО «Пассажирские перевозки» – 79,6% ; АО «Пригородные перевозки» – 8,2% ; ТОО «Турксиб Астана» – 5,5% ; ТОО «Arlan-Trans-Astana» – 2,3%; ТОО «Nomadas» – 2,2%; ТОО «Марал-Нур» – 1,9% и ТОО «Пассажирская компания «Туран-Экспресс» – 0,3%.

В вышеуказанном приказе и.о. Министра по инвестициям и развитию Республики Казахстан отмечено, что социально значимым сообщением признается со-

общение, оказывающее влияние на социально-экономическое положение общества и государства и соответствующее следующим критериям:

1) государственное значение - развитие межгосударственных связей, соединение столицы и областных центров Республики Казахстан со столицами и главными городами административно-территориальных единиц государств, имеющих значительные общественные, торговые или иные взаимоотношения с Республикой Казахстан;

2) безальтернативность - отсутствие беспересадочных параллельных сообщений при большой протяженности и малой разветвленности, независимость от климатических условий, всесезонность, массовость единовре-

менной перевозки пассажиров;

3) социальное значение - сохранение в среднечеловеческом доходе населения доступного уровня расходов на передвижение;

4) доступность - обеспечение возможности свободного передвижения граждан по территории Республики Казахстан, выезда за ее пределы и беспрепятственного возвращения по маршрутам,

не имеющим доступных альтернативных видов транспорта.

Количество субсидируемых социально значимых сообщений составило в 2014 году – 66 маршрутов, в 2015 году – 63 маршрута или уменьшение по сравнению с предыдущим годом на 5%.

Перевезено пассажиров по социально значимым сообщениям в 2014 году – 17,2 млн.чел.,

в 2015 году – 16,4 млн.чел., или уменьшение на 5%. Общее количество сообщений по пассажирским перевозкам составило в 2015 году - 75 маршрутов.

Распределение рынка пассажирских перевозок по социально значимым сообщениям среди перевозчиков указано в диаграмме № 1.

Диаграмма № 1

В 2014 году пассажирооборот составил 14 653,5 млн. пассажир/км, в 2015 году – 14 097,0 млн. пассажир/км или уменьшился за год на 4,8%.

Повышены тарифы за проезд пассажиров по социально значимым сообщениям в 2014 году на 7%, в 2015 году – на 10%.

По АО «Пассажирские перевозки» при субсидируемых сообщениях в количестве 48 маршрутов и не субсидируемых сообщениях – 12 маршрутов доля их расходов составила 60,5% и 39,5% соответственно.

Доля расходов на перевозку одного пассажира по не субсидируемым сообщениям выше, чем по субсидируемым сообщениям, поскольку расчеты за обслуживание вагонов «Тальго» осуществ-

ляются в валюте «евро» с филиалом компании «Patentes Talgo S.L».

Основные расходы АО «Пассажирские перевозки» по субсидируемым перевозкам состояли из следующих видов:

1) аренды вагонов: 2014 год – 13 381 876,0 тыс.тенге, 2015 год – 12 903 405,0 тыс.тенге (снижение на 478 471,0 тыс.тенге);

2) затраты на оплату труда: 2014 год – 10 799 203,0 тыс.тенге, 2015 год – 10 385 355,0 тыс.тенге (снижение на 413 848,0 тыс.тенге);

3) услуги электровазной и тепловой тяги: 2014 год – 9 390 985,0 тыс.тенге, 2015 год – 9 607 664,0 тыс.тенге (рост на 216 679,0 тыс.тенге);

4) техническое обслуживание

ТО-1: 2014 год – 3 774 816,0 тыс. тенге, 2015 год – 4 108 184,0 тыс. тенге (рост на 333 368,0 тыс.тенге);

5) амортизационные отчисления: 2014 год – 2 180 216,0 тыс. тенге, 2015 год – 2 218 346,0 тыс. тенге (рост на 38 130,0 тыс.тенге);

6) услуги инфраструктуры (доступ к сети): 2014 год – 4 728 763,0 тыс.тенге, 2015 год – 2 922 140,0 тыс.тенге (снижение на 1 806 623,0 тыс.тенге);

7) капитальный ремонт пассажирских вагонов: 2015 год – 1 061 999,0 тыс.тенге;

8) материалы: услуги инфраструктуры (доступ к сети): 2014 год – 3 010 506,0 тыс.тенге, 2015 год – 1 685 519,0 тыс.тенге (снижение на 1 324 987,0 тыс.тенге);

9) арендная плата за пользование вокзалами (перронами): 2014 год – 1 369 245,0 тыс.тенге, 2015 год – 1 440 273,0 тыс.тенге (рост на 71 028,0 тыс.тенге);

10) расходы периода (содержание административно-управленческого персонала): 2014 год – 1 981 092,0 тыс.тенге, 2015 год – 2 740 179,0 тыс.тенге (рост на 759 087,0 тыс.тенге);

11) стирка и ремонт постельного белья и дезинфекция постельных принадлежностей: 2014 год – 191 310,0 тыс.тенге, 2015 год – 1 378 920,0 тыс.тенге (рост на 1 187 610,0 тыс.тенге).

Из приведенных данных видно, что допущен рост по следующим основным расходам: стирка

и ремонт постельного белья и дезинфекция постельных принадлежностей - 1 187 610,0 тыс.тенге, расходы периода (содержание административно-управленческого персонала) - 759 087,0 тыс.тенге, техническое обслуживание ТО-1 на 333 368,0 тыс.тенге; услуги электровозной и тепловой тяги - 216 679,0 тыс.тенге, арендная плата за пользование вокзалами (перронами) - 71 028,0 тыс.тенге, амортизационные отчисления - 38 130,0 тыс.тенге.

Перевозчиками заключались договора на оказание услуг тепловой и электровозной тяги с АО «Локомотив», за доступ к магистральным железнодорожным сетям - АО «Национальная ком-

пания «Казахстан темир жолы», за ремонт и экипировку вагонов - АО «Вагонсервис», за справочно-информационные услуги и доступ к помещениям общего пользования АО «Вокзал-сервис», за сборку пассажирских вагонов - АО «Ремлокомотив», арендная плата за использование вагонов – АО «Пассажирская вагонная лизинговая компания».

Финансово-хозяйственная деятельность АО «Пассажирские перевозки» в 2014-2015 годы являлась убыточной. Так, за 2014 год допущены убытки в сумме 1 164,0 млн.тенге, за 2015 год - 10 157,4 млн.тенге, за 1 кв. 2016 года - 3 965,2 млн.тенге. (См. Диаграмма № 2).

Диаграмма 2

В связи со снижением пассажирооборота за 2015 год по сравнению с 2014 годом доходы уменьшились на 7 906,9 млн.тенге, а расходы увеличились на 1 086,5 млн.тенге.

Одновременно имеет место снижение использования вместимости вагонов: за 2014 год – 28,3 пассажир/вагон, 2015 год – 26,4 пассажир/вагон, 1 кв.2016 года – 22,9 пассажир/вагон.

По результатам финансо-

во-хозяйственной деятельности за 2014 год фактический убыток сложился в основном за счет увеличения затрат на содержание вагонов «Тальго» в связи с вводом их в эксплуатацию.

АО «Пассажирские перевозки» заключен договор с фирмой «Patentes Talgo S.L.» о техническом обслуживании пассажирских вагонов «Тальго» с оплатой стоимости услуг в валюте «евро».

Изменение курса национальной валюты по отношению к «евро» в начале 2014 года оказало влияние на рост расходов по техническому обслуживанию вагонов. В связи с невысокой населенностью вагонов «Тальго» (использования вместимости вагона), имело место низкая доходность по их маршрутам.

Меры по реализации государственной политики в области развития транспорта, за исключе-

нием воздушного и трубопроводного, не являлись в достаточной степени действенными и результативными.

Системные недостатки выявлены в вопросах расходования бюджетных средств, выделяемых на субсидирование пассажирских перевозок по социально значимым сообщениям.

По бюджетной программе 015 «Субсидирование железнодорожных пассажирских перевозок по социально значимым межобластным сообщениям» за 2014 год при полном освоении бюджетных средств на сумму 25 500,0 млн.тенге, не достигнуты целевые показатели конечных результатов Стратегического плана Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан по количеству перевезенных пассажиров (при плане 19,4 млн. человек, фактически перевезено 19,1 млн.человек, или меньше на 0,3 млн.человек).

Кроме того, за указанный период не достигнуты целевые показатели по пассажирообороту (при плане 18 480 млн. пассажир/км, фактически пассажирооборот составил 16 111,3 млн. пассажир/км., т.е. меньше на 2 368,7 млн. пассажир/км).

Приказом и.о.Министра от 24 февраля 2015 года №167 утверждена Методика определения объемов субсидирования убытков перевозчиков, осуществляющих перевозки пассажиров по социально значимым сообщениям (далее – Методика субсидирования) которая согласно ее подпункта 4) пункта 5 применяется перевозчиками для учета расходов и доходов при предоставлении отчетов о выполнении работ по перевозке пассажиров.

В то же время, согласно подпункту 5) этого же пункта Мето-

дика субсидирования не является основанием для определения объемов расходов по элементам затрат по факту деятельности. Ведение раздельного учета по расходам субсидируемых сообщений не предусмотрено.

Таким образом, положения подпунктов 4) и 5) пункта 5 Методики субсидирования противоречат на предмету определения расходов перевозчика по субсидированию пассажирских перевозок.

Действующий механизм субсидирования убытков перевозчика, связанных с осуществлением пассажирских перевозок по социально значимым сообщениям не стимулирует перевозчиков увеличивать количество и повышать качество пассажирских сообщений, а также не учитывает положения пункта 2 статьи 2 Закона Республики Казахстан «О железнодорожном транспорте», подпункта 6) статьи 4 Бюджетного кодекса Республики Казахстан и Стратегическому плану Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, по которому основной целью государственной политики является достижение результатов деятельности по перевозке пассажиров, в связи с чем, субсидирование убытков не направлено на достижение перевозчиками конечного результата.

Договора на субсидирование между Комитетом и перевозчиками предусматривают удержание Комитетом суммы субсидирования в случае выявления их нецелевого использования пропорционально выявленной сумме, при этом не определены цели, на которые перевозчики должны использовать полученные средства и не предусмотрена ответственность исполнителя за обеспече-

ние качества пассажирских перевозок.

Перевозчику АО «Пассажирские перевозки» выплачиваются субсидии за аренду у своего филиала АО «Пассажирская лизинговая вагонная компания» 1000 вагонов, которые ранее были переданы филиалу в счет пополнения уставного капитала.

Установлено, что в стоимость аренды вагонов включены затраты на приобретение новых вагонов, что привело к увеличению арендной платы более чем в два раза.

Цены на аренду вагонов согласованы с Агентством по защите конкуренции с учетом приобретения 41 вагона.

Наибольшая доля расходов составила по затратам перевозчиков на аренду пассажирских вагонов. Так, расходы АО «Пассажирские перевозки» по аренде у АО «Пассажирская лизинговая вагонная компания» вагонов составили по субсидируемым сообщениям за 2014 год – 13 381 876,0 тыс.тенге, 2015 год – 12 903 405,0 тыс.тенге.

Стоимость суточной аренды пассажирских вагонов в договорах указана в зависимости от типа вагона согласно предельным ценам, установленным письмом Агентства РК по регулированию естественных монополий от 16 марта 2012 года №07-10-32/ЗТ-К-149, в том числе: стоимость суточной аренды вагонов (без НДС) составила за: ЦМКр (купе с радиорубкой) – 47,5 тыс.тенге, ЦМККр (купе с кондиционером и радиорубкой) – 48,1 тыс.тенге, ЦМО (плацкарт) – 44,8 тыс.тенге, ЦММО (сидения, пригородный) – 41,2 тыс.тенге, СВ – 23,8 тыс.тенге, ЗАКи (вагон для спецконтингента) – 20,4 тыс.тенге, ЦМР (вагон-ресторан) – 9,1 тыс.тенге и др.

Данные предельные цены на аренду вагонов Агентством установлены с учетом приобретения подвижного состава (вагонов) в количестве 41 единиц и проведения капитально-восстановительного ремонта вагонов в количестве 19 единиц.

Решениями Республиканской бюджетной комиссии за счет средств субсидий предусмотрено приобретение в 2014 году не менее 53 вагонов, в 2015 году - 49 вагонов, в 2016 году - 46 вагонов. Приобретение вагонов для АО «Пассажирская лизинговая вагонная компания» за счет увеличения арендной платы также предусмотрено в бюджетной программе 15 Стратегического плана Министерства.

В тоже время согласно пункту 11 Правил субсидирования, из республиканского бюджета субсидированию подлежат фактические убытки перевозчика, приобретение новых вагонов не предусмотрено.

В суммы для субсидирования пассажирских перевозок по социально значимым межобластным сообщениям включены расходы перевозчика для приобретения пассажирских вагонов на сумму

17 456 125,0 тыс.тенге.

Так, АО «Пассажирская лизинговая вагонная компания» за счет средств арендной платы, в том числе субсидий из республиканского бюджета, приобретены (осуществлена оплата) в 2014-2015 годах 80 вагонов на сумму 17 456 125,0 тыс.тенге, в том числе в 2014 году приобретены 52 вагона на сумму 10 274 125,0 тыс.тенге, в 2015 году перечислено за 28 вагонов в сумме 7 182 000,0 тыс.тенге. За 2011-2016 годы приобретены 230 вагонов на сумму 41 674 221,0 тыс.тенге (с НДС).

В связи с тем, что по условиям договоров Комитетом установлено количество вагонов в составе поезда, которое перевозчик не вправе менять по своему усмотрению, при общей нехватке пассажирских вагонов имело место неравномерное использование вместимости вагонов по субсидируемым сообщениям и типам вагонов.

Так, 15 января 2014 года по сообщению Уральск-Актобе из 145-ти мест по купе, плацкарт и общий вагонам реализованы билеты всего на 9 мест или вместимость вагона использована

на 6,2%. По сообщению Туркестан-Саксаульск и Кызылорда-Саксаульск 15 января 2015 года на 2 общих вагона каждого состава реализованы от 86 до 96 билетов, использованная вместимость вагонов составила 9,9% и 12,2% соответственно.

По результатам аудиторского мероприятия даны рекомендации Правительству Республики Казахстан о рассмотрении целесообразности исключения из субсидирования перевозчикам по социально значимым сообщениям затрат на приобретение нового подвижного состава, предусмотрев иные механизмы по обновлению парка вагонов, а Министерству по инвестициям и развитию поручено принять меры по пересмотру механизма субсидирования убытков перевозчика, связанных с осуществлением пассажирских перевозок по социально значимым сообщениям, с его ориентацией на достижение конечного результата в соответствии с пунктом 2 статьи 2 Закона Республики Казахстан «О железнодорожном транспорте» и подпунктом 6) статьи 4 Бюджетного кодекса Республики Казахстан.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ МАТЕРИАЛОВ:

1. Бюджетный Кодекс Республики Казахстан от 4 декабря 2008 года;
2. Закон Республики Казахстан «О транспорте в Республике Казахстан» от 21 сентября 1994 года № 156 ;
3. Закон Республики Казахстан «О железнодорожном транспорте» от 8 декабря 2001 года № 26;
4. Приказом и.о. Министра по инвестициям и развитию Республики Казахстан от 8 декабря 2014 года № 247 « Об утверждении Перечня социально значимых пассажирских межобластных сообщений»;
5. Приказ и.о.Министра по инвестициям и развитию Республики Казахстан от 24 февраля 2015 года №166. «Об утверждении Правил субсидирования убытков перевозчика, связанных с осуществлением пассажирских перевозок по социально значимым сообщениям»;
6. Приказ и.о.Министра по инвестициям и развитию Республики Казахстан от 24 февраля 2015 года №167. «Об утверждении Методики определения объемов субсидирования убытков перевозчиков, осуществляющих перевозки пассажиров по социально значимым сообщениям».

Қаржылық бақылаудан мемлекеттік аудитке

Бұл мақалада автор қаржылық бақылауды реформалау және мемлекеттік аудитке логикалық көшу жолдарын ашып көрсеткен. Сондай-ақ сыртқы және ішкі мемлекеттік қаржылық бақылау органдарының функционалдық өкілеттіктерін жетілдіру міндеттері мен жолдары ашып көрсетілген. Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің жаңа құзыреттеріне қатысты заңнамалық өзгерістер атап көрсетілген. Мемлекеттік аудиторларды сертификаттау тақырыбы қозғалған.

Түйінді сөздер: сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылау, ішкі мемлекеттік қаржылық бақылау, үйлестіру кеңесі, мемлекеттік аудиторларды сертификаттау.

Тәуелсіздік алған сәттен бастап Қазақстанда бұзушылықтарды анықтауға және ден қою шараларын қабылдауға бағытталған мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі қалыптасты.

Кешенді, тақырыптық және үстеме бақылау түрлері атап көрсетілген мемлекеттік қаржылық бақылауды ұйымдастырудың алғашқы негіздері 2004 жылғы ҚР Бюджет кодексында айқындалды. Кейін 2008 жылғы Бюджет кодексінің редакциясында сәйкестікке бақылаумен және қаржылық есептілікті бақылаумен қатар тиімділікке, нәтижелілікке, мақсаттылық пен негізділікке бақылау жүргізіле бастады.

2004 жылы қабылданған Қазақстан Республикасының Бюджет кодексында ең алғаш кешендік, тақырыптық және үстеме бақылауды бөле отырып, мемлекеттік қаржылық бақылауды ұйымдастырудың негіздері анықталған. Сәйкестікке бақылау жасау және қаржылық есептілікті бақылаумен қатар тиімділікке, нәтижелілікке,

мақсатқа лайықтылығына және негізділігіне бақылау жүргізуге бастады.

Заңнама деңгейінде Есеп комитетінің, мәслихаттардың тексеру комиссияларының, ішкі бақылау бойынша орталық және жергілікті уәкілетті органдардың өкілеттіктері анықталған болатын.

Ең алғаш орталық мемлекеттік органдарда ішкі бақылау қызметтері құрылды, олар ұйымдастырушылық және функционалдық жағынан мемлекеттік органның басқа құрылымдық бөлімшелеріне тәуелсіз болды.

2008 жылы мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесі жетілдірілген болатын, ішкі бақылау бойынша жергілікті уәкілетті органдар жойылды әрі Астана, Алматы және облыстырдың әкімдіктері жанынан ішкі бақылау қызметтері құрылды.

Дәл сол сияқты, 2011 жылы мәслихаттардың тексеру комиссиялары жойылды және облыстырдың, республикалық маңызы бар қалалардың, астананың тексеру комиссиялары құрылды. Тексеру

комиссиясы тиісті әкімшілік-аумақтық бірлік шегінде жергілікті бюджеттің атқарылуына сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылауды жүзеге асыратын мемлекеттік орган болып табылады.

Мемлекеттік қаржылық бақылау объектілерінде анықталатын бұзушылықтар сыныптауышы бекітілді.

СМКБ органдарының жанынан сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылау стандарттарын сақтау, сондай-ақ осы саладағы құқық қолдану тәжірибесі мәселелерін қарау жөніндегі үйлестіру кеңестері жұмыс істей бастады.

Сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылау органдары жанында сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылау саласында құқық қолдану практикасын, сыртқы мемлекеттік қаржылық бақылау стандарттарын сақтау мәселелерін қарау жөніндегі үйлестіру кеңестері жұмыс істей бастады.

Отандық мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесінің дамуында тарихи айқындаушы

кезең Қазақстан Республикасы Президентінің «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты 2012 жылғы 14 желтоқсандағы Қазақстан халқына Жолдауы болып табылады, онда мемлекеттік аудиттің ең озық әлемдік тәжірибесі негізінде кешенді жүйе құру қажеттігі көзделген.

Осыған орай, 2013 жылғы 3 қыркүйекте Мемлекет басшысының Жарлығымен халықаралық стандарттарды ескере отырып, Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасы әзірленіп, бекітілді.

Келесі аса маңызды қадамның бірі Қазақстан Республикасында мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын іске асыру үшін «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» және «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңдарды әзірлеу және оларға Мемлекет басшысының 2015 жылғы 12 қарашада қол қоюы болды.

Заңның мәні мемлекеттік аудитпен және қаржылық бақылаумен байланысты қоғамдық қатынастарды реттейді, мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының өкілеттіктері мен қызметін ұйымдастыруды айқындайды.

Есеп комитеті Заңды іске асыру үшін 24 нормативтік құқықтық актіні әзірледі және қабылдады, 2016 жылдан бастап 2021 жылға дейінгі кезеңде 30-дан астам құжат әзірлеу жоспарлануда. Барлық қажетті заңға тәуелді актілерді қабылдау және халықаралық стандарттарға сәйкес келетін мемлекеттік аудитті және қаржылық бақылауды жүргізудің әдіснамалық негіздерін дайындау бюджет қаражаты жұмсалыуының ашықтығы мен тиімділігін жоға-

рылатады.

Мемлекеттік аудит қаржылық есептілікті және тиімділік, сәйкестік аудитін қамтиды. Бұл ретте тиімділік аудиті болып мемлекеттік аудит объектісінің қызметін тиімділік, үнемділік, өнімділік және нәтижелілік мәніне бағалауы және талдауы түсіндіріледі.

Субъектіге байланысты мемлекеттік аудит сыртқы және ішкі мемлекеттік аудитке бөлінеді. Сыртқы мемлекеттік аудиттің негізгі міндеті халықтың тұрмыс жағдайы сапасының қарқынды түрде өсуін және елдің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін ұлттық ресурстардың тиімді қолданылуын бағалау болып танылады.

Ішкі мемлекеттік аудиттің міндеттері мемлекеттік аудит объектісінің Қазақстан Республикасы Мемлекеттік жоспарлау жүйесінің құжаттарында көзделген тікелей және түпкі нәтижелерге қол жеткізуін, қаржылық және басқарушылық ақпараттың сенімділігі мен анықтығын, мемлекеттік органдар қызметін ұйымдастырудың ішкі процестерінің тиімділігін, көрсетілетін мемлекеттік қызметтердің сапасын, мемлекет активтерінің сақталуын талдау, бағалау және тексеру болып табылады.

Сыртқы мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың органдары Есеп комитеті және облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың тексеру комиссиялары болып табылады.

Ішкі мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың органдарына ішкі мемлекеттік аудит жөніндегі уәкілетті орган, орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың, сондай-ақ ішкі аудит қызметі бірінші басшысының ұйғарымы бойынша орталық мемлекеттік органдар ведомстволарының ішкі аудит қызметтері жатады.

Есеп комитетінің құзыреті-

не өзінің мазмұны бойынша Қазақстан Республикасы Үкіметінің тиісті есебіне қорытынды болып табылатын, есепті қаржы жылы үшін республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есеп дайындай отырып, Қазақстан Республикасының бюджет жүйесінің қағидаттарына сәйкес республикалық бюджетті жоспарлаудың және атқарудың тиімділігіне аудитті және республикалық бюджет қаражаты мен ұлттық ресурстарды пайдалану бойынша мемлекеттік аудит объектілерінің қызметіне сәйкестік аудитін жүзеге асыру жатады.

Тексеру комиссияларының функцияларына өзінің мазмұны бойынша жергілікті атқарушы органның тиісті есебіне қорытынды болып табылатын есепті қаржы жылы үшін жергілікті бюджеттің атқарылуы туралы есеп дайындай отырып, Қазақстан Республикасының бюджет жүйесінің қағидаттарына сәйкес жергілікті бюджетті жоспарлаудың және атқарудың тиімділік аудитін, сондай-ақ мемлекеттік аудит объектілерінің бухгалтерлік есепті жүргізу және қаржылық есептілікті жасау анықтығына және дұрыстығына сәйкестік аудитін жүзеге асыру кіреді.

Ішкі аудит жөніндегі уәкілетті орган мемлекеттік органдардың қаржылық есептілігінің аудитін, қысқартылған сәйкестік аудитін және бұзушылықтардың алдын алуының және профилактикасының жаңа элементі болып табылатын камералдық бақылауды жүзеге асырады.

Заңға сәйкес мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының үйлестіру рөлі мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың жоғарғы органы ретінде Есеп комитетіне бекітілген. Әдіснамалық актілерді, стандарттарды және қағидаларды Есеп комитеті әзірлейді не олармен келіседі.

Заңға сәйкес Есеп комитетіне

республикалық бюджетті жоспарлаудың, мемлекеттік аудит объектілері қызметінің, акционері мемлекет болып табылатын ұлттық басқарушы холдингтердің, ұлттық холдингтердің, ұлттық компаниялардың даму стратегиялары мен даму жоспарларының іске асырылуының, квазимемлекеттік

лады.

Квазимемлекеттік сектор субъектілеріне жыл сайын аудит жүргізу кезінде жеке аудиторлық компаниялар бюджет қаражатын пайдалану аудитіне бағытталған арнайы тағайындалған аудитті жүргізеді.

Сондай-ақ Есеп комитеті бюд-

болып табылады.

Үйлестіру кеңесінің бірінші отырысы ағымдағы жылғы ақпанның соңында өтті. Ол елімізде мемлекеттік аудит жүйесінің одан әрі дамуына жаңа серпін берді. Бұндай отырыстар практика жүзінде сыртқы және ішкі мемлекеттік аудит органдарының өзара іс-қимыл механизмдерін енгізуге, жалпы әдіснамалық тәсілдерді пысықтауға, мемлекеттік аудитті жүргізудің практикалық аспектілерін талқылауға, сондай-ақ мемлекеттік аудит органдарының жүйесін одан әрі дамыту бойынша бірыңғай келісілген шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, Заңға сәйкес мемлекеттік аудиторларды сертификаттау жүйесі енгізілуде. Сертификат білімді растағаннан және Мемлекеттік аудиторларды сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссияның оң қорытындысынан кейін берілетін болады. Жұмыс органы Есеп комитеті болып анықталған Ұлттық комиссияның құрамына Президент Әкімшілігінің, Парламенттің, Үкіметтің, Есеп комитетінің және Қаржы министрлігінің өкілдері кіреді.

Осылайша, халықаралық тәжірибені ескере отырып, мемлекеттік аудитке көшу бойынша шаралар кешенін іске асыру мемлекеттік аудиттің біртұтас жүйесін құруға мүмкіндік береді, қаржылық тәртіпті нығайтуға, Қазақстан Республикасында экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз ету мақсатында бюджет қаражатын, мемлекет активтерін пайдалану кезінде мемлекеттік органдардың қызметі тиімділігінің артуына ықпал етеді, сондай-ақ мемлекеттік органдар қызметінде қаржылық бұзушылықтардың және өзге де жүйелік кемшіліктер мен проблемалардың жедел түрде алдын алуға мүмкіндік береді.

**«Казахстанская правда»
газеті
(15.06.2016ж.)**

“ Заңға сәйкес мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының үйлестіру рөлі мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың жоғарғы органы ретінде Есеп комитетіне бекітілген. Әдіснамалық актілерді, стандарттарды және қағидаларды Есеп комитеті әзірлейді не олармен келіседі. ”

сектор субъектілері қызметінің экономиканың немесе экономиканың жеке алғандағы саласының, мемлекеттік басқарудың әлеуметтік және басқа да салаларының дамуына әсерінің, мемлекеттік борышты қалыптастырудың және басқарудың тиімділігіне аудитті жүзеге асыру сияқты қосымша біраз жаңа функциялар берілген.

Есеп комитетінің қызметіндегі маңызды бағыттар Қазақстан Республикасы Ұлттық қорықалыптастыруға және пайдалануға сәйкестік аудитін жүзеге асыру, 2017 жылдан бастап республикалық бюджет жобасын, оның шығыстарының негізгі бағыттары бойынша алдын ала бағалауды (алдын ала бағалаудың негізгі мақсаты бюджеттік қаражатты тиімсіз жұмсаудың және қаржылық шығынның алдын алу), сондай-ақ 2019 жылдан бастап республикалық бюджеттің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне аудит жүргізу болады.

Қазақстан Республикасы заңнамасының жаңалығының бірі квазимемлекеттік сектор субъектілерінің арнайы тағайындалған аудит институтын анықтайтын Заңның нормалары болып табы-

жет қаражатын, мемлекет және квазимемлекеттік субъектілер секторының активтерін пайдалану мәселелері бойынша аудиторлық ұйымдар жүргізетін арнайы тағайындалған аудит нәтижелерінің сапасына бақылау жүргізеді.

Заңға сәйкес мемлекеттік аудиттің және қаржылық бақылаудың негізгі қағидаларының бірі ретінде мемлекеттік аудит нәтижелерін өзара тану болып анықталған – мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдарының мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау стандарттарын сақтаған жағдайда осы органдардың мемлекеттік аудит нәтижелерін тануы.

Есеп комитеті өзара тану рәсімін жүзеге асырады және мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдардың қызметіне бағалау жүргізеді.

Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау органдардың үйлестіру кеңесі жаңа форматта қалыптасқан, оның құрамына ішкі мемлекеттік аудиттің органдары кірді. Үйлестіру кеңесінің жұмыс органы шешімдері міндетті сипатқа ие болатын Есеп комитеті

От финансового контроля к государственному аудиту

В данной статье автором раскрыты пути реформирования финансового контроля и логичный переход к государственному аудиту. Раскрыты задачи и пути совершенствования функциональных полномочий органов внешнего и внутреннего государственного финансового контроля. Выделены законодательные изменения, касающиеся новых компетенций Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета. Затронута тема сертификации государственных аудиторов. Ключевые слова: внешний государственный финансовый контроль, внутренний государственный финансовый контроль, координационный совет, сертификация государственных аудиторов

С момента обретения независимости в Казахстане сформирована система государственного финансового контроля, направленная на выявление нарушений и принятие мер реагирования.

Впервые основы организации государственного финансового контроля с выделением комплексного, тематического и встречного контролей были определены Бюджетном кодексе РК в 2004 году. Позже в редакцию Бюджетного кодекса 2008 года наравне с контролем на соответствие и контролем финансовой отчетности были включены контроль эффективности, результативности, целесообразности и обоснованности.

На законодательном уровне были определены полномочия Счетного комитета, ревизионных комиссий маслихатов, центральных и местных уполномоченных органов по внутреннему контролю.

Впервые в центральных государственных органах были соз-

даны службы внутреннего контроля, организационно и функционально независимые от других структурных подразделений государственного органа.

В 2008 году система государственного финансового контроля была усовершенствована, местные уполномоченные органы по внутреннему контролю упразднены и созданы аналогичные службы при акиматах городов Астана, Алматы и областей. В 2011 году также упразднены ревизионные комиссии маслихатов и созданы ревизионные комиссии областей, города республиканского значения, столицы.

Ревизионная комиссия является государственным органом, осуществляющим внешний государственный финансовый контроль (ВГФК) за исполнением местного бюджета в пределах соответствующей административно-территориальной единицы.

Утвержден классификатор нарушений, выявляемых на объектах государственного финансового контроля.

При органах ВГФК стали

функционировать координационные советы по рассмотрению вопросов соблюдения стандартов внешнего государственного финансового контроля, а также правоприменительной практики в этой сфере.

Определяющим историческим моментом в развитии отечественной системы государственного финансового контроля является Послание Президента РК народу Казахстана от 14 декабря 2012 года «Стратегия «Казахстан-2050»: новый политический курс состоявшегося государства», которым предусмотрена необходимость создания комплексной системы государственного аудита на основе самого передового мирового опыта. В связи с этим 3 сентября 2013 года Указом Главы государства разработана и утверждена Концепция внедрения государственного аудита в Республике Казахстан с учетом международных стандартов.

Следующим важным шагом стала разработка в реализацию Концепции внедрения государ-

ственного аудита в РК законов «О государственном аудите и финансовом контроле» (далее - Закон) и «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты по вопросам государственного аудита и финансового контроля» и их подписание Главой государства 12 ноября 2015 года.

Предмет нового Закона регулирует общественные отношения, связанные с государственным аудитом и финансовым контролем, определяет полномочия и организацию деятельности органов государственного аудита и финансового контроля. В реализацию Закона Счетным комитетом приняты 24 нормативных правовых акта, в период с 2016 по 2021 год планируется разработка еще более 30 документов.

Принятие всех необходимых подзаконных актов и подготовка соответствующей международной стандартам методологической основы проведения государственного аудита и финансового контроля позволят повысить прозрачность и эффективность расходования средств бюджета.

Государственный аудит включает аудиты эффективности, соответствия и финансовой отчетности. При этом под аудитом эффективности понимается оценка и анализ деятельности объекта государственного аудита на предмет эффективности, экономичности, продуктивности и результативности.

В зависимости от субъекта, государственный аудит подразделяется на внешний и внутренний. Основной задачей внешнего государственного аудита выступает оценка эффективного использования национальных ресурсов для обеспечения динамичного роста качества жизненных условий населения и национальной безопасности страны.

Задачами внутреннего государственного аудита являются анализ, оценка и проверка достижения объектом государственного аудита прямых и конечных результатов, предусмотренных в документах Системы государственного планирования Республики Казахстан, надежности и достоверности финансовой и управленческой информации, эффективности внутренних процессов организации деятельно-

бликанского бюджета в соответствии с принципами бюджетной системы Республики Казахстан с подготовкой отчета об исполнении республиканского бюджета за отчетный финансовый год, который по своему содержанию является заключением к соответствующему отчету Правительства и аудита соответствия деятельности объектов государственного аудита по использованию средств республиканского

“ В соответствии с законом в качестве одного из основных принципов государственного аудита и финансового контроля определено взаимное признание результатов государственного аудита – признание органами государственного аудита и финансового контроля результатов государственного аудита данных органов при условии соблюдения стандартов государственного аудита и финансового контроля. ”

сти государственных органов, качества оказываемых государственных услуг, сохранности активов государства.

Органами внешнего государственного аудита и финансового контроля являются Счетный комитет и ревизионные комиссии областей, города республиканского значения и столицы.

К органам внутреннего государственного аудита и финансового контроля относятся уполномоченный орган по внутреннему государственному аудиту, службы внутреннего аудита центральных государственных и местных исполнительных органов, а также по усмотрению первого руководителя службы внутреннего аудита ведомств центральных государственных органов.

К компетенции Счетного комитета отнесено осуществление аудита эффективности планирования и исполнения респу-

бюджета и национальных ресурсов.

В функции ревизионных комиссий входит осуществление аудита эффективности планирования и исполнения местных бюджетов в соответствии с принципами бюджетной системы с подготовкой отчета об исполнении каждого местного бюджета за отчетный финансовый год, который по своему содержанию является заключением к соответствующему отчету местного исполнительного органа, а также аудита соответствия достоверности и правильности ведения объектами государственного аудита бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности.

Уполномоченный орган по внутреннему аудиту осуществляет аудит финансовой отчетности государственных органов, усеченный аудит соответствия и проводит камеральный кон-

троль, который является новым элементом предупреждения и профилактики нарушений. Координирующая роль органов государственного аудита и финансового контроля в соответствии с Законом закреплена за Счетным комитетом как высшим органом государственного аудита и финансового контроля. Методологические акты, стандарты и правила будут разрабатываться Счетным комитетом, либо согласовываться с ним.

В соответствии с принятым Законом Счетный комитет дополнительно наделен рядом новых функций, таких как проведение аудита эффективности планирования республиканского бюджета, деятельности объектов государственного аудита, реализации стратегий развития и планов развития национальных холдингов и национальных компаний, влияния деятельности субъектов квазигосударственного сектора на развитие экономики или отдельно взятой отрасли экономики, социальной и других сфер государственного управления, формирования и управления государственным долгом.

Важными направлениями в деятельности Счетного комитета станут проведение аудита соответствия формирования и использования Национального фонда, проведение с 2017 года предварительной оценки проекта республиканского бюджета по основным направлениям его расходов (основной целью предварительной оценки является предупреждение неэффективного расходования бюджетных средств и финансовых потерь), а также проведение с 2019 года аудита консолидированной финансовой отчетности республиканского бюджета.

Одним из новшеств законодательства Республики Казахстан

являются нормы Закона, устанавливающие институт аудита специального назначения субъектов квазигосударственного сектора.

При ежегодном проведении аудита субъектов квазигосударственного сектора частные аудиторские компании будут проводить аудит специального назначения, направленный на аудит использования бюджетных средств. В то же время Счетный комитет будет проводить контроль качества результатов аудита спецназначения по вопросам использования бюджетных средств, активов государства и субъектов квазигосударственного сектора, проводимого аудиторскими организациями.

В соответствии с Законом в качестве одного из основных принципов государственного аудита и финансового контроля определено взаимное признание результатов государственного аудита – признание органами государственного аудита и финансового контроля результатов государственного аудита данных органов при условии соблюдения стандартов государственного аудита и финансового контроля.

Счетный комитет будет осуществлять процедуру признания и проводить оценку деятельности органов государственного аудита и финансового контроля.

Координационный совет органов государственного аудита и финансового контроля сформирован в новом формате, в его состав вошли органы внутреннего государственного аудита. Рабочим органом Координационного совета является Счетный комитет, решения которого будут носить обязательный характер.

Первое заседание Координационного совета состоялось в конце февраля текущего года. Оно придало новый импульс

дальнейшему развитию системы государственного аудита в стране. Такие заседания позволят на практике внедрять механизмы взаимодействия между органами внешнего и внутреннего государственного аудита, вырабатывать общие методологические подходы, обсуждать практические аспекты проведения государственного аудита, а также принимать единые согласованные решения по дальнейшему развитию системы органов государственного аудита.

Кроме того, согласно закону вводится система сертификации государственных аудиторов. Сертификат будет выдаваться после подтверждения знаний и положительного заключения Национальной комиссии по сертификации государственных аудиторов. В состав Национальной комиссии, рабочим органом которой определен Счетный комитет, войдут представители Администрации Президента, Парламента, Правительства, Счетного комитета и Министерства финансов.

Таким образом, реализация комплекса мер по переходу на государственный аудит с учетом международного опыта позволит построить целостную систему государственного аудита, будет способствовать укреплению финансовой дисциплины, повышению эффективности деятельности государственных органов при использовании бюджетных средств, активов государства в целях обеспечения экономической стабильности в Республике Казахстан, а также оперативно предупреждать финансовые нарушения и иные системные недостатки и проблемы в деятельности государственных органов.

Газета
«Казахстанская правда»
от 15.06.2016г.

**The Head of the Department of Methodology
and International Cooperation of the Accounts Committee
for Control over Execution of the Republican Budget**

From financial control to the state audit

In this article the author has disclosed the ways of financial control reforming and a logical transition to the state audit. The author has also brought the focal points and ways of improving of the office of the external and internal state financial control authorities to light. The author has emphasized legislative changes, pertaining to new competencies of the Accounts Committee for Control over Execution of the Republican Budget. The author has touched upon the certification of the state auditors.

Keywords: external state financial control, internal state financial control, the Coordination Council, certification of the state auditors.

Since Kazakhstan obtained its independence, there has been established a system of state financial control, aimed at detection of violations and undertaking of responsive measures.

The Budget Code of the RK has defined foundations of the state financial control organization in 2004 for the first time, emphasizing on comprehensive, thematic and cross controls. Later, in the revised edition of the Budget Code in 2008, effectiveness, performance, viability and reasonableness monitoring was turned into performance along with compliance control and control of the financial statements.

At the legislative level, there was determined the office of the Accounts Committee, maslikhat audit commissions, central and local internal control competent authorities.

Organizationally and functionally independent from other structural divisions of the state authority services of internal control were established in the central state bodies for the first time.

In 2008 the system of state

financial control was improved, internal control local competent authorities were annihilated and similar services, affiliated with Akimats of the cities of Astana, Almaty and regions were established. In 2011 maslikhat audit commissions were also annihilated and region audit commissions were established, as well as cities and capitals of national significance.

The Audit Commission is a state authority that carries out state external financial control (SEFC) over execution of the local budget within a respective administrative-territorial unit.

There has also been approved the Classification Code of violations, detected at the sites of the state financial control.

Coordination councils on discussing adhering of the external state financial control standards as well as law enforcement practice in this field started operating under the jurisdiction of SEFC authorities.

The pivotal landmark milestone in the development of the national system of state financial control is the Message to the people of Kazakhstan from the President from December 14, 2012 «Kazakhstan-2050

Strategy»: a new line of policy of the «successful state», which provides for the need to establish a comprehensive system of the state audit on the basis of international best practices. In this regard, the Concept of adoption of the state audit in the Republic of Kazakhstan with due regard to international standards was developed and approved by the Decree of the State Head on September 3, 2013.

The next important step was development into implementation of the Concept of adoption of the state audit in the Republic of Kazakhstan of Laws «On the state audit and financial control» and «On amendments and additions to some legislative acts on issues of the state audit and financial control» and signing of these laws by the State Head on November 12, 2015.

The scope of the new law regulates social relations associated with the state audit and financial controls, defines the powers and organization of the activities of the state audit and financial control authorities. 24 regulatory legal acts were passed by the Accounts Committee into implementation of the law in the period from 2016 to

2021, and more than 30 documents are to be developed.

The adoption of all necessary by-laws and preparation of methodological grounds, coinciding with international standards, for conducting the state audit and financial control will allow improving transparency and effectiveness of budget fund spending.

The state audit involves effectiveness, compliance and financial reporting audit. At the same time, the effectiveness audit means evaluating and analysing the activity of the object of the state audit with respect to its effectiveness, parsimony, productivity and viability.

Depending on the subject, the state audit is divided into external and internal audit. The main objective of the external state audit is an assessment of the effective use of national resources to ensure a dynamic growth of the quality of the population living conditions and national security of the country.

The objectives of the internal state audit are an analysis, evaluation and testing the object of the state audit on the achievement of direct and final results, provided for in the documents of the State Planning Systems of the Republic of Kazakhstan, the reliability and accuracy of financial and management information, effectiveness of internal processes of organization of functioning of the state authorities, the quality of provided state services, safety of the state assets.

The Accounts Committee and audit commissions of the regions, cities of national significance and capitals are external state audit and financial control authorities.

The authorities of the internal state audit and financial control include the authorized body for

internal state audit, the internal audit service of the central state and local executive authorities, as well as at the discretion of the first head the internal audit services of administrations of the central state authorities.

The competence of the Accounts Committee extends to implementation of audit of planning effectiveness and execution of the republican budget

“ In accordance with the law as one of the main principles of the state audit and financial control, it was determined to mutually recognize state audit results - recognition from the part of the state audit and financial control authorities of the results of the state audit of these authorities on condition of adherence to the state audit and financial control standards. ”

in accordance with the principles of the budget system of the Republic of Kazakhstan with preparation of the execution report on the republican budget for the reporting financial year, which, as follows from its content, is the conclusion to the corresponding Government report and audit of compliance of activities of objects of the state audit on the use of the national budget funds and national resources.

The functions of the audit commissions include implementation of audit of planning effectiveness and execution of local budgets in accordance with the principles of the budgetary system with preparation of the execution report on each local budget for the reporting financial year, which, as follows from its content, is the conclusion to the corresponding report of the local executive authority, as well as audit of fairness compliance and correctness of accounting and financial reporting preparation of objects of the state audit.

The authorized body on internal audit provides audit of the financial statements of state authorities, truncated compliance audit and conducts in-house control, which is a new element of prevention and prophylaxis of violations. The coordinating role of state audit and financial control authorities in accordance with the law is assigned to the Accounts Committee as to the supreme body of the state

audit and financial control. The methodological acts, standards and guidelines will be developed by the Accounts Committee or agreed on together with it.

In accordance with the official law the Accounts Committee is further endowed with a number of new functions such as auditing the planning effectiveness of the national budget, activities of objects of the state audit, implementation of development strategies and development plans of national holdings and national companies, the impact of activities of the subjects of the quasi-public sector on economy development or an individual sector of the economy, social and other fields of government management, formation and management of the public debt.

The important directions in the activity of the Accounts Committee will be auditing the formation compliance and use of the National Fund, the preliminary assessment of the national budget draft by key

items of its expenditures starting from 2017 (the main purpose of the preliminary assessment is to prevent inefficient use of budget funds and financial losses), as well as auditing consolidated financial statements of the national budget starting from 2019.

One of the innovations of the Republic of Kazakhstan legislation is law standards, establishing the institute of audit of special purpose subjects of the quasi-public sector.

While conducting an annual audit of subjects of the quasi-public sector, private audit companies will carry out special purpose audit, aimed at audit of the use of budget funds. At the same time, the Accounts Committee will conduct quality control over special purpose audit results on the use of budget funds, state assets and subjects of quasi-public sector, conducted by audit firms.

In accordance with the law as one of the main principles of the state audit and financial control, it was determined to mutually recognize state audit results - recognition from the part of the state audit and financial control authorities of the results of the state audit of these authorities

on condition of adherence to the state audit and financial control standards.

The Accounts Committee will carry out the procedure on recognition and assess the activities of the state audit and financial control authorities.

The Coordination Council of the state audit and financial control authorities was formed in a new format, it was composed of the internal authorities of the state audit. The Accounts Committee is the working body of the Coordination Council, whose decisions will be binding.

The first meeting of the Coordinating Council was held in late February of the current year. It gave a new impetus to the further development of the state audit system in the country. Such meetings will allow implementing mechanisms of interaction between the authorities of external and internal state audit in practice, developing common methodological approaches, discussing practical aspects of the state audit, as well as taking consolidated coordinated decisions on the further development of the system of state audit authorities.

In addition, pursuant to the

law, a system of certification of state auditors is on its way of introduction. The certificate will be issued after verification of knowledge and a positive conclusion of the National Commission on Certification of state auditors. The National Commission, the working body of which is the Accounts Committee as it was determined, is composed of representatives of the Presidential Administration, Parliament, Government, the Accounts Committee and the Ministry of Finance.

Thus, the implementation of comprehensive set of measures on transition to the state audit with due regard to international experience will let build an integral state audit system, will help strengthen fiscal discipline, improve the efficiency of functioning of the state authorities when using budget funds, state assets in order to ensure economic stability in the Republic of Kazakhstan, as also promptly prevent financial abuses and other system deficiencies and problems in functioning of the state authorities.

**«Kazakhstanskaya Pravda»
newspaper dated from
15.06.2016.**

Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау
жөніндегі есеп комитеті
Экономика басқармасының мемлекеттік аудит бөлімі
меңгерушісінің орынбасары

Республикалық бюджет кіріс бөлігінің атқарылуын бағалау

Автор 2014 және 2015 жылғы бюджетке түсетін салық және өзге де түсімдер бойынша түсімдерге талдау бойынша жұмыстар жүргізді. Бюджетке түсетін түсімдер мөлшерінің өзгерістер серпініне, оның ішінде жалпы экономиканың дамуы жағдайына объективті өзгеруіне әсер еткен факторлар айқындалды. Бұл ретте салықтық және кедендік әкімшілік ету тиімсіз факторы атап өтілді. Осы заңнаманы жетілдіру қажеттілігі туралы ұсыныстар берілді.

«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабына сәйкес Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі Есеп комитетіне (бұдан әрі - Есеп комитеті) республикалық бюджеттің кіріс бөлігіне сыртқы аудитті жүргізу және салықтық және кедендік әкімшілік ету тиімділігін бағалау бойынша өкілеттіктері берілді.

Бұл жұмыстың нәтижелері Үкіметтің Республиканың Парламенті алдындағы қорытынды есебі болып табылатын, республикалық бюджеттің атқарылуы туралы жыл сайынғы есебінде көрсетіледі.

2015 жыл үшін республикалық бюджетті орындау қорытындысы бойынша Есеп комитеті бюджеттің кіріс бөлігінің орындалуына әсер ететін бірқатар проблемаларды атап өтті.

Республикалық бюджеттің атқарылуы экономикалық дамуының өсу қарқынының бәсеңдеу,

мұнайға әлемдік бағаның төмендеу, инфляция деңгейінің өсуі, АҚШ долларына қатысты ұлттық валюта бағамының елеулі әлсіреуі жағдайында өтті.

Мәселен, 2015 жылы мұнайдың әлемдік бағасы 47,1% - ға (баррель үшін 2014 жылғы 98,94-тен 52,37 долл.-ға дейін) төмендеді, газ – 27,8%-ға, темір прокаты – 42,4%, мыс – 19,7%-ға өсті. Нәтижесінде 2015 жылы нақты мәнде қайта өңдеу өнеркәсібі үлесінің 2010-2013 жылдардағы 10,4-10,8% -дан 9,9% - ға дейін төмендеуімен ЖІӨ өсу қарқыны 1,2% құрады.

Тұтастай алғанда, экономиканың жекелеген салаларында

2015 жылы 2014 жылмен салыстырғанда 27,8%-ға азайды.

2015 жылы Қазақстанның сыртқы сауда айналымы сұраныстың азаюы мен әлемдік нарықта баға конъюнктурасының төмендеуінен 37,1% -ға азайып, 75,9 млрд. АҚШ долл. құрады. бұл халықаралық сауда мен сыртқы операцияларға түсетін салықтар көлеміне кері әсерін тигізді, 2015 жылы 2014 жылмен салыстырғанда 174 млрд. теңгеге азайды.

Қолайсыз сыртқы конъюнктура жағдайында 1,7 трлн. теңге көлемінде Ұлттық қордың қаражатын бюджетке тарту экономикаға айтарлықтай қолдау көрсетті. Әлеуметтік саладағы тұрақты жағдай-

“Тұтастай алғанда, экономиканың жекелеген салаларында өсу қарқынының төмендеуі елдің шоғырландырылған бюджет түсіміне кері әсер етті, сомасы 2015 жылы 2014 жылмен салыстырғанда 27,8%-ға азайды.”

өсу қарқынының төмендеуі елдің шоғырландырылған бюджет түсіміне кері әсер етті, сомасы

ды сақтап қалуға мүмкіндік берді: атаулы ақшалай табыстары 7,3% -ға, нақты табыс – 0,7%-ға өсті.

Алайда, соңғы бес жыл ішінде қалыптасқан теріс үрдісті республикалық бюджет кірістерінің құрылымында Ұлттық қордан және төмен тұрған бюджеттер трансферттерінен түскен салықтық түсімдер алмастырғанын атап өткен жөн. Сонымен, егер 2011 жылы Ұлттық қордың трансферттері республикалық бюджет кірістерінің үштен бірін құраса, 2015 жылы – 40% - дан астам болды.

2015 жылы Республикалық бюджеттің кірістері 6,1 трлн. теңгені құрады, оның ішінде 3,3 трлн. теңге салық түсімдері есебінен. Бұл ретте бюджет табысында салықтық түсімдер үлесі 2014 жылмен салыстырғанда (62%) 2015 жылы - 54,3% - ға дейін төмендеді. Салықтар бойынша жоспарлар он түрі бойынша орындалған жоқ.

Есеп комитетінің пікірінше, мұндай жағдайда қазіргі уақытта тиімсіз жүзеге асырылатын салықтық және кедендік әкімшілендіруді күшейту қажет.

2015 жылы 82 мыңнан астам заңды тұлғалар корпорациялық

табыс салығы бойынша салықтық декларация ұсынды. Алайда, оның ішінде 40% - дан астамы пайдадан салықтар төлемейді, өйткені олар декларацияда нөлдік нәтижелер немесе залалдарды көрсеткен. Бұл ретте нәтижесіз салықтық тексерулер үлесі жоғары деңгейде қалып отыр: 2014 жылы ол 35,9%, 2015 жылы – жүргізілген тексерудің жалпы санынан 27,8 %-ды құрады.

2012 жылы «Ақша төлемі мен аударымы туралы» ҚР Заңына енгізілген өзгерістерге қарамастан кәсіпкерлік қызметте қолма-қол ақша айналымдарының шекті шектеу 4000-ден 1000-ке дейін айлық есептік көрсеткішке қатандатылса да, қолма-қол айналым көлемін елеулі азайту байқалмайды.

Кәсіпкерлік субъектілеріне екінші деңгейдегі банктермен берілген қолма-қол ақша қаражат сомасы орта есеппен 2011-2012 жж. 1,6 трлн. теңге, 2013-2015 жылы – 1,5 трлн. теңгені құраған.

Заңды тұлғалармен қолма-қол ақшамен өзара есеп айырысуды өткізу мүмкіндігі жалған кәсіп-

керліктік фиомалардың жұмыс істеуі үшін қолайлы болып табылады. Осыған байланысты бюджетке төлемдерді азайту үшін жалған кәсіпорындармен өзара есеп айырысу схемаларын қолданатын контрагенттер санының өсуі байқалады.

Бірқатар өңірлердің Мемлекеттік кірістер департаменттерімен тауарлар жіктемесінің қателігі, кедендік тексеріп қарау және сараптаманың төмен тиімділігі орын алған.

2016 жылғы 1 қаңтарда республикалық бюджетке қосылатын салықтық түсімдер бойынша берешек 57,1 млрд. Теңгені құрады.

Барысында жоғарыда аталған кемшіліктер мен проблемалар анықталған аудиторлық іс-шаралар нәтижелері бойынша Есеп комитетімен қаржы Министрлігі және оның ведомстволарына салық және кеден заңнамаларының жекелеген өзгерістеріне бастама бойынша олардың қызметтерінде анықталған бұзушылықтар мен кемшіліктерді жоюға ұсыныстар мен тапсырмалар берілді.

Заместитель заведующего отделом
государственного аудита управления экономики
Счетного комитета по контролю
за исполнением республиканского бюджета

Оценка исполнения доходной части республиканского бюджета

Автором проведена работа по анализу поступлений в бюджет в 2014 и 2015 годы в разрезе налоговых и иных поступлений. Выделены факторы, повлиявшие на динамику изменений размеров поступлений в бюджет, в том числе объективные изменения условий развития экономики в целом. При этом отмечен фактор недостаточно эффективного налогового и таможенного администрирования. Даны предложения о необходимости совершенствования законодательства в этом вопросе.

Ключевые слова: внешний аудит, поступления в бюджет, отчет об исполнении республиканского бюджета, налоговое и таможенное администрирование.

В соответствии со статьями 12 Закона Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» Счетный комитет по контролю за исполнением республиканского бюджета (далее - Счетный комитет) наделен полномочиями по проведению внешнего аудита доходной части республиканского бюджета и оценки эффективности налогового и таможенного администрирования.

Результаты этой работы отражаются в ежегодном отчете об исполнении республиканского бюджета, являющемся заключением к отчету Правительства перед Парламентом Республики Казахстан.

По итогам исполнения республиканского бюджета за 2015 год Счетным комитетом отмечен ряд проблем, влияющих на исполнение доходной части бюджета.

Исполнение республиканского бюджета происходило в условиях замедления темпов роста экономического развития на

фоне снижения мировых цен на нефть, роста уровня инфляции, существенного ослабления курса национальной валюты по отношению к доллару США.

Так, за 2015 год мировые цены на нефть снизились на 47,1% (с 98,94 в 2014 году до 52,37 долл. за баррель), газ – на 27,8%, железный прокат – на 42,4%, медь – на 19,7%. В результате темп роста ВВП за 2015 год в реальном выражении составил 1,2% со снижением доли отраслей переработки с 10,4-10,8% в 2010-2013 годах до 9,9%.

В целом снижение темпов роста в отдельных отраслях экономики негативно повлияло на поступления консолидированного бюджета страны, сумма которых в 2015 году по сравнению с 2014 годом снизилась на 27,8%.

Из-за замедления спроса и ухудшения ценовой конъюнктуры на мировом рынке внешнеторговый оборот Казахстана за 2015 год уменьшился на 37,1% и составил 75,9 млрд. долл. США, что негативно отразилось на

объемах поступлений налогов от международной торговли и внешних операций, которые в 2015 году по сравнению с 2014 годом уменьшились на 174 млрд. тенге.

В условиях неблагоприятной внешней конъюнктуры значительную поддержку экономике оказало привлечение в бюджет средств Национального фонда в объеме более 1,7 трлн. тенге, что позволило сохранить стабильной ситуацию в социальной сфере: номинальные денежные доходы выросли на 7,3%, реальные доходы – на 0,7%.

Однако, следует отметить сложившуюся за последние пять лет негативную тенденцию замещения в структуре доходов республиканского бюджета налоговых поступлений трансфертами из Национального фонда и нижестоящих бюджетов. Так, если в 2011 году трансферты Национального фонда составляли треть доходов республиканского бюджета, то за 2015 год – уже более 40%.

Доходы республиканского бюджета в 2015 году составили 6,1 трлн. тенге, в том числе за счет налоговых поступлений –

ки. При этом доля безрезультативных налоговых проверок остается высокой: в 2014 году она составила 35,9%, в 2015 году

расчетов наличными деньгами является благоприятной почвой для функционирования лжепредпринимательских фирм. В этой связи наблюдается рост числа контрагентов, использующих схемы взаиморасчетов с лжепредприятиями для минимизации платежей в бюджет.

“ В целом снижение темпов роста в отдельных отраслях экономики негативно повлияло на поступления консолидированного бюджета страны, сумма которых в 2015 году по сравнению с 2014 годом снизилась на 27,8%.”

3,3 трлн. тенге. При этом доля налоговых поступлений в доходах бюджета в 2015 году по сравнению с 2014 годом (62%) снизилась до 54,3%. В разрезе налогов планы не выполнены по десяти видам.

По мнению Счетного комитета, в таких условиях необходимо усиление налогового и таможенного администрирования, осуществляемого в настоящее время недостаточно эффективно.

В 2015 году более 82 тыс. юридических лиц представили налоговые декларации по корпоративному подоходному налогу. Однако, более 40% из них не уплачивают налоги с прибыли, так как ими продекларированы нулевые результаты либо убыт-

– 27,8 % от общего числа проведенных проверок.

Несмотря на внесенные в 2012 году изменения в Закон РК «О платежах и переводах денег» в части ужесточения порогового ограничения наличных оборотов в предпринимательской деятельности с 4000 до 1000 месячных расчетных показателей, существенного снижения объемов наличного оборота не наблюдается.

Сумма наличных денежных средств, выданных банками второго уровня субъектам предпринимательства, составляла в 2011-2012 гг. в среднем 1,6 трлн. тенге в год, с 2013 по 2015 год – 1,5 трлн.тенге.

Возможность проведения юридическими лицами взаимо-

Департаментами государственных доходов ряда регионов допущены нарушения классификации товаров, низкая эффективность таможенных досмотров и экспертиз.

Недоимка на 1 января 2016 года по налоговым поступлениям, зачисляемым в республиканский бюджет, составила 57,1 млрд. тенге.

По результатам аудиторских мероприятий, в ходе которых были выявлены вышеуказанные проблемы и недостатки, Счетным комитетом были даны рекомендации и поручения Министерству финансов и его ведомствам по инициированию отдельных изменений в налоговое и таможенное законодательство, устранению выявленных нарушений и недостатков в их деятельности.

28.07.2016

СОСТОЯЛОСЬ ОЧЕРЕДНОЕ ЗАСЕДАНИЕ СЧЕТНОГО КОМИТЕТА

Подведены итоги государственного аудита управления активами государства в сфере высшего образования и использования средств республиканского бюджета, выделенных на финансирование высшего и послевузовского образования.

Отмечено, что в вопросах использования бюджетных средств и активов государства, выделяемых на развитие системы высшего образования, сохраняется ряд системных проблем.

Министерством образования и науки (Министерство) полнота, достоверность расчетов потребности средств на подготовку специалистов с высшим, послевузовским образованием не обеспечены.

В 2015 году из высших учебных заведений республики по причинам академической задолженности, нарушения правил внутреннего распорядка и по собственному желанию отчислено 336 студентов, на обучение которых израсходованы средства республиканского бюджета на общую сумму 938,9 млн. тенге.

Статистические данные Министерства о количестве трудоустроенных в 2015 году выпускников по сравнению с данными о произведенных отчислениях РГКП «Государственный центр по выплате пенсий» выше на 6,5%, или более чем на 3,5 тыс. человек. Министерством в рамках выполнения государственного образовательного заказа десяти высшим учебным заведениям за невыполненные объемы работ выплачено 143,9 млн. тенге. Образовательные программы для обучения магистрантов по профильным специальностям Государственной программы

индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2015-2019 годы (ГПИИР), на разработку которых на 2015-2017 годы предусмотрено 2 886,4 млн. тенге, целям ГПИИР не соответствуют. Критерии отбора кандидатов не разработаны, механизм их привязки к конкретным проектам ГПИИР не регламентирован.

Подведомственными организациями Министерства неэффективно использованы активы государства на общую сумму свыше 7,0 млрд. тенге. В целях полного освоения бюджетных средств в конце 2015 года без фактической потребности ряду подведомственных организаций перечислен 361,0 млн. тенге.

Установлено, что АО «НТЦ «Парасат» работы по проведению научных исследований в рамках государственного заказа в полном объеме передаются субподрядным организациям. При этом размер выделяемых на данные цели средств, остающихся в АО «НТЦ «Парасат», варьируется от 10 до 30 процентов. Оборудование и материальные ценности на общую сумму 86,7 млн. тенге не используются. За 2015 год, несмотря на допущенный убыток в размере 81,4 млн. тенге, работникам данного АО выплачены премии на общую сумму 86,4 млн. тенге.

Перечисленные в 2013 году АО «Акционерный инвестиционный фонд рискованного инвестирования» для реализации научных проектов 1 455,9 млн. тенге не использованы и размещены на депозитных счетах банков второго уровня.

Установлены нарушения подведомственными организациями

Отдельные материалы государственного аудита направлены в органы, уполномоченные рассматривать дела об административных правонарушениях, для принятия процессуальных решений.

Министерства законодательства об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности. В частности, факты проведения строительных работ без разрешения уполномоченного органа и сопровождения авторского и технического надзора, оплаты невыполненных и некачественно выполненных работ.

Министерством акционерным обществам «Казахский национальный аграрный университет», «Казахский национальный технический университет им. К.И. Сатпаева» и «Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина» бюджетные средства на общую сумму 735,5 млн. тенге для приобретения лабораторного оборудования перечислены без соответствующего финансово-экономического обоснования. ТОО «Физико-технический институт» не используется приобретенное оборудование на общую сумму 394,7 млн. тенге.

Общая сумма выявленных финансовых нарушений, подлежащих возмещению и восстановлению в полном объеме, составила 1 845,4 млн. тенге, процедурных – 12 484,9 млн. тенге. В ходе государственного аудита в доход республиканского бюджета возмещено 263,2 млн. тенге, по бухгалтерскому учету восстановлено 919,3 млн. тенге.

По итогам заседания Министерству образования и науки поручено принять меры по устранению выявленных недостатков, причин и условий, способствующих им, привлечению к ответственности должностных лиц, допустивших нарушения действующего законодательства, а также дан ряд других поручений.

18.08.2016

АҒЫМДАҒЫ ЖЫЛҒЫ 18 ТАМЫЗДАҒЫ ЕСЕП КОМИТЕТІНІҢ КЕЗЕКТІ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ

» Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Көлік комитетіне көлік және коммуникацияны дамытуға бөлінген республикалық бюджет қаражатын пайдалануының мемлекеттік аудиттің қорытындысы шығарылды.

Есеп комитетінің бағалауы бойынша көлікті дамыту саласындағы (ауа және құбыр желісінен басқа) мемлекеттік саясатты іске асыру Комитетпен жеткілікті түрде тиімді жүзеге асырылмайды.

Инвестициялар және даму министрлігінің 2014-2018 жылдарға арналған Стратегиялық жоспардың 2014-2015 жылдардағы іс-шаралары құрғақ жүктерді порттардан Каспий теңізіне тасымалдау көлемінің ұлғаю үлесі бойынша, орта жылдамдықтағы жүкті поездардың, жүк айналымы және көлік қызметінің көлемі орындалмаған.

» 2014 жылдың қорытындысы бойынша бюджет қаражатының толық игерілуі барысында түпкілікті нәтиже көрсеткіштері тасымалданған жолаушылар саны және жолаушылар айналымы бойынша қол жеткізілмеген.

Субсидиялау тетігі тасымалдау шығыны, әлеуметтік маңызы бар хат бойынша жолаушылар тасымалдауды жүзеге асырумен байланысты және жолаушылар хаты олардың санын ұлғайтуға және сапасын арттыруға ынталандырмайтыны атап өтілді.

Жолаушылар айналымының төмендеуіне және тасымалдар шығынының ұлғаюына байланысты «Жолаушылар тасымалы» АҚ 2015 жылғы шығын 2014 жылғымен салыстырғанда

8 993,4 млн. теңгеге артты немесе 9 есе.

Жайық-Каспий бассейнін суға батқан кемелерден тазарту бойынша Жоспардың жартысынан астам іс-шаралары, сонын ішінде суға батқан кемелерді көтеру бойынша экологиялық жобалы құжаттамалық сараптама жүргізу бойынша, оның құнын және әдісін анықтау, кемелерді кәдеге жаратуға орын ұйымдастыру, тәркіленген кемелер тұратын орындар орындалмаған немесе уақтылы орындалмаған.

» Сонымен қатар, 2013-2015 жылдардағы аталған Жоспарды іске асыруға республикалық бюджет қаражатының 380,1 млн. теңге сомасына шығындалды, ол жоспарланған 317,8 млн. теңгеге немесе 83,6% артық шығындалған.

«Шығыс Қазақстан су жолдары кәсіпорны» РМҚК 7 жылдан астам «Нижний Новгород қ. Октябрь кеме құрылысы-кеме жөндеу зауыты» ЖШҚ түбін тереңдететін кешенін қойылмағанның салдарынан пайда болған 2 175,1 млн. теңгеге дебиторлық берешегі тіркелген.

Алматы қ. метрополитеннің құрылысына бөлінген қаражаты пайдалану кезінде елеулі бұзушылықтар жіберілгені атап өтілді.

Алматы қ. Автомобиль жолдары басқармасы «Екінші кезектегі Мәскеу бекетінен Достық бекетіне келіп кіру метрополитенің екінші іске қосу кешенін салу» жобасын іске асыруға көзделген 519,1 млн. теңгеге даму трансферттері 2014 жылғы кре-

диторлық берешекті өтеуге пайдаланған.

2015-2016 жылдардағы нысаналы трансферттер бойынша келісімдердегі нәтижелер туралы екінші кезектегі бірінші метрополитен жүйесінің көзделген жұмыстардың және қызметтердің көлемі көрсетілмеген. Нысаналы трансферттер бойынша Келісімнің көрсеткіштеріне қол жеткізу туралы 2015 жылғы қорытынды есебі метрополитен құрылысы шеңберіндегі атқарылған жұмыс туралы бұрмаланған мәліметтерді құрайды.

2015 жылғы Алматы қ. екінші кезектегі бірінші желісін салу Алматы қ. бюджетінен 437,9 млн. теңге сомасында міндетті қоса қаржыландырусыз жүзеге асырылды.

» Анықталған қаржылық бұзушылықтардың жалпы сомасы 2,1 млрд. теңгені, рәсімдік бұзушылықтар - 27,6 млрд. теңгені, бюджет қаражатын тиімсіз пайдалану - 19 млрд. теңгені құрады. Аудиторлық іс-шаралар барысында 123,8 млн. теңге республикалық бюджет кірісіне өтелді, бухгалтерлік есеп және орындалған жұмыстар бойынша 9,9 млрд. теңге қалпына келтірілді.

Отырыс қорытындысы бойынша Үкіметке ұсынымдар берілді. Инвестициялар және даму және ұлттық экономика министрліктеріне жекелеген нормативті құқықтық актілерді теміржол және су көлігі саласында жетілдіру бойынша шаралар қабылдау тапсырылды.

» Инвестициялар және даму министрлігінің Көлік комитетіне, мемлекеттік аудит объектілеріне анықталған кемшіліктерді оларға ықпал ететін себептер мен жағдайларды жою, сондай-ақ заңнама талаптарын сақтауды қамтамасыз етпеген лауазымды тұлғалардың жауапкершілігін қарастыру тапсырылды.

01.09.2016

ЕСЕП КОМИТЕТІНІҢ КЕЗЕКТІ ОТЫРЫСЫ ӨТТІ

Қостанай облысына бөлінген республикалық бюджет қаражатының пайдаланылуына мемлекеттік аудит жүргізудің, сондай-ақ Қостанай облысы бойынша тексеру комиссиясының Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау стандарттары талаптарын сақтауын тексерудің қорытындылары шығарылды.

Мемлекеттік аудит жүргізу барысында Қостанай облысының атқарушы органдарының республикалық бюджет қаражатын пайдалануы кезінде жіберген жүйелі проблемалар мен кемшіліктердің, қаржы тәртібі бұзушылықтарының анықталғаны атап өтілді.

Облыстың даму стратегиялық құжаттарын сапасыз әзірлеу ашықтықтың, жоспарланған іс-шаралардың іске асырылуына тиісінше бақылау және мониторинг жасаудың болмауына, сондай-ақ бірқатар тікелей және түпкілікті нәтижелерге қол жеткізбеуге әкеліп соққан.

Трансферттерді пайдалану кезінде скринингтік зерттеулерді жүргізу, Қостанай қаласында онкологиялық емхананы, Қарабалық кентінде кәріздік желілерді пайдалануға енгізу, Рудный қаласы шағынауданының тұрғындарын таза ауыз сумен қамтамасыз ету бойынша тікелей және түпкілікті нәтижелерге уақтылы, толық, сапалы қол жеткізу қамтамасыз етілмеген.

Бюджет заңнамасын бұза отырып, жергілікті атқарушы органдар көлік инфрақұрылымының құрылысы бойынша жекелеген инвестициялық жобаларды қоса қаржыландыруды қамтамасыз етпеген.

2012-2015 жылдары екі жоба тек республикалық бюджет қаражатының есебінен ғана іске асырылған. Бұл республикалық бюджетке сомасы 203,8 млн. тең-

геге жүктеменің ұлғаюына және объекті құрылысының уақытылы аяқталмауына әкеліп соқтырды.

Сәулет, қала құрылысы және құрылыс қызметі туралы заңна-маның көптеген бұзушылық фактілері анықталды.

Бюджеттік бағдарламалардың жергілікті әкімшілері 9 бюджеттік инвестициялық жобаны іске асыру кезінде бекітілген ЖСҚ-дан ауытқу, техникалық және технологиялық шешімдердің өзгеруі кезінде қайта сараптама өткізбеу, жобалардың сметалық құнын ұлғайту фактілеріне жол берген. Мәселен, Қостанай қаласының екі тұрғын үйінде мемлекеттік сәулетқұрылыс бақылау органын хабардар етпей, ЖСҚ-да қарастырылмаған, мансардтық қабат салынған.

Пайдаланушы ұйымдардың балансына құны 2,0 млрд. теңгеден астам 94 аяқталған объектіні уақтылы бермеу фактілері атап өтілді.

Қостанай қаласындағы Әуежай шағынауданы үшін салынып жатқан қазандықтың жылу жүкте-месінің қуаты жоспарланған жүктемені тұтынудан 8 есеге көп. Аталған шағынауданда жылумен жабдықтау желілерінің құрылысына арналған ЖСҚ-ның сапасыз әзірленуіне байланысты, жер асты суларының жақын орналасуы салдарынан салынған желілердің бір бөлігін су басқан.

Энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы басқармасы ЖСҚ-ға сәйкес келмейтін екі автоматтандырылған газбағыттаушы станцияны орнатқаны үшін мердігер ұйымдарға 273,1 млн теңгені артық төлеген.

Денсаулық сақтау басқармасы дәрілік заттарды нақты қажеттілікті есептемей сатып алған. Нәтижесінде медициналық препараттарды қажеттіліктен тыс және алдыңғы

жылғы қалдықтар бола тұра сатып алу фактілеріне жол берілген.

Осылайша, 2013 жылдың соңында сомасы 506,5 млн. теңгенің, 2014 жылы – 827,8 млн. теңгенің, 2015 жылы - 1,3 млрд. теңгенің дәрілік заттары пайдаланылмай қалған.

Облыстың 11 мемлекеттік мекемесінде бухгалтерлік есеп пен қаржылық есептілікті жүргізу тәртібін бұзу фактілері анықталды.

Қостанай облысы бойынша тексеру комиссиясы бақылау іс-шараларын жоспарлау және өткізу кезінде Стандарттар және Сыртқы мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау қағидалары талаптарының бірқатар бұзушылықтарына жол бергені атап өтілді.

Жүргізілген мемлекеттік аудит қорытындылары бойынша анықталған қаржылық бұзушылықтар - 6,8 млрд. теңгені, 207 бірлік рәсімдік бұзушылықтар - 10,6 млрд. теңгені, бюджет қаражатын тиімсіз пайдалану - 5,1 млрд. теңгені құрады.

Аудит барысында мердігерлердің құрылыс-монтаж жұмыстарын орындау, уақытша ғимараттар мен құрылыстардан 460,7 млн. теңге қаражатты бюджетке қайтару жолымен қалпына келтіру, өтеу жүзеге асырылды және бухгалтерлік есеп бойынша 3,7 млрд. теңге қалпына келтірілді.

Отырыстың қорытындысы бойынша Қостанай облысының әкіміне анықталған кемшіліктерді, оған ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою, қолданыстағы заңнаманың бұзылуына жол берген лауазымды адамдарды жауаптылыққа тарту бойынша шаралар қабылдау, сондай-ақ басқа да бірқатар тапсырмалар берілді.

Мемлекеттік аудиттің жекелеген материалдары құқық қорғау органдарына жіберілетін болады.

Есеп комитетінің баспасөз қызметі

01.09.2016

СОСТОЯЛОСЬ ОЧЕРЕДНОЕ ЗАСЕДАНИЕ СЧЕТНОГО КОМИТЕТА

» Подведены итоги государственного аудита использования средств республиканского бюджета, выделенных Костанайской области, а также проверки соблюдения требований Стандартов государственного аудита и финансового контроля Ревизионной комиссией по Костанайской области.

Отмечено, что в ходе государственного аудита выявлены системные проблемы недостатка, нарушения финансовой дисциплины, допущенные исполнительными органами Костанайской области при использовании средств республиканского бюджета.

Некачественная разработка стратегических документов развития области привела к отсутствию прозрачности, должного контроля и мониторинга реализации запланированных мероприятий и недостижению ряда прямых и конечных результатов.

При использовании трансфертов не обеспечено своевременное, полное, качественное достижение прямых и конечных результатов по проведению скрининговых исследований, введению в эксплуатацию онкологической поликлиники в г.Костанай, сетей канализации в пос.Карабалык, обеспечению качественной питьевой водой жителей микрорайона в г. Рудный.

» В нарушение бюджетного законодательства местными исполнительными органами софинансирование отдельных инвестиционных проектов по строительству транспортной инфраструктуры не обеспечено.

В 2012-2015 годах два проекта реализованы только за счет средств республиканского бюджета. Это привело к увеличению нагрузки на республиканский бюджет на сумму 203,8 млн. тенге и несвоевременному заверше-

нию строительства объектов.

Выявлены многочисленные факты нарушений законодательства об архитектурной, градостроительной и строительной деятельности.

Местными администраторами бюджетных программ при реализации 9 бюджетных инвестиционных проектов допущены факты отклонения от утвержденных ПСД, непроведения повторной экспертизы при изменении технических и технологических решений, увеличения сметной стоимости проектов. Так, в двух жилых домах в г.Костанай без уведомления органа государственного архитектурно-строительного контроля возведены мансардные этажи, не предусмотренные ПСД.

» Отмечены факты несвоевременной передачи 94 завершенных объектов стоимостью более 2,0 млрд.тенге на баланс эксплуатирующих организаций.

Мощность тепловой нагрузки строящейся котельной для микрорайона Аэропорт в г.Костанай превышает планируемое потребление нагрузки более чем в 8 раз. Из-за некачественно разработанной ПСД на строительство сетей теплоснабжения в данном микрорайоне, близкого залегания грунтовых вод часть построенных сетей затоплена водой.

Управлением энергетики и жилищно-коммунального хозяйства подрядным организациям за установку двух автоматизированных газораспределительных станций, не соответствующих ПСД, излишне выплачено 273,1 млн. тенге.

Управлением здравоохранения закуп лекарственных средств осуществлялся без расчетов фактической потребности. В результате допущены факты приобретения медицинских препаратов

сверх потребности и при наличии остатков предыдущих годов.

Так, неиспользованными на конец 2013 года остались лекарственные средства на сумму 506,5 млн. тенге, 2014 года – на 827,8 млн. тенге, 2015 года – на 1,3 млрд. тенге.

» Установлены факты нарушения порядка ведения бухгалтерского учета и составления финансовой отчетности в 11 государственных учреждениях области.

Отмечено, что ревизионной комиссией по Костанайской области при планировании и проведении контрольных мероприятий допущен ряд нарушений требований Стандартов и Правил проведения внешнего государственного аудита и финансового контроля.

Общая сумма выявленных по итогам проведенного государственного аудита финансовых нарушений составила 6,8 млрд. тенге, процедурных нарушений в количестве 207 единиц – 10,6 млрд. тенге, неэффективно использованных бюджетных средств – 5,1 млрд. тенге.

В ходе аудита восстановленной возмещено посредством выполнения подрядчиками строительно-монтажных работ, возврата в бюджет средств от временных зданий и сооружений 460,7 млн. тенге, по бухгалтерскому учету восстановлено 3,7 млрд. тенге.

По итогам заседания акиму Костанайской области поручено принять меры по устранению выявленных недостатков, причин и условий, способствующих им, привлечению к ответственности должностных лиц, допустивших нарушения действующего законодательства, а также дан ряд других поручений.

» Отдельные материалы государственного аудита будут направлены в правоохранительные органы.

Пресс-служба Счетного комитета

Мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудитін ұйымдастыру негіздері және оны жүргізу

Бұл мақалада автор мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудитін жүргізу процесін кеңінен қарау мәселесін көтеріп отыр. Бұл ретте мемлекеттік жоспарлау жүйесі құжаттарының нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізу мақсатында мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарлары мен бюджеттік бағдарламаларын іске асыру тиімділігі критерийлерін әзірлеген кезде тиімділік аудиті процесін түсінудің аса терең тәсілдерін қарау ұсынылады. Түйінді сөздер: тиімділік аудиті, нысаналы индикаторлар, тиімділікті бағалау, тиімділік критерийлері.

«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының Заңында тиімділік аудитінің жекелеген бағыттары қарастырылған. Бұл ретте аталмыш бағыттардың бірі мемлекеттік аудит объектілері қызметінің тиімділік аудиті болып табылады. Мемлекеттік аудитті әдіснамалық қамтамасыз етуді және Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінде тиімділікті бақылаудың практикалық тәжірибесін есепке ала отырып, біз мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудитін жүргізу қазіргі жағдайда өзекті мәселелердің біріне айналып отыр деп ойлаймыз.

Қазақстан Республикасында мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудиті мынадай бағыттар бойынша жүргізілуі мүмкін:

- бюджеттік бағдарламаларды іске асырудың тиімділігін бағалау;
- бюджеттік бағдарламаларды және стратегиялық жоспарды іске асырудың тиімділігін бағалау;
- бюджеттік бағдарламаларды, стратегиялық жоспарды, сондай-ақ мемлекеттік және үкіметтік бағдарламаларды іске асырудың тиімділігін бағалау;
- бюджетті жоспарлау мен атқарудың тиімділігін бағалау, Қазақстан Республикасының мемлекеттік жоспарлау жүйесі құжаттарын іске асыру.

Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 62-бабына сәйкес республикада стратегиялық жоспарлар жасамайтын, ал тек кезекті қаржы жылына арналған меморандумдар ғана әзірлейтін мемлекеттік органдар жұмыс істейді. Олар қол жеткізуді мемлекеттік органның бірінші басшысы жоспарлы кезеңде қамтамасыз етуге міндеттенетін

түйінді индикаторларды қамтиды. Бұл индикаторлар мемлекеттік органдардың бюджеттік бағдарламаларын қалыптастыру кезінде пайдаланылуы тиіс. Сәйкесінше, осы органдардың қызметін бағалау бюджеттік бағдарламаларды атқарудың және мемлекеттік органның немесе мемлекеттік кәсіпорындардың, сондай-ақ жарғылық капиталына мемлекет қатысатын, мемлекеттік органға есеп беретін акционерлік қоғамдардың басқаруында болатын мемлекет активтерін пайдаланудың тиімділігіне аудит жүргізу негізінде жүзеге асырылады.

Стратегиялық жоспарлар әзірлейтін мемлекеттік органдар өз қызметінің стратегиялық бағыттарын, мақсаттары мен нысаналы индикаторларын айқындауы керек. Сондықтан осы органдардың қызметін бағалаған кезде бюджеттік бағдарламалардың және стратегиялық жоспардың мақсаттары мен мін-

деттерінің өзара үйлесімділік мәселелерін жүйелі түрде зерделеген жөн. Сәйкесінше, осы органдар қызметінің тиімділік аудитін жүргізу тәсілін жоспардың мақсатын, нысаналы индикаторларын бағалау критерийлерін айқындау, сондай-ақ олардың бюджеттік бағдарламалардың, үкіметтік және мемлекеттік бағдарламалардың критерийлерімен үйлесімі негізінде әзірлеу қажет.

Жекелеген мемлекеттік органдар мемлекеттік бағдарламалардың жекелеген бағыттарын іске асыруға қатысады, ал басқалары мемлекеттік бағдарламаның үйлестірушісі болып табылады және жалпы оның мақсаты мен міндеттерін орындауға жауапты болады. Мұндай жағдайда мемлекеттік органдардың қызметін бағалаудың түрлі критерийлері әзірленуі тиіс.

Критерийлер келесі құжаттарды зерделеу негізінде айқындалады: заңнамалық, нормативтік және құқықтық актілер; бағдарламалық құжаттар, мемлекеттік, үкіметтік және өңірлік бағдарламалар; мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарлары, меморандумдар және бюджеттік бағдарламалар; ұқсас аудит жүргізу кезінде өзге ЖҚБО пайдаланатын критерийлер; стандарттар және басқа да әдістемелік материалдар, аудит пәндері бойынша әдебиеттер.

Бюджеттік бағдарламалар бойынша критерийлерді айқындаудың негізгі тәсілдері:

- бюджеттік бағдарламаларды қалыптастыру, жоспарлау және іске асыру рәсімдерін талдау;
- бюджеттік бағдарламалардың уақтылылық, сапа тиімділігі мен нәтижелілік критерийлерін айқындау;

- бюджеттік бағдарламалардың түрлері бойынша критерийлерді белгілеу.

Бюджеттік бағдарламалардың тиімділігін бағалау бағдарламаларды іске асырудың тиімділігі мен нәтижелілігін айқындаудың қорытынды кезеңі болып табы-

сапа, нәтижелілік критерийлері арқылы іске асырылатын бағдарламалардың ақырғы мақсатына қол жеткізу дәрежесін айқындау үшін жүзеге асырылады.

Критерийлер сандық және сапалық жұмыс көрсеткіштерін білдіреді, олардың негізінде

“ Бюджеттік бағдарламалардың тиімділігін бағалау бағдарламаларды іске асырудың тиімділігі мен нәтижелілігін айқындаудың қорытынды кезеңі болып табылады. Сондықтан бағалау барысында бюджеттік бағдарламаларды қалыптастыру, жоспарлау және іске асыру критерийлері мен көрсеткіштерін талдап шығу қажет. Оның негізінде бюджеттік бағдарламаларды іске асырудың тиімділігін, нәтижелілігін көрсететін критерийлер мен көрсеткіштер әзірленеді. ”

лады. Сондықтан бағалау барысында бюджеттік бағдарламаларды қалыптастыру, жоспарлау және іске асыру критерийлері мен көрсеткіштерін талдап шығу қажет. Оның негізінде бюджеттік бағдарламаларды іске асырудың тиімділігін, нәтижелілігін көрсететін критерийлер мен көрсеткіштер әзірленеді.

Ағымдағы және бюджеттік даму бағдарламалары нәтижелерінің бағытын есепке ала отырып, олардың тиімділігін бағалау критерийлері мен көрсеткіштері жеке қаралуы керек. Ағымдағы және бюджеттік даму бағдарламаларының мақсаттарында, міндеттерінде, ықтимал нәтижелерінде, іске асыру тетіктерінде тиімділікті бағалау критерийлері мен көрсеткіштерін айқындау кезінде ескерілуге тиісті белгілі бір ерекшеліктер бар.

Бюджеттік бағдарламалардың тиімділігін бағалау шығыстардың тиімділік, уақтылылық,

бюджеттік бағдарламаны іске асыру, қызмет түрлерін, экономикалық операцияларды жүзеге асыру немесе тексеру объектілерінің функцияларды орындау тиімділігіне, уақтылылығына, яғни қол жеткізілген нәтижелердің дәрежесіне салыстырмалы талдау мен бағалау жүргізіледі.

Мемлекеттік органдардың қызметін қамтамасыз ету бойынша бюджеттік бағдарламаны бағалаудың негізгі критерийлері мыналар болып табылады: шығыс көлемін жоспарлау кезінде пайдаланылатын шығыс нормалары мен нормативтері және олардың Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен мәндерге сәйкестігі; бюджеттік бағдарламаларда көрсетілген сандық параметрлер мен көрсеткіштер және олардың сапалық сипаттамалары, мақсаттар мен міндеттерге сәйкестігі; сондай-ақ олардың нақты параметрлер мен

көрсеткіштерден ауытқуы; бюджеттік бағдарламаны іске асырудың нақты көрсеткіштерін өткен жылдардың нәтижелерімен салыстыру және мемлекеттік сатып алу туралы заңнаманың нормаларын сақтау; ішкі бақылау органдары мен қызметтері жүргізген бюджеттік бағдарламалардың іске асырылуын тексеру нәтижелері.

Мемлекеттік органдардың қызметін жетілдіру бойынша бюджеттік бағдарламаны атқарудың тиімділігін бағалау үшін бюджеттік бағдарламаны тұжырымдау қажеттілігі туралы негіздемені, сондай-ақ бюджеттік бағдарламаны іске асыруға негіз болатын республиканың нормативтік құқықтық актілерін зерделеу қажет.

Бұл ретте бағалау критерийлерін бюджеттік бағдарламаға енгізілген әрбір кіші бағдарлама бойынша айқындаған жөн. «Ақпараттық жүйені құру және дамыту» кіші бағдарламасының тиімділігін бағалау критерийі мыналар болуы мүмкін: ақпараттық жүйені құру мен дамыту тұжырымдамасының және жүйе бойынша техниклық тапсырманың болуы және техникалық тапсырмада көрсетілген ақпараттық жүйелерді әзірлеу мен енгізудің негізгі кезеңдері (кезектері); жүйенің жекелеген компоненттерін немесе жалпы жүйені әзірлеу кезінде пайдаланылған нормалар мен нормативтер және жүйенің жекелеген кезеңдерін және жалпы жүйені әзірлеу мен енгізуге арналған шығыстарды жоспарлау негіздемесі; жүйені әзірлеу мен енгізудің әрбір кезеңі бойынша техникалық тапсырмада көрсетілген ықтимал нәтижелер мен көрсеткіштер; тәжіри-

белі пайдалану бағдарламасы және жүйені тәжірибелі пайдалану нәтижесінде алынған параметрлер мен көрсеткіштер; жүйені пайдалануға беру туралы акті мен хаттамада көрсетілген параметрлер, нәтижелер және жүйенің бірнеше жылғы жұмыс істеу нәтижелерін салыстыру; бірнеше жылғы бюджеттік бағдарламаның жалпы сомасына жүйені әзірлеуге арналған нақты шығыстардың ара салмағы және ақпараттық жүйені құруға арналған шығындардың жалпы көлемінде олардың үлес салмағы; компьютерлерді, желілік және қосалқы жабдықтарды сатып алуға арналған бірнеше жылғы нақты шығыстар және сатып алынған техниканың техникалық тапсырманың талаптарына және техно-жұмыс жобасында көрсетілген ережелерге сәйкестігі; сыртқы бақылау нәтижесінде белгіленген жүйенің жекелеген элементтерінің, сондай-ақ жалпы жүйенің нақты жұмыс істеу нәтижелері, олардың техникалық тапсырманың және жүйенің техно-жұмыс жобасының көрсеткіштерінен ауытқуы; іске

уәкілетті мемлекеттік органның оң қорытындысының болуы.

Бюджеттік даму бағдарламаларының мақсаты мен міндеттерін талдау олардың мынадай бағыттарын атап көрсетуге мүмкіндік береді:

объектілерді тұрғызу және қайта құру бойынша инвестициялық жобаларды (бағдарламаларды) іске асыруға бағытталған бюджеттік бағдарламалар;

облыстық бюджеттерге және Астана мен Алматы қалаларының бюджеттеріне бөлінген нысаналы трансферттер.

Бюджеттік инвестициялардың тиімділігін бағалау Қазақстан Республикасы Бюджет кодексінің 151, 155 және 157-баптарының нормаларына сәйкес жүргізілуі керек.

Қаржы активтерін сатып алу бойынша бюджеттік бағдарламалар тиімділігінің негізгі критерийлері мыналар болып табылады: акционерлік қоғамдардың жарғылық капиталдарын қалыптастыру мен көбейту параметрлері және акционерлік қоғамдардың жарғылық капиталындағы республикалық бюджет қаража-

“ Мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудиті үшін әрбір бюджеттік бағдарламаны атқарудың, сондай-ақ стратегиялық жоспардың мақсаты мен нысаналы индикаторларына қол жеткізудің тиімділігін бағалау керек. Бюджет қаражатын басқару, стратегиялық жоспарды іске асыру тиімділігінің біріктірілген көрсеткіші бойынша мемлекеттік орган қызметінің тиімділігін бағалау қажет. ”

асыруға ұсынылатын ақпараттық жүйелердің «Электрондық үкімет» құру бойынша жалпы талаптарға сәйкестігі туралы

тының үлесі; акционерлік қоғамның мемлекетпен қатынасын реттейтін нормативтік құқықтық актілер және қаржы құралда-

бақылау пакеттері мемлекетке тиесілі ұйымдардың еркін ақшаларын орналастыру талаптары мен нормаларын сақтау;

акционерлік қоғамның бюджеттік бағдарламада көрсетілген параметрлерді және жарғылық капиталына мемлекет қатысатын акционерлік қоғамдардың қызметіне мониторинг жүргізу үшін уәкілетті органдар пайдаланатын көрсеткіштерді орындауы; жарғылық капиталына мемлекет қатысатын акционерлік қоғамдардың іс жүзінде жұмыс істеу нәтижелері және олардың акциялардың мемлекеттік пакеттеріне дивидендтерді уақтылы және толық есептеуі және республикалық бюджет кірісіне аударуы.

Мемлекеттік органдар қызметінің тиімділік аудиті үшін әрбір бюджеттік бағдарламаны атқарудың, сондай-ақ стратегиялық жоспардың мақсаты мен нысаналы индикаторларына қол жеткізудің тиімділігін бағалау керек. Бюджет қаражатын басқару, стратегиялық жоспарды іске асыру тиімділігінің біріктірілген көрсеткіші бойынша мемлекеттік орган қызметінің тиімділігін бағалау қажет.

Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі және Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі тек бюджеттік бағдарламалардың әкімшілері болып табылмайды, сонымен бірге олар мемлекеттің бюджет, салық, борышкерлік саясатына және оларды республикада іске асыруға жауапты болады. Бұл ретте Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі мемлекеттік жоспарлау жүйесін құрады және оның жұмыс істеуін қамтамасыз етеді. Сәйкесінше, осы мемлекеттік органның қызметін бағалау үшін республи-

каның жоспарлау жүйесінің, салық-бюджет саясатының жұмыс істеу тиімділігін бағалауды көздеуге тиісті кешенді тәсіл қажет, ал

уақтылылығына жүргізілетін аудит; республикалық бюджеттің шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті; республикалық

сонан соң оны бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі ретінде қарауға болады.

Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі бюджетті дәйекті жоспарлау мен атқаруды, бюджетке түсетін қаражаттың толықтығы мен уақтылылығын, республикалық бюджеттің атқарылуы жөніндегі шоғырландырылған қаржылық есептілікті қалыптастыруды, республикада борышкерлік саясатты іске асыруды қамтамасыз етеді. Сондықтан осы органның қызметін бірнеше бағыттар бойынша аудит жүргізу негізінде бағалаған жөн: бюджетке түсетін түсімдердің сәйкестігіне, толықтығына және

бюджетті жоспарлау мен атқарудың, салықтық және кедендік әкімшілік етудің, мемлекеттік және мемлекет кепілдік берген борышты қалыптастыру мен басқарудың тиімділік аудиті; бюджеттік бағдарламалардың әкімшісі ретінде бюджет қаражатын басқарудың тиімділік аудиті.

Осылайша, мемлекеттік аудитке кезең-кезеңімен көшу «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының Заңында көрсетілген барлық аудит бағыттарын жүйелі зерделеуді және оның негізінде мемлекеттік аудит объектілері қызметінің тиімділік аудитін ретпен жүргізуді талап етеді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ДЕРЕККӨЗДЕР ТІЗІМІ:

1. 2008 жылғы 4 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Бюджет кодексі;
2. «Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Қазақстан Республикасының 2015 жылғы 12 қарашадағы Заңы;
3. А.Б. Зейнелғабдин. Мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін дамыту және аудитке көшу, «Мемлекеттік аудит - Государственный аудит» журналы, 2016ж. мамыр.

Основы организации и проведения аудита эффективности деятельности государственных органов

В данной статье автором поднимается вопрос широкого рассмотрения процесса проведения аудита эффективности деятельности государственных органов. При этом предлагается рассмотрение более глубоких подходов к пониманию процесса аудита эффективности при разработке критериев эффективности реализации государственными органами стратегических планов и бюджетных программ, в целях достижения целевых показателей документов системы государственного планирования.

Ключевые слова: аудит эффективности, целевые индикаторы, оценка эффективности, критерии эффективности.

В Законе Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» предусмотрены отдельные направления аудита эффективности. При этом одним из основных его направлений является аудит эффективности деятельности объектов государственного аудита. С учетом задачи методологического обеспечения государственного аудита и практического опыта проведения контроля эффективности в Счетном комитете по контролю за исполнением республиканского бюджета, на наш взгляд, вопросы проведения аудита эффективности деятельности государственных органов становятся актуальными в современных условиях.

В Республике Казахстан аудит эффективности деятельности государственных органов можно провести по следующим направлениям:

- аудит эффективности деятельности государственных ор-

ганов на основе оценки эффективности реализации бюджетных программ;

- аудит эффективности деятельности государственных органов на основе оценки эффективности реализации бюджетных программ и стратегического плана;

- аудит эффективности деятельности государственных органов на основе оценки эффективности реализации бюджетных программ, стратегического плана и реализации государственных и правительственных программ;

- аудит эффективности деятельности государственных органов на основе оценки эффективности планирования и исполнения бюджетов, реализации документов Системы государственного планирования Республики Казахстан.

В соответствии со ст.62 Бюджетного Кодекса Республики Казахстан в республике функционируют государственные

органы, которые не составляют стратегические планы, а разрабатывают меморандумы на очередной финансовый год. Они содержат ключевые индикаторы, достижение которых первый руководитель государственного органа обязуется обеспечить в установленном порядке. Эти индикаторы должны быть использованы при формировании бюджетных программ государственных органов. Следовательно, оценка деятельности этих органов в основном осуществляется на основе проведения эффективности исполнения бюджетных программ и использования активов государства, находящихся в управлении государственного органа или государственных предприятий, акционерных обществ с участием государства, подотчетных государственному органу.

Государственные органы, которые составляют стратегические планы, должны определять стратегические направления, цели и целевые индикато-

ры их деятельности. Поэтому при оценке деятельности этих органов следует системно учитывать вопросы взаимоувязки бюджетных программ с целями и задачами стратегического плана. Следовательно, подход к проведению аудита эффективности деятельности этих государ-

ственных органов, меморандумов и бюджетных программ; критериев, используемых другими ВОФК при аналогичных аудитах; стандартов и других методических материалов, литературы по предметам аудита.

Основные подходы к опреде-

“ Оценка эффективности бюджетных программ является завершающей стадией определения эффективности и результативности реализации программ. Поэтому в процессе проведения оценки необходимо проанализировать все критерии и показатели формирования, планирования и реализации бюджетных программ. На основе этого, разрабатываются критерии, показатели, отражающие эффективность, результативность реализации бюджетных программ. ”

ственных органов следует разрабатывать на основе определения критериев оценки цели, целевых индикаторов плана, а также их увязки с критериями бюджетных программ, правительственных и государственных программ.

Отдельные государственные органы принимают участие в реализации отдельных направлений государственных программ, а другие являются координаторами и ответственными в целом за выполнение целей и задач государственной программы. В этих условиях должны быть разработаны различные критерии оценки деятельности государственных органов.

Критерии определяются на основе изучения следующих документов: законодательных, нормативных и правовых актов; программных документов, государственных, правительственных и региональных программ;

лению критериев по бюджетным программам:

- анализ процедуры формирования, планирования и реализации бюджетных программ;
- определение критериев своевременности, эффективности качества и результативности бюджетных программ;
- установление критериев по видам бюджетных программ.

Оценка эффективности бюджетных программ является завершающей стадией определения эффективности и результативности реализации программ. Поэтому в процессе проведения оценки необходимо проанализировать все критерии и показатели формирования, планирования и реализации бюджетных программ. На основе этого, разрабатываются критерии, показатели, отражающие эффективность, результативность реализации бюджетных программ.

С учетом направленности результатов текущих бюджетных программ и бюджетных программ развития критерии и показатели оценки их эффективности должны быть рассмотрены в отдельности. В целях, задачах, ожидаемых результатах, механизмах реализации текущих и бюджетных программ развития имеются определенные особенности, которые должны быть учтены при определении критериев и показателей оценки их эффективности.

Оценка эффективности бюджетных программ проводится для определения степени достижения конечной цели реализуемых программ с применением критериев эффективности, своевременности, качества, результативности расходов.

Критерии представляют собой количественные и качественные показатели работы, на основе которых осуществляются сравнительный анализ и оценка эффективности, своевременности реализации бюджетной программы, осуществления видов деятельности, экономических операций или выполнения функций объектами проверки, то есть степени достигнутых результатов.

Основными критериями оценки бюджетной программы обеспечения деятельности государственных органов являются: нормы и нормативы расходов, использованные при планировании объемов расходов, и их соответствие утвержденным значениям Правительства Республики Казахстан; количественные параметры и показатели, указанные в бюджетных программах и их качественные характеристики, соответствие целям и задачам; а

также их отклонения от фактических параметров и показателей; сопоставление фактических показателей реализации бюджетной программы с результатами предыдущих годов и соблюдение норм законодательства о государственных закупках; результаты проверки реализации бюджетных программ, проведенных органами и службами внутреннего контроля.

Для оценки эффективности исполнения бюджетной программы по совершенствованию деятельности государственных органов, в первую очередь, необходимо изучить обоснования о необходимости формулирования бюджетной программы, а также нормативные правовые акты республики, которые являются основой для реализации бюджетной программы.

При этом критерии для оценки целесообразно определить по каждой подпрограмме, включенной в бюджетную программу. Например: критерием оценки эффективности подпрограммы «создание и развитие информационной системы» могут являться: наличие концепции создания и развития информационной системы и технического задания по системе и основные этапы (очереди) разработки и внедрения информационных систем, указанные в техническом задании; нормы и нормативы, использованные при разработке отдельных компонентов системы или в целом системы и обоснование планирования расходов на разработку и внедрение отдельных этапов системы и системы в целом; ожидаемые результаты и показатели, указанные в техническом задании по каждому этапу разработки и внедрение системы; программа про-

ведения опытной эксплуатации и параметры и показатели, полученные по результатам опытной эксплуатации системы; параметры, результаты, указанные в акте и протоколе о сдаче системы в эксплуатацию и сопоставление результатов функционирования системы за ряд лет; соотношение фактических расходов на разработку системы на общую сумму бюджетной программы за ряд лет и их удельный вес в общем объеме затрат на создание информационной системы; фактические расходы на приобретение компьютеров, сетевого и вспомогательного оборудования за ряд лет и соответствие приобретённой техники требованиям технического задания и положениям, указанным в техно-рабочем проекте; фактические результаты функционирования отдельных элементов системы, а также системы в целом, установленные по результатам внешнего контроля, отклонение их от показателей технического задания и техно-рабочего проекта системы; наличие положительного заключения уполномоченного государственного органа о соответствии прилагаемых к реализации информационных

тельства».

Анализ, цели и задачи бюджетных программ развития позволяет выделить следующие их направления:

- бюджетные программы, направленные на реализацию инвестиционных проектов (программ) по строительству и реконструкции объектов;

- целевые трансферты, выделенные областным бюджетам и бюджетам городов Астаны и Алматы.

Оценка эффективности бюджетных инвестиций целесообразно проводить в соответствии нормами статей 151, 155 и 157 Бюджетного Кодекса Республики Казахстан.

Основными критериями эффективности бюджетных программ по приобретению финансовых активов являются: параметры формирования и увеличения уставных капиталов акционерных обществ и доля средств республиканского бюджета в уставном капитале акционерных обществ; нормативные правовые акты, регулирующие отношение акционерного общества с государством и соблюдение требований и норм размещения

“ Для аудита эффективности деятельности государственных органов целесообразно, в первую очередь, необходимо оценить эффективность исполнения каждой бюджетной программы, а также достижения цели и целевых индикаторов стратегического плана. На основе интегрированного показателя эффективности управления бюджетными средствами, реализации стратегического плана оценить эффективность деятельности государственного органа. ”

систем общим требованиям по созданию «Электронного Прави-

свободных денег организаций, финансовые инструменты, кон-

трольные пакеты акций (долей) которых принадлежит государству; выполнение акционерным обществом параметров, указанных в бюджетной программе и показателей, используемых уполномоченными органами для осуществления мониторинга за деятельностью акционерных обществ с участием государства; фактические результаты от функционирования акционерных обществ с участием государства и своевременное и полное начисление и перечисление ими в доход республиканского бюджета дивидендов на государственный пакет акций.

Для аудита эффективности деятельности государственных органов целесообразно, в первую очередь, оценить эффективность исполнения каждой бюджетной программы, а также достижения цели и целевых индикаторов стратегического плана. На основе интегрированного показателя эффективности управления бюджетными средствами, реализации стратегического плана оценить эффективность деятельности государственного органа.

Министерство национальной экономики Республики Казахстан и Министерство финансов Республики Казахстан не только администраторы бюджетных программ, но и отвечают за бюджетную, налоговую, долговую политику государства, а также за их реализацию в республике. При этом Министерство национальной экономики Республики Казахстан создает систему государственного планирования и обеспечивает ее функционирование. Следовательно, для оценки деятельности этого государственного органа необходим комплексный подход, который

должен предусмотреть оценку эффективности функционирования системы планирования, налогово-бюджетной политики в республике, а затем только рас-

аудит консолидированной финансовой отчетности республиканского бюджета; аудит эффективности планирования и исполнения республиканского бюджета,

сматривать его как администратора бюджетных программ.

Министерство финансов Республики Казахстан обеспечивает обоснованное планирование и исполнение бюджета, полное и своевременное поступление средств в бюджет, формирование консолидированной финансовой отчетности исполнения республиканского бюджета, реализацию долговой политики в республике. Поэтому оценку деятельности этого органа целесообразно осуществлять на основе проведения аудита по нескольким направлениям: аудит соответствия полноты и своевременности поступлений в бюджет;

налогового и таможенного администрирования, формирования и управления государственным и гарантированным государственным долгом; аудит эффективности управления бюджетными средствами как администратора бюджетных программ.

Таким образом, поэтапный переход к государственному аудиту требует системного изучения всех направлений аудита, указанных в Законе Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» и на основе этого последовательно проводить аудит эффективности деятельности объектов государственного аудита.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Бюджетный Кодекс Республики Казахстан от 4 декабря 2008 года;
2. Закон Республики Казахстан «О государственном аудите и финансовом контроле» от 12 ноября 2015 года;
3. Зейнельгабдин А.Б. Развитие системы государственного финансового контроля и переход к аудиту, Журнал «Мемлекеттік аудит -Государственный аудит», май 2016 год.

Қазақстанда мемлекеттік аудиттің тиімді ақпараттық жүйесін құрудың мәселелері мен келешегі

Қазіргі таңда Қазақстанда мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін түбегейлі реформалау үдерісі жүргізілуде. Алдыңғы қатарлы халықаралық тәжірибеге сәйкес келетін, мемлекеттік аудит жүйесін жасау бойынша талпыныстар жасалуда. Сонымен бірге, автордың пікірі бойынша аудиторлық рәсімдерді постфактум жүргізу қаржылық қорларды басқарудың тиімділігін арттыра алмайды және бақылаудың жеделдігін арттыру қажет. Автордың пікірі бойынша бұл мемлекеттік аудиттің ақпараттық жүйесін жасаудың нәтижесінде мүмкін болады. Ақпараттық жүйені қолдану арқылы жүзеге асырылатын әдіснама, заманауи аудитке тән, АТ негізделген жаңа тәсілді ұсына отырып дәстүрлі, әдеттегі бақылау парадигмасын түбегейлі өзгертеді.

Автор Қазақстанда үздіксіз аудит сияқты мемлекеттік аудит үлгісін енгізуді ұсынады. Автор, шет елдерде белсенді жетілдіріліп отырған үздіксіз аудитті жүргізу технологиясы, Қазақстан аумағында түбегейлі жаңа тиімді әдіснамаларды (оның ішінде, жедел аудиторлық хабарлама, үздіксіз мониторинг, сонымен қатар қашықтықтан басқару аудиті және т.б.) пайдалану мүмкіндіктерін ұсынатынын негіздейді. Мемлекеттік аудиттің жетекші үлгілерін енгізу аудиттің сенімділігі мен тиімділігін айтарлықтай арттыруға, тексерілетін кәсіпорындарға арналған «бақылау жүктемесін» төмендетуге, бір жағынан оны тексерілетіндер үшін қиындық келтірмейтіндей, ал екінші жағынан – қаржылық кемшіліктер мен тәртіп бұзушылықтарды анықтау үдерісінде неғұрлым жедел жасайтын бақылау үлгілерін өзгертуге, бұл, тиісінше қатерлерді уақытылы ескерту немесе келтірілген шығындарды айтарлықтай жұмсарту есебінен, оларды жоюдың нәтижеліліктерін арттыруға мүмкіндік береді.

Негізгі сөздер: мемлекеттік аудит, мониторинг, бағалау, бақылау, тиімділік, мемлекеттік бағдарламалар, стратегиялық құжаттар.

Казіргі уақытта мемлекеттік қаржылық бақылау жүйесін реформалау және оны мемлекеттік аудит жүйесіне трансформациялау үдерісі жүріп жатыр. Мемлекеттік аудитті енгізу бойынша барлық тапсырмалардың шешімі, ұйымдастырушылық және әдістемелік, сондай-ақ, объективті ақпараттық

ортасын мәселесіне байланыстылардан басқасы ақпарат көлеміне сай қалыптастыру, тұтыну және өзгертуге байланысты қаржы-экономикалық қатынастар саласынан жұмыс істейтін субъектілер облысы деп түсіну қажет.

Мемлекеттік қаржылық бақылау саласындағы реформа шарттары:

– қатаң бақылау саясатынан

көшу және одан әрі экономикалық субъектілерге қатысты алдын алу шараларына әкімшілік жауап қайтару нәтижесі олардың жұмыстарына перманентті мониторинг орындау, біріздендірілген есепке алу және есеп жүйесін дамыту мен барабар ақпараттық орта құру қажеттілігі болып табылады;

– мемлекеттік аудит орғанда-

рының және басқа орталық және жергілікті мемлекеттік басқару органдарының, жергілікті өзін-өзі басқару, экономикалық субъектілердің, қоғам мен жекелеген азаматтардың ақпараттық ынтымақтастықты пәрменді орындауы;

– барлық форматтағы мемлекеттік аудитті ақпараттық қамтамасыз ету проблемаларын шешу мүмкіндігіне кепілдік беретін, орталық және жергілікті деңгейде инновациялық құралдарды пайдалану;

– ашық және мөлдір қаржылық ақпараттық ортаны қалыптастыру үрдісіне ықпалын тигізетін нормативтік базаны дамыту, оның ішінде:

а) барлық деңгейдегі атқарушы органдарды сыртқы мемлекеттік аудит органдарына мемлекеттің қаржылық ресурстарын пайдаланумен байланысты олардың қызметі туралы объективті және жедел деректерді жүйелі түрде беруге міндеттейтін ережелерді белгілеу;

б) стандартты және стандартты емес нысанда ақпарат алуға құқық беретін (Президент жолдаулары үлгісі бойынша соңғысы кәсіби-қаржылық емес нысанда қол жетімді мазмұнын баяндайды) қоғамдық қаржы ресурстарын басқару жағдайы мен үрдістеріне объективті және тәуелсіз бақылауға азаматтардың құқығын енгізу.

Мемлекеттік аудит органдары өз тарапынан сұратуға, қабылдауға және мұндай ақпаратты жүйелеуге қабілетті ақпараттық жүйесі болуы тиіс [1].

Қаржы-шаруашылық есеп және басқару компьютерлендіру құралдарының дамуына, «электрондық мемлекеттік сатып алу» форматын қоса алғанда, қазіргі

заманғы «электрондық» форматтағы бизнестің таралуына байланысты, мемлекеттік аудиттің ақпараттық-талдамалық қамтамасыз етудің дәстүрлі әдістерді қолдану арқылы мақсаттарға жетуі жаңа жағдайда өте қиын.

Мемлекеттік аудитті енгізу үшін Интеграцияланған ақпараттық жүйесінің бір бөлігі болуы тиіс кешенді ақпараттық-талдау жүйесі қажет (бұдан әрі - Жүйе). Айта кету керек, енгізбестен бұрын жеке деректер базасын құру мен қолданыстағыны біріздендіру емес жүйені бірыңғай модельге модельдеу керек. Жүйені қалыптастыру және дамытудың әдіснамалық принциптері деп ақпараттық-талдамалық қамтамасыз ету құрамы мен құрылымы белгілі бір пән саласындағы нақтыланған модельге сүйене отырып құрылуы мүмкін жүйелі және функционалдық амал есептеу қажет. Жүйені құрайтын талдамалар мен енгізулер Есеп Комитетінде де ревизиялық комиссияларда да кешенді түрде және бір мезгілде жүргізілуі тиіс, осылайша бірыңғай үйлесімді жүйені, қолданыстағы жалпы әдістемелік, құқықтық, ақпараттық-технологиялық, ақпараттық, техникалық және ұйымдастырушылық қағидаларды құрады.

Бастапқыда «электрондық үкіметте» кепілге салынған мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерінің сәулетін таңдауға қатысты ұсынымдарда көліктік ортаның, мемлекеттік органдардың, әкімшілік электрондық регламенттердің бірыңғай тұжырымдамасын ескеру маңызды.

Жүйе құрылымының жоғарғы деңгейлер тұтастай алғанда жүйемен орындалатын функциялар ұсынатын, ал төменгі деңгейлер

олардың көмегімен жүзеге асырылатын инфрақұрылым мен механизмдерді ұсынатын негізгі қағидасы, сондай-ақ, күрделі көп деңгейлі схемасы болуы тиіс [2].

Біздің ойымызша, жақын арада іске асырылуы мүмкін мемлекеттік аудит органдарының ақпараттық-талдау қызметін қамтамасыз етудің функционалдық қосалқы жүйелерін әзірлеу мен қалыптастырудың бірқатар принциптерін қарастырайық.

Ұсынылған тұжырымдамаға сәйкес, Жүйенің функционалдылығы шартты түрде төрт топқа бөлінген. Олардың әрқайсысы қосалқы жүйеде ұсынылған:

– тиісті мемлекеттік аудит органдарының негізгі қызметін қамтамасыз ету;

– Жүйесінің жұмыс істеуін бақылау және басқару;

– ақпараттық өзара іс-қимыл;

– ақпараттық қауіпсіздік.

Бұл ретте ірі инвестициялық жобалар Жүйесі арқылы мемлекеттік реттеудің елеулі дәрежесін арттырудың аса қажет болған жағдайында, мемлекеттік аудит органдарында жаңа типтік технологиялық мүмкіндіктердің пайда болуына қарай, үздіксіз аудит жүргізу әдіснамасына тезірек көшудің объективті қажеттілігі туындайды.

Оның үстіне, әдетте, дәстүрлі аудит жылына бір рет жүргізіледі, - үздіксіз аудиттің орындалуы ай сайын, апта сайын немесе (қажет болған жағдайда) күн сайын жүзеге асырылуы мүмкін.

Әрине, іс жүзінде тұрақты аудиттің осындай мүмкіндігі оны олардың нәтижелерін қоса алғанда релеванттық оқиғаларға тікелей қол жеткізудің толық автоматтандырылған үрдісі ретінде орындалған жағдайда ғана пайда болады.

Бірақ аталған талаптарды қанағаттандырудың ең тиімді тәсілі аудиттелетін объектілердің нақты ақпараттық жүйелері мен субъектілермен тікелей қосылған, сондай-ақ компьютерлік желілер арқылы орта және ішкі буын аудиторларымен құжаттаманы басқару және есепке алу өңдеуді жүзеге асыратын, интерактивті мамандандырылған компьютерлік жүйелерді қолдана отырып үздіксіз аудитті орындаудан тұрады.

Жүйе осындай міндетті көздеу тиіс. Және әрбір мемлекеттік бағдарлама шеңберінде жедел ақпараттық байланыстарды қамтамасыз ету оны қаржылық қамтамасыз ету жобасын әзірлеу кезінде бағдарламаның тиімділігін бағалау үшін бөлінетін шығыстар бөлігі бабына енгізілуі тиіс.

Дәстүрлі бақылаудың орындалуы бұзушылықтарды немесе ауытқушылықтарды анықтау, деректерді таңдау үшін белгілі, және кейіннен қалт етпей талдауды (әр түрлі өлшемдерді пайдалана отырып) жүзеге асыру есебінен жүргізіледі. Үздіксіз сол аудит айтарлықтай мүмкіндік беретін жаңа ақпараттық технологияларды қолдана отырып, сонымен қатар сайланған өлшемдерге сүйене отырып, аудиттелетін кезеңде орындалатын шаруашылық жүргізуші субъектінің барлық операциялары мен деректерін автоматты түрде талдайды, сондай-ақ ықтимал ауытқуды сәйкестендіреді, оның қызметінің даму тенденцияларын бағалайды. Параллельді автоматты түрде талдау және шаруашылық жүргізуші субъектінің аралық қаржы-шаруашылық балансын қалыптастыру (белгілі өлшемдер қатарына сәйкес) жүреді. Үздіксіздік аудитормен

талданатын ақпараттың дәйектілігін, толықтығын, қауіпсіздігін және сенімділігін қамтамасыз етуге қабілетті.

Егер аудиттелетін кезең барысында қандай да бір бұзылушылықтар немесе бірқатар ауытқулар болса, онда ол туралы бұл ретте өзіне қол жетімді әдістер кешенін қолданып, алынған ақпараттың негізділігі мен дұрыстығын тексеруші аудитор жедел хабардар етіледі. Растау барысында, біліктілік және шараларын қолдану үшін бақылаушыға ақпарат беріледі. Осылайша, мемлекеттік аудитті енгізу мемлекеттік қаржылық бақылаудың жеделдігін арттырады.

Анықталған ауытқулар немесе бұзылулықтарға қатысты ықтимал теріс салдарын айтарлықтай азайтуға мүмкіндік беретін түзетуші әрекеттер өте жедел қабылдануы мүмкін. Осыған байланысты мемлекеттік органдардың ақпараттық жүйелерімен Жүйенің микро және макро деңгейлеріндегі үйлесімділік мәселесіне ерекше назар аудару керек.

Осылайша, үздіксіз аудит моделін жүзеге асыру бухгалтерлік есеп және орталықтандыруды компьютерлендірудің жоғары дәрежесінен басқа, және IT-бақылау (яғни АТ ортаның нақты жай-күйін дамыған бақылау) қоса алғанда, шаруашылық жүргізуші субъектінің тиімді жұмыс істейтін ішкі бақылау қызметін көздейді.

Үздіксіз аудиттің көлемі және саласы анықталған бойда, бірден оның мақсаттары іске асыру үшін қажетті ақпаратты анықтау қажеттілігі туындайды; қажетті деректер ықтимал көздерін және оларды қамтитын ақпараттық жүйелерді анықтау. Дегенмен

мұндай қадам барлық аудит (автоматтандырылған немесе жоқ) санаттарына тән, үздіксіз аудит жүйесін әзірлеушілер, «қол» аудиті жағдайларында қол жетімді барлық әдістерді қолдана алмайды. Олар тиісті ақпараттық талаптарға жауап беретіндерді ғана таңдауы қажет, мысалы, толықтығы, тұтастығы, қол жетімділігі, сенімділігі және дұрыстығы.

Ақпарат көздері орнатылғаннан кейін талап етілетін мәліметтер көлеміне қол жеткізу әдістерін, сондай-ақ объективті бағалау тәсілдерін, олардың сенімділігін, тұтастығы мен дұрыстығын анықтау қажет.

Шетелдік тәжірибе көрсеткендей, мемлекеттік аудит әдіснамасын толыққанды қолданғанда шынайы және сенімді деректерді жедел алу сыни фактор болып қала береді. Аудит жүйесін әзірлеушілер үшін шаруашылық жүргізуші субъектінің АТ-ортасына, соның ішінде базалық бағдарламалық қамтамасыз етуден неғұрлым тиімді нұсқаларын таңдау мүмкіндігі болуы үшін қажетті деректерді алудың барлық ықтимал көздерінің мониторингі, олардың тәсілдері, форматтары, беру көлеміне зерттеу жүргізу маңызды.

Сондай-ақ негізгі ақпараттық жүйелерді іскерлік қосымшалармен сәйкестендіру маңызды, қажетті мәліметтерді алу мақсатында қолжетімділік, қол жеткізу құқықтары мен тиісті рәсімдер регламенттерге сәйкестігін анықтау үшін иелермен (иелермен, бұл жағдайда - бұл жүйелерде сақталатын деректердің толықтығы, дұрыстығы және сенімділігіне жауап беретін адамдармен) байланыс орнату маңызды болып табылады.

Жүйені әзірлеушілер үшін талап етілетін деректердің баламалы көздерін анықтау ең пайдалы болады. Бұл ретте, ақпараттың сенімділік, дұрыстық деңгейін арттыру үшін деректерді салыстырудың екі (не бірнеше) баламалы көзі бар нұсқалары анағұрлым пайдалы болуы мүмкін.

Кез келген жағдайда, барлық жағдайларда, аудит жүйесін әзірлеушілерге қол жеткізу және көрсетілген қолданбалы жүйелерді кейіннен пайдаланудың келешекте олардың операциялық сипаттамаларына қолайсыз салдары болмайтындығына, қолданылатын бақылау технологиясы бақылаудағы объектінің АТ ортасымен аман-есен біріктірілетіндігіне, көрсетілген қолданбалы ақпараттық жүйелер иегерлері сондай-ақ қол жеткізу режимдері мен белгіленген талаптар туралы аудит жүйемен қолданылуы мүмкін, жүйенің барлық спектрінде көрсеткіштері мен деректер құрамы туралы толық хабардар етілетіндігіне кепілдік берілуі тиіс.

Ақпаратқа қол жеткізуге қажетті әдісті нақты таңдау аудит мақсаттарымен анықталады. Бұл ретте пайдаланылатын деректердің көлемі мен санатын, беру желісі құрылымын ұйымдастыру ерекшеліктерін, ақпараттық қолданбалы жүйелердің бірқатар жеке сипаттамаларын және т. б. ескеру қажет. Практикада, әдетте, ақпараттық қолданбалы жүйелердегі ақпараттар тек қана оқу режимінде қолданылады.

аудит жүйелерін қолдану барысында ақпаратқа қол жеткізудің келесі әдістері (немесе комбинациясы) пайдаланылуы мүмкін:

— үздіксіз аудит үшін талданып-тын деректерді сол жерде өңдеу

үшін іскерлік қолданбалы жүйені (мысалы, осы шаруашылық жүргізуші субъектінің ақпараттық бақылау жүйесін) қамтитын

бұзушылықтарды анықтау және олар туралы пайдаланушыны басшылық атынан немесе ішкі бақылау қызметінің неме-

“Егер аудиттелетін кезең барысында қандай да бір бұзылушылықтар немесе бірқатар ауытқулар болса, онда ол туралы бұл ретте өзіне қол жетімді әдістер кешенін қолданып, алынған ақпараттың негізділігі мен дұрыстығын тексеруші аудитор жедел хабардар етіледі. Растау барысында, біліктілік және шараларын қолдану үшін бақылаушыға ақпарат беріледі. Осылайша, мемлекеттік аудитті енгізу мемлекеттік қаржылық бақылаудың жеделдігін арттырады.”

бағдарламалық қамтамасыз ету;

— қолданбалы жүйеде көрсетілген деректер қорына тәуелсіз қол жеткізуді қамтамасыз ету шарттарын өзгертпестен оны бағдарламалық қамтамасыз ету (тиісті сегменттерге сай алынған қажетті ақпаратты кейінгі өңдеуге үздіксіз аудит жүйесіне береді);

— жүйеде электронды форматта сақталатын және одан әрі талдау үшін пайдаланылуы мүмкін стандартты есептердің бақылау көшірмелерін үздіксіз аудит жүйесіне беру;

— үздіксіз аудит жүйесінен әрбір клиенттік жүйеге рұқсат алу (пайдаланушы ретінде құқығына қол жетімділік), бірақ тек оқу режимінде және осы деректерді одан әрі өңдеу үшін таңдау мүмкіндігі көзделген.

көрсетілген қол жеткізу әдістерінің комбинациялары арқасында аудит жүйесі нақты уақыт режимінде деректерді талдау және тексеру үшін талап етілетін таңдау мүмкіндігін алады, сондай-ақ, тапсырмадағы деректер сәйкессіздіктер, қателер немесе

се сыртқы аудитор өкілдерінің уақтылы хабардар етуге міндетті.

Деректер тұтастығын олардың өзектілігі және қайшылықсыздығы, бұзылудан және санкцияланбаған өзгерістерден қорғалуы деп түсіну қажет, мемлекеттік аудит әдістерін пайдалану үшін үлкен маңызға ие. Аудит жүйесін әзірлеушілер талдау, шығу нәтижелерін және оларды кейіннен түсіндіру жиынтығын алу мақсатында пайдаланылатын мәліметтердің тұтастығына кепілдік беруі тиіс.

Ең алдымен қолданбалы деректер қорының иелерімен (иегермен) бірлесе отырып, іскерлік қолданбалы жүйелердің ақпаратының тұтастығын бағалауын орындап, деректер тұтастығын қамтамасыз ету үшін қажетті бірқатар іс-шараларды орындау керек. Бұл ретте, ең маңызды міндет- желілік трафик қауіпсіздігін қамтамасыз ету, сондай-ақ, барлық қолданбалы әрекеттес жүйелер мен олардың құрамдас бөліктеріне қабілетті және толықтығына (бүтіндігі) бір белгілі нұқсан келтіруі мүмкін, қолайлы

рұқсат етілген тәуекел деңгейін анықтау және сақтау болып табылады. Криптографиялық қорғау, электрондық цифрлық қолтаңба және т. б. құралдарын қолданумен электрондық құжаттардың тұтастығын және авторлығын растау.

Рұқсатсыз қол жеткізу мүмкіндігінен қорғау аудит (бақылау) параметрлерін, табалдырығын және бірқатар өлшемдерін өзгерту мақсатында жүзеге асырылатын қол жеткізу қауіп-қатерін қоса алғанда, кез келген үздіксіз аудит жүйесін қорғаудың маңызды салалардың бірі болып қалуы да.

Жүйені пайдаланатын аудиторлар оған барлық бақылау параметрлері, табалдырығы және өлшемдерінің өзгеру сәттері, сондай-ақ олардың өзгеруінің нақты уақыты таныс болып, жүйе арсеналында бақылауды қамтамасыз етудің тиынақты бақылаулық араласуын қоса алғанда, қолда бар құралдары болып және қолданылса, барлық сынақ нәтижелері мен бақылау параметрлері болуы мүмкін рұқсатсыз қол жеткізуден толықтай қорғалғанына толық сенімді болған жағдайда ғана жұмыс істеу нәтижелеріне толық сенуі мүмкін. Криптографиялық қорғау, электрондық цифрлық қолтаңба және т. б. құралдарын қолданумен электрондық құжаттардың тұтастығын және авторлығын растау.

Ықтимал тәуекелдерді тану және олардың деңгейін объективті бағалау мақсатында, шаруашылық жүргізуші субъектінің жұмыс істеуінің басты мақсаттарын, сондай-ақ, жетекші іскерлік үрдістердің мақсаттар мен мақсатнамаларын түсіну қажет. Бұдан басқа, стандартты оқиғалар барысында шаруашылық жүр-

гізуші субъектінің қызметіндегі кез келген күтпеген әсерлердің пайда болу орындары, сондай-ақ олардың қандай нәтижелерін болуы мүмкін туралы маңызды ықтимал мәселелер туралы түсінігі болуы тиіс.

Шаруашылық жүргізуші субъектінің өз қызметінде негізгі мақсатқа қол жеткізу перспек-

қауіпсіздікті қамтамасыз ету сенімділік дәрежесі, оны болуы мүмкін рұқсатсыз қол жеткізу денқорғаудың толықтығымен осы жүйемен орындалатын бақылау сенімділігінің деңгейі тікелей анықталады.

Жүйені әзірлеушілер іскерлік процестерді зерттеу үшін негізгі деректерді теңестіріп және

Деректер тұтастығын олардың өзектілігі және қайшылықсыздығы, бұзылудан және санкцияланбаған өзгерістерден қорғалуы деп түсіну қажет, мемлекеттік аудит әдістерін пайдалану үшін үлкен маңызға ие. Аудит жүйесін әзірлеушілер талдау, шығу нәтижелерін және оларды кейіннен түсіндіру жиынтығын алу мақсатында пайдаланылатын мәліметтердің тұтастығына кепілдік беруі тиіс.

тиваларына әсер етуге қабілетті барлық артық немесе кем елеулі оқиғалардың көрсету мүмкіндігін қарастыру қажет. Сонымен қатар, Жүйеде шаруашылық жүргізуші субъектінің жұмыс істеуіне әлеуетті қауіп төндіруі мүмкін және құралдар арқылы қауіп-қатерлер салдарын болдырмау (мүмкіндігінше) салалары, шегі туралы ақпарат болу керек.

Жүйеге оның жұмысының қауіпсіздігін және сенімділігін қамтамасыз ету, болуы мүмкін рұқсатсыз қол жеткізу барынша қорғау, берілетін және өңделетін ақпараттың толыққұпиялылығын сақтау маңызды талап болып қалады, өйткені оның жұмысының қауіпсіздігі мен сенімділігінің кез келген бұзылуы бірінші кезекте шаруашылық жүргізуші субъектінің ішкі бақылау және аудит тиімділігінің бүкіл жүйесіне теріс әсер етеді. Сонымен қатар, үздіксіз аудит Жүйесінің

олардың бүтіндігін тексергеннен кейін, оларға көрсетілген деректерді неғұрлым оңтайлы қолдану жолдарын зерттеу қалады. Ол үшін, ең алдымен, екі негізгі мәселеге жауап беру қажет: қалай ақпараттық қолданбалы жүйеден тікелей бақылауындағы объектісін қоса алғанда, берілген ақпараттық әсер субъектілерінің қажетті мәліметтерін алу, Қалай әр түрлі көздерден жалпы өзара қолайлы принциптер негізінде әрі қарай талдау өткізу мақсатында алынған деректерді неғұрлым тиімді және толық біріктіру керек.

Әртүрлі ақпараттық қолданбалы жүйелерден алынған мәліметтерді біріктірілген талдау олардың форматтарын қайта жасау, ақпаратты басқа да деректер базасын және т. б. қосымша сұраулар бойынша көбіне-көп күш салуды талап ететіндігін тәжірибе көрсетеді. Мысалы,

Жүйемен орындалатын ішінара аудит жүргізілетін объектіге жеткізілген төленген тауарлардың қолда бар шоттарының сәйкестігін бағалау үшін, бірнеше әртүрлі ақпараттық жүйелер деректеріне салыстырмалы талдау жүргізу қажет. Бұл салыстыру, атап айтқанда, әлі жеткізілген тауар бойынша сол төленген шот айырмашылығын анықтау мақсатында қажет болады. Әлі жеткізілген тауар бойынша төленген шотты одан әрі талдау барысында оны жеткізу деректер базасымен тапсырыстар салыстырылады. осындай салыстыру барысында анықталған төленген шот бойынша тапсырыста жоқ тауар табылуы мүмкін немесе қателік пен алаяқтық куә болуы мүмкін, мұндай жағдайлар аудитордан ерекше назар аударуды талап етеді.

Бұндай тырысулардың түпкі нәтижесі аудиттелетін объектінің қызметіндегі негізгі іскерлік үрдістер Жүйесін әзірлеушілердің тәптіштелген ұғымында олардың мақсаттарына қатысты құруда, аудиттің құрал-саймандарында, оның ішінде негізгі көрсеткіштер жинағы туралы ұғымдарда және оларды есептеу әдістемелерінде қорытындылануы тиіс. Мұндай білім көлемі Жүйе әзірлеушілерге талап етілген іс-әрекеттерді, оларды орындау нүктесін жүйеге бастапқыда салынатын және бірқатар тиісті деректерге талдау жүргізу үшін қажетті басқа да параметрлерді объективті түрде анықтауға мүмкіндік береді.

Қазақстанда Жүйені республикалық және жергілікті деңгейлерде енгізу мәселелері ең алдымен, жүзеге асырылып жатқан әдіснама негізделген ақпараттық технологиялар, қазіргі аудитке

тән түбегейлі жаңа көзқарас ұсына отырып, дәстүрлі әдеттегідей бақылау парадигманы түбегейлі өзгертуіне байланысты болуы мүмкін.

Аудиторларға да аудиттелетін объектілердің басшыларына да үздіксіз аудит олардан жаңа дағды, күш және білімді талап етіп, үйреншікті ұғым, соның ішінде аудиторлық дәлелдердің сипаты ғана емес, сыртқы аудит және ішкі бақылау жүргізу барысында қолданылатын оларды жинау және кейіннен тексеру әдістері, бірқатар аналитикалық процедуралардың өзгеруіне дайын болуы қажет.

Атап айтқанда, мемлекеттік аудит жүйесінің мамандары болуы тиіс:

- АТ саласында қажетті іскерлігі мен білімі болуы тиіс, өзге де ақпараттық жүйелерде, оның ішінде ішкі бақылау орнатылған шаруашылық жүргізуші субъектілердің жүйелерінде қамтылған мәліметтерді тиімді түсіріп, талдап және өндей білуі тиіс;

- ақпараттық жүйелер саласында аудиторлық дәлелдемелерді талдау мен жинаудың әдістерін толық меңгеруі тиіс;

- Оның үрдістерін меңгеріп, соңғы нәтижелері үшін, оның ішінде маңызды сигналдық хабарлар бергені үшін жауапкершілікті мойнына алып, үздіксіз аудит технологиясы мен әдістемесін басқару.

Бұл ретте аудиттелетін объект басшылығы:

- үздіксіз аудит жалпы үрдіс шаруашылық жүргізуші субъект жұмысының ішкі бақылау саласындағы бөлігі түрінде қабылданғанына кепілдік беру;

- үздіксіз аудит өткізудің бағдарламалық-технологиялық қамтамасыз ету жүйесін енгізуге

және тиімді пайдалануға жағдай жасау;

- үздіксіз аудитті жүзеге асыру тиімділігін арттыру үшін сыртқы аудиторлар мен ішкі бақылау қызметінің өзара іс-қимыл белсенділігін көтермелеу, оның объективтілігін ұлғайтуға бағытталған қажетті шешімдерді қабылдауға ықпал ету;

- үздіксіз аудит қорытындылары басқару жүйесі нәтижелілігін бағалау барысында және ішкі бақылау қамтамасыз ету құралдарымен қарастырылатын кепілдік беру.

Басшылық буындағы микродеңгейдегі қолдау - үздіксіз аудиттің әдіснамаларын шаруашылық жүргізуші субъект жұмысына сәтті енгізудің ең маңызды факторды болып табылатынын ескеру маңызды. Өйткені ішкі бақылаудың құралдарының қызмет ету тиімділігін қамтамасыз етеді, тәуекелдерді бағалау объективтілігіне, қолданыстағы сыбайлас жемқорлық пен алаяқтық фактілеріне активтерді жұмсау, ысыраптарды іздестіру және соңғы нәтижелерін бағалауына, үрдісті басқаруды орындау, соның ішінде толық жоспарлау және аудиторлық ұсынымдарды орындауды бақылап отыруды сәйкестендіруге мүмкіндік туғызады.

Жүйенің қызмет ету тиімділігін жоғарылату үшін нормативті актының көрсетілген облыстарына қатысы бар бір қатар жобаларды әзірлеу, тәртіпті және олардың бекітілу деңгейін анықтау маңызды.

Реттеуші құжаттар қатарының жобаларын дайындау керек, ол арқылы анықталады:

- ақпарат жүйесі айналысындағы құрылым және түрі, оған рұқсат беру шарты;

– ақпараттың жүйесінде пайдаланылатын кәдімгі қолданушылардың да, иегерлердің де міндеттері мен құқықтары;

– көрсетілген ақпаратты жинау, пайдалану және сақтау, сонымен қатар тарату шарты мен тәртібі;

– ақпаратты өзектілендіру үрдістерін реттеудің тәртібі;

– республикалық және жергілікті бюджеттер есебінен жасалынатын мүлік, ақпарат және жүйенің басқа материалдық емес және материалдық активіне меншік құқығының болуы.

Сонымен қатар, орталықтандырған бір қатар ұйымдастыру-техникалық шешімдер жасау маңызды.

Мысалы, бағыттар бойынша жүйенің қолданбалы және жалпы бағдарламалық қамтамасыз етілуін жаңарту.

Біз жасаған ұсыныстарды есепке алып, жүйе мыналарға мүмкіндік береді:

– интегралданған дамыған мемлекеттік аудиттің, соның ішінде, үздіксіз аудиттің жаңа әдістеме қағидасын енгізу базасында қазіргі ақпаратпен қамтамасыз етілген жүйесін, қалыптастыру;

– жүйенің деңгейлеріне қатысты, мемлекеттік аудитті ақпараттық қамтамасыз етуді құқықтық және бағдарламалық – технологиялық қолдау;

– деректердің корпоративтік базасын қолдану негізінде қабылданатын, мемлекеттік аудит органдары жұмыстарының барлық бағыттарына қатысты шешімдер сапасы мен шапшаңдығын жоғарылату;

– бірқатар автоматталған функциялардың кеңеюі және жаңа ақпараттық технологияны пайдалану, соның ішінде аудит

объектісі мен субъектісінің ақпараттық әрекеттестігінің тиімділігі негізінде үздіксіз қашықтықтан аудиттеу технологиясын енгізу арқасында функциональдық міндеттердің шешімдерін табу уақытын қысқарту

– сапаны көтеру және аудит нәтижесі бойынша қолданылатын және жеткізілетін ақпарат номенклатурасын кеңейту;

– технологиялық, әдістемелік және ұйымдастыру әдістері бірлігін қамтамасыз ету арқылы деректердің қайшылықсыздық және толықтық деңгейін арттыру;

– сыртқы және ішкі электрондық құжат айналымын іске асыру жолымен қағаздық ақпараттық тасымалдағыштардың көлемін қысқарту;

– автоматты реттеу, басқарудың жаңа әдістерін біріздендіру және енгізу және есептеу ресурстарын түгендеу арқасында Жүйені сүйемелдеу сапасын жақсарту және сенімділігін арттыру.

Мемлекеттік аудиттің есеп-қисап және есепке алумен тығыз байланысы қазіргі заманғы экономикада басқару функциясын орындаудың маңызды құралдары болып қалуда. Есепке алу мәні заңи және экономикалық табиғаты бар фактілерді құрайды. қазіргі заманғы басқару жүйесінің алдағы өзгерістерінде аудит бағыттына ықпал ететін маңызды фактордың бірі есептілік және есепке алудың болжау мүмкіндіктерін ұлғайту болып табылады. Есепке алуды жетілдірудің бас векторы оны бірыңғай әдістеме базасында және бастапқы ақпараттық базасында қалыптастыру болып қалып отыр

Экономика-статистикалық және өзге де ресми ақпараттар

шаруашылық жүргізуші субъектілер, басқару органдарының жұмыс нәтижелерін, мақсатты бағдарламаларды, бекітілген жобаларды және басқа да басым бағыттарды белгіленген тәртіппен орындау қорытындысын сапалық және сандық бағалауда маңызды орынға ғана тиесілі.

Тұтастай алғанда мемлекеттік қызметтің қаржы-экономикалық қорытындысы бойынша стандартты есептілік жүйесін әзірлеу және талдау, әрбір жеке буын үшін мемлекеттік аудиттің, бүкіл қоғамның қолданыстағы ақпараттық қажеттіліктерін толық қамтамасыз ету мүддесі үшін жүзеге асырылатын маңызды функциясы болып қалуда, ал есептің және есепке алудың болжаулық мүмкіндіктер аясын кеңейту басқару жүйесіндегі алдағы өзгерістеріне мемлекеттік аудиттің ең жоғары бағытталуына ықпал етеді.

Бұл ретте қазіргі кездегі қолданыстағы мемлекеттік есеп жүйесі, нұсқаулық әдістемесі және статистикалық көрсеткіштер жинағы мемлекеттік жоспары шекараларындағы статистикалық байқаулар мемлекеттік аудит қажеттіліктері үшін жеткіліксіз.

Шаруашылық субъектілер деңгейінде пайдаланылатын әдістер мен оларды бірдейлендіру тәсілдері ал жергілікті мемлекеттік басқару деңгейде - статистикалық бақылау әдістері мен тәсілдері, есептер экономикадағы құбылыстар мен процестерді объективті және толық бағалауды қамтамасыз етпейді. Алайда, оның барлық функциялары бір-бірімен органикалық байланысты және бұл байланыс тұрақты болып табылған жағдайда басқарудың тиімділігі туралы

айтуға болады.

Маңызын және мемлекеттік басқару институттары үшін сенімді және қазіргі заманға қатысты ақпараттарға өсіп келе жатқан қажеттілігін ескере отырып, тіршіліктің әр түрлі аспектілеріне, сондай-ақ интеграцияланған ұлттық ақпараттық-экономикалық кеңістік қалыптастыру үшін қажет мерзім уақытына қатысты, біздің пікіріміз бойынша, келесі үйлестірілген іс-қимылдарды жүзеге асыруды талап етеді.

ҚР Парламентіне әр түрлі қажетті агрегированной объективті ақпарат алған кезде, осылайша дамыған елдерде қабылданғандай, мемлекеттік аудит, салық және статистикалық қызметтер органдарының ақпараттық өзара іс-қимылы үшін барынша қолайлы жағдайлар құрып, нормативтік-құқықтық актілердің салықтық, банктік және өзге де құпия ұғымдары салдарынан мүмкін болатын кедергілерді өзгерістер жою бөлігіне өзгерістер енгізу керек. Бұл ретте белгіленген құпия заңын бұзу немесе оның объектілерін тарылтуды емес, ал мемлекеттік аудит органдарына мұндай деректерді пайдалану кезінде құпияны сақтау жауапкершілігін жүктеу деп түсінген жөн.

Мемлекеттік статистика органы ҚР Үкіметінің жүйесінен шығарылуы тиіс, бұл ретте атқарушы органдарының ішкі статистика бөлімшесі болуы мүмкін. Барлық статистикалық маңызды

ақпарат мемлекеттік басқару органдары үшін біртұтас ақпараттық кеңістікке жинақталуы тиіс. Осындай тәсіл ғана мемлекеттік аудит және мемлекеттік басқаруға тұтастай алғанда, шынайы және толық ақпаратты қамтамасыз етуге мүмкіндік береді және бір және сол нысан қатысты түрлі мемлекеттік органдар деректер базасының алшақтықын болдырмайды.

Осылайша, үздіксіз аудит жүргізу технологиясы, шет елдерде белсенді дамып, Қазақстан аумағында аудиттің сенімділігі мен тиімділігін едәуір арттыруға, тексерілетін ұйымдар үшін «бақылау жүктемесін» төмендетуге, бір жағынан, тексерілетіндерге тым ауыр болмасы үшін бақылау нысандарын өзгертуге мүмкіндік беретін, ал екіншісі жағынан - процесте тәуекелдерді уақтылы ескерту немесе келтірілген зақымдарды елеулі жұмсарту есебінен оларды жою нәтижелілігін тиісінше ұлғайтуға мүмкіндік беретін, қаржылық кемшіліктер мен бұзушылықтарды жедел анықтауға жаңа тиімді әдістемелерін (соның ішінде жедел аудиторлық хабарлама, оның

ішінде қашықтан аудит қамтитын үздіксіз мониторинг, және т. б.) пайдалануға мүмкіндік береді.

Ұсынылған қазіргі заманғы әдіснамаларды енгізу процесі үшін белгілі бір күш-жігер мен шығындар талап етіледі, .

АТ орта және АТ-жүйелерін дамыту прогресіне қол жеткізу, жабдықтар құны төмендеген кезде қуатын ұлғайту, бағдарламалық қамтамасыз ету, байланыс жүйелері қарқындылығын дамыту, маңызды іскерлік процестерді стандарттау және қаржылық және шаруашылық басқаруды және есепті макро- және микро деңгейлерде кеңінен ақпараттандыру мемлекеттік аудиттің ақпараттық-талдау жүйесінің тиімді әдіснамасын құруды әзірлеу мен енгізуге қолда бар бюджет шығыстарын айтарлықтай қысқартуға ықпал етеді.

мұндай ақпараттық тәсілдеме нәтижесінде мемлекеттік саясат ұлттық бірыңғай кешен ретінде мемлекет басқару тұтастығын толық қамтамасыз ете отырып, экономиканың жеке және мемлекеттік секторларын жұмыс істеу тиімділігінің өсуіне жәрдемдесетін болады

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 3 қыркүйектегі № 634 Мемлекеттік аудитті енгізу тұжырымдамасын бекіту туралы Жарлығы
2. Қазақстан Республикасы Президентінің 2009 жылғы 18 маусымдағы №829 Қазақстан Республикасының электрондық Үкімет Тұжырымдамасын бекіту туралы Жарлығы

Проблемы и перспективы построения эффективной информационной системы государственного аудита в Казахстане

В настоящее время в Казахстане проводится процесс кардинального реформирования системы государственного финансового контроля. Предпринимаются попытки по созданию системы государственного аудита, соответствующей передовой международной практике. В то же время, по мнению автора, проведение аудиторских процедур постфактум не сможет повысить эффективность управления финансовыми ресурсами и необходимо повышение оперативности контроля. По мнению автора это является возможным благодаря построению информационной системы государственного аудита. Методология, реализуемая посредством применения информационной системы, в корне меняет традиционную, привычную контрольную парадигму, предлагая основанный на ИТ, принципиально новый подход, свойственный современному аудиту.

Автором предлагается внедрение в Казахстане такой формы государственного аудита - как непрерывный аудит. Автором обосновывается, что технология ведения непрерывного аудита, активно развиваемая в зарубежных странах, открывает возможность для использования на территории Казахстана принципиально новых эффективных методологий (включая оперативное аудиторское сообщение, непрерывный мониторинг, и в том числе включающий удаленный аудит, и др.). Внедрение передовых форм государственного аудита предоставляет возможность для существенного повышения надежности и эффективности аудита, снижения для проверяемых организаций «контрольной нагрузки», изменения форм контроля, с одной стороны, делающее его для проверяемых не столь обременительным, а с другой - более оперативным в процессе выявления финансовых недостатков и нарушений, что, позволяет соответственно увеличить результативность их устранения, за счет своевременности предупреждения рисков либо существенного смягчения нанесенного ущерба. Ключевые слова: государственный аудит, мониторинг, оценка, контроль, эффективность, государственные программы, стратегические документы.

В настоящее время проходит процесс реформирования системы государственного финансового контроля и его трансформирование в систему государственного аудита. Решение всего перечня задач по внедрению государственного аудита, кроме организационных и методологических, также

связано с проблемой создания объективной информационной среды, понимать под которой следует область функционирования субъектов из сферы финансово-экономических отношений, связанных с формированием, потреблением и преобразованием соответствующих объемов информации.

Реформа в сфере государ-

ственного финансового контроля обуславливает необходимость:

– перехода от политики строгого контроля и дальнейшего административного реагирования к мерам профилактики в отношении экономических субъектов, следствием чего является необходимость выполнения перманентного мониторинга их работы, развитие унифициро-

ванной системы по учету и отчетности и создания адекватной информационной среды;

- выполнения действенного информационного сотрудничества органов государственного аудита и других центральных и местных органов государственного управления, местного самоуправления, экономических субъектов, общества и отдельных граждан;

- использования инновационных инструментов, на центральном и местном уровнях, гарантирующих возможность решения проблем информационного обеспечения всех форматов государственного аудита;

- развития нормативной базы, которая способствовала бы процессу формирования открытой и прозрачной финансовой информационной среды, в том числе:

- а) установление положений, которые бы обязывали исполнительные органы всех уровней систематически предоставлять для органов внешнего государственного аудита объективные и оперативные данные об их деятельности, связанной с использованием финансовых ресурсов государства;

- б) введение права граждан на объективный и независимый контроль за положением и процессами управления общественными финансовыми ресурсами, включающий право на информацию в стандартной и нестандартной форме (последняя предполагает изложение в доступной не профессионально-финансовой форме по образцу посланий Президента).

Со своей стороны органы государственного аудита долж-

ны иметь информационную систему, способную запрашивать, принимать и систематизировать такую информацию [1].

В связи с развитием средств компьютеризации финансово-хозяйственного учета и управления, распространением современных «электронных» форматов бизнеса, включая формат «электронных государственных закупок», достижение целей государственного аудита посредством применения традиционных методов информационно-аналитического обеспечения представляется крайне затруднительным в новых условиях.

Для внедрения государственного аудита необходима комплексная информационно-аналитическая система (далее - Система), которая должна стать частью Интегрированной информационной системы. Следует отметить, что прежде внедрения следует смоделировать Систему комплексной единой моделью, а не сводить её к созданию отдельных баз данных и унификации с уже существующими. Методологическими принципами формирования и развития Системы следует считать системный и функциональный подходы, в соответствии с которыми состав и структура информационно-аналитического обеспечения могут строиться исходя из уточненной модели определенной предметной области. Разработка и внедрение составляющих Системы должны проводиться комплексно и одновременно и в Счетном комитете и в ревизионных комиссиях, таким образом, образуя единую стройную систему, действующую на общих методологических, правовых,

программно-технологических, информационных, технических и организационных принципах.

Важно учитывать концепцию единой транспортной среды государственных органов, административных электронных регламентов и заложенным изначально в «электронном правительстве» рекомендациям относительно выбора архитектуры информационных систем государственных органов. Ключевым принципом структуры Системы также должна стать сложная многоуровневая схема, где верхние уровни представляют функции, выполняемые системой в целом, а уровни нижние - инфраструктурой и механизмами, при помощи которых они осуществляются [2].

Рассмотрим ряд принципов разработки и формирования функциональных подсистем информационно-аналитического обеспечения деятельности органов государственного аудита, реализация которых, по нашему мнению, возможна уже в ближайшее время.

В соответствии с предлагаемой концепцией функциональность Системы разделена условно на четыре группы, каждая из которых представлена подсистемами:

- обеспечения ключевой деятельности соответствующих органов государственного аудита;
- контроля и управления функционирования Системы;
- информационного взаимодействия;
- информационной безопасности.

При этом по мере появления новых типовых технологических возможностей у органов госу-

дарственного аудита, в условиях крайней необходимости значительного повышения степени государственного регулирования посредством Системы крупных инвестиционных проектов, возникает объективная потребность в скорейшем переходе к методологии ведения непрерывного аудита. Притом, что обычно традиционный аудит проводится раз в один год, - осуществление непрерывного аудита может выполняться ежемесячно, еженедельно или (при необходимости) ежедневно.

Разумеется, возможность подобного рода практически постоянного аудита появляется только при условии его выполнения в качестве полностью автоматизированного процесса с прямым доступом к релевантным событиям, включая их результаты.

Но наиболее эффективный способ удовлетворения перечисленных требований состоит в выполнении непрерывного аудита с применением интерактивной специализированной компьютерной системы, непосредственно соединенной с конкретными информационными системами аудируемых объектов с субъектами, осуществляющими обработку управленческой и учетной документации, а также с аудиторами среднего и внутреннего звена посредством компьютерных сетей. Система должна предусматривать такую задачу. И обеспечение оперативных информационных связей в рамках каждой государственной программы должно быть включено в статью расходов части, выделяемой для оценки эффективности программы при разработке проекта её финансового

обеспечения.

Выполнение традиционного контроля происходит за счет осуществления определенной, и впоследствии подлежащей пристальному анализу (с использованием различных критериев) для выяснения нарушений или отклонений, выборки данных. Непрерывный же аудит, применяя значительные возможности, которые дают новейшие информационные технологии, так же, базируясь на избранных критериях, автоматически анализирует все операции и данные, выполняемые за аудируемый период хозяйствующим субъектом, а также идентифицирует возможные отклонения, оценивает тенденции к развитию его деятельности. Параллельно автоматически происходит анализ (на соответствие ряду определенных критериев) и формирование промежуточного баланса финансово-хозяйственного функционирования хозяйствующего субъекта. Именно непрерывность способна обеспечить достоверность, полноту, безопасность и надежность информации, анализируемой аудитором.

Если в ходе аудируемого периода был выявлен ряд каких-либо нарушений или аномалий, то оперативно о них информируется аудитор, проверяющий обоснованность и достоверность полученной информации, при этом используя комплекс доступных ему методов. При подтверждении, информация передается контроллеру для квалификации и применения мер. Таким образом, введение государственного аудита повысит и оперативность государственного финансового контроля (ГФК). Корректирую-

щие действия в отношении выявленных отклонений или нарушений могут предприниматься весьма оперативно, что дает возможность для существенного уменьшения возможных негативных последствий. В этой связи особое внимание следует уделить вопросу совместимости Системы на микро- и макроуровнях с информационными системами государственных органов.

Таким образом, осуществление модели непрерывного аудита помимо высокой степени компьютеризации бухгалтерского учета и централизации предполагает еще и эффективно функционирующую службу внутреннего контроля хозяйствующего субъекта, включая и IT-контроль (т.е. развитый контроль реально-го состояния ИТ среды).

Как только определены объем и область непрерывного аудита, сразу возникает потребность в определении информации, необходимой для реализации его целей; выявлении возможных источников необходимых данных и их содержащих информационных систем. И хотя подобный шаг присущ всем категориям аудита (автоматизированного или нет) разработчикам системы непрерывного аудита не удастся применить все методы, доступные в случаях «ручного» аудита. Они должны выбирать только те, которые отвечают соответствующим информационным требованиям, например, таким, как полнота, целостность, доступность, надежность и достоверность.

После того, как установлены источники информации, необходимо определение методов доступа к объему требуемых данных, а также способы объек-

тивной оценки их надежности, целостности и достоверности.

Зарубежный опыт показывает, что оперативное получение достоверных и надежных данных остается критическим фактором в полноценном применении методологии государственного аудита. Для разработчиков системы аудита важно провести исследование ИТ-среды хозяйствующего субъекта, мониторинг всех возможных источников получения необходимых данных, их способы, форматы, объемы передачи, для того, чтобы иметь возможность выбрать наиболее рациональные варианты, в том числе и из базового программного обеспечения.

Важна также идентификация ключевых информационных систем деловых приложений, к которым будет важен доступ в целях получения требующихся данных, установления контакта с владельцами (обладателями - в данном случае с людьми, отвечающими за полноту, достоверность и надежность данных, хранимых в этих системах), для определения прав доступа и согласования регламентов соответствующих процедур. Для разработчиков Системы наиболее полезным становится выявление альтернативных источников требуемых данных. При этом для повышения уровня надежности и достоверности информации наиболее полезными могут быть варианты, при которых имеется два (либо несколько) альтернативных источника сравнения данных.

В любом случае, при всех ситуациях, разработчиками системы аудита должны быть даны гарантии в том, что доступ и

последующее использование указанных прикладных систем в дальнейшем не будет иметь неблагоприятных последствий для их операционных характеристик, используемая контрольная технология сможет благополучно совмещаться с ИТ-средой подконтрольного объекта, а обладатели указанных прикладных информационных систем будут в полной мере информированы обо всем спектре системы показателей и состава данных, которые могут быть применены системой аудита, а также о режимах доступа и об установленных требованиях.

Конкретный выбор необходимого метода доступа к информации определяется целями аудита. При этом следует учитывать объем и категорию используемых данных, специфику организации структуры сети их передачи, ряд индивидуальных характеристик информационных прикладных систем и проч. На практике, как правило, информация из информационных прикладных систем применяется исключительно в режиме чтения.

В ходе применения систем аудита возможно использование следующих методов доступа к информации (или комбинации):

- программного обеспечения для непрерывного аудита, которое включают в деловую прикладную систему (к примеру, информационную контрольную систему данного хозяйствующего субъекта), для возможности обработки на месте анализируемых данных;

- обеспечения независимого доступа к базам данных указанной прикладной системы без условий изменения в ее программ-

ном обеспечении (извлеченную из соответствующих сегментов необходимую информацию для последующей обработки передают в систему непрерывного аудита);

- передачи в систему непрерывного аудита контрольных копий стандартных отчетов, которые хранятся в системе в электронном формате и могут быть использованы для дальнейшего анализа;

- получения доступа системой непрерывного аудита (как пользователя с правом доступа) к каждой из клиентских систем, но исключительно в режиме чтения и с предусмотренной возможностью выбора этих данных в дальнейшем для последующей обработки.

Благодаря комбинации указанных методов доступа, система аудита получает возможность выбора требуемых для анализа и проверки данных в режиме реального времени, а также вычленения в задании данных неточностей, ошибок или нарушений и своевременно информировать о них пользователя в лице руководства либо представителей службы внутреннего контроля или внешнего аудитора.

Целостность данных, которую следует понимать как их актуальность и непротиворечивость, защищенность от разрушения и несанкционированного изменения, имеет большое значение для использования методов государственного аудита. Разработчиками системы аудита должна быть гарантирована целостность сведений, используемых в целях анализа, получения набора выходных результатов и их последующей интерпрета-

ции. Прежде всего, следует, выполнив оценку целостности информации деловых прикладных систем, совместно с владельцами (обладателями) прикладных баз данных, выполнить ряд необходимых мероприятий для обеспечения целостности данных. При этом важнейшей задачей становится обеспечение безопасности сетевых трафиков, а также определение и сохранение приемлемо допустимого уровня рисков из тех, что способны во всех прикладных взаимодействующих системах и их составляющих нанести определенный ущерб полноте (целостности) данных. Подтверждение целостности и авторства электронных документов возможно с применением средств криптографической защиты, электронной цифровой подписи и т.п.

Защита от возможности несанкционированного доступа остается важнейшей из сфер защиты любой системы непрерывного аудита, включая угрозу доступа, осуществляемого в целях изменения параметров, порогов и ряда критериев аудита (контроля). Используя Систему аудиторы могут в полной мере доверять результатам ее функционирования исключительно в том случае, если полностью уверены в том, что им знакомы все имеющиеся моменты изменения параметров, порогов и критериев контроля, а также точное время их изменения, и что в арсенале системы имеются и применяются действенные средства для обеспечения контроля, включая функцию фиксации контрольного вмешательства, и что все испытательные результаты и параметры контроля полностью

защищены от возможностей несанкционированного доступа. Подтверждение целостности и авторства электронных документов возможно с применением средств криптографической защиты, электронной цифровой подписи и т.п.

В целях опознания возможных рисков и объективной оценки их уровня, необходимо четкое понимание главных целей функционирования хозяйствующего субъекта, а также целей и подцелей ведущих деловых процессов. Помимо этого, важно иметь представление о потенциально возможных проблемах в деятельности хозяйствующего субъекта при стандартном ходе событий, о местах их возникновения, а также о том, каковы могут быть результаты любых неожиданных воздействий.

Следует предусмотреть возможность отражения всех более или менее существенных событий, способных воздействовать на перспективы достижения хозяйствующим субъектом основных целей собственной деятельности. Кроме того, Система должна располагать информацией о сферах, в пределах которых функционированию хозяйствующего субъекта может угрожать потенциальная опасность, и предотвращать (по возможности) возможные последствия угроз посредством инструментария.

Важным требованием к Системе остается обеспечение безопасности и надежности ее работы, максимальной защиты от возможности несанкционированного доступа, полной конфиденциальности хранимой, передаваемой и обрабатываемой информации, так как любое из

нарушений безопасности или надежности ее работы в первую очередь негативно повлияет на эффективность всей системы внутреннего контроля и аудита хозяйствующего субъекта. Кроме того, степень надежности обеспечения безопасности самой Системы непрерывного аудита, полнотой ее защиты от возможности несанкционированного доступа, непосредственно определяется уровень надежности контроля, выполняемого данной системой.

После того, как разработчики Системы идентифицировали основные данные для изучаемых деловых процессов и проверили их целостность, им остается исследовать наиболее оптимальные пути применения указанных данных. Для этого, необходимо, прежде всего, ответить на два ключевых вопроса: каким образом извлечь необходимые сведения из информационных прикладных систем данных субъектов информационного влияния, включая непосредственно подконтрольный объект, и как наиболее рационально и полно объединить полученные из разных источников данные в целях проведения дальнейшего анализа на основе общих взаимно приемлемых принципов.

Практика показывает, что объединенный анализ сведений, полученных из разных информационных прикладных систем, нередко требует усилий по преобразованию их форматов, дополнительных запросов информации из прочих баз данных и др. К примеру, для выполняемой Системой оценки соответствия имеющимся счетам, частично уже поставленных аудируемо-

му объекту им оплаченных товаров, потребуется провести сравнительный анализ данных из нескольких различающихся информационных систем. Данное сравнение будет необходимо в целях выявления, в частности, наличия тех оплаченных счетов, по которым еще не был поставлен товар. В ходе дальнейшего анализа оплаченные счета, по которым товар отсутствует, сравниваются с содержащей заказы на его поставку базой данных. Выявленные в ходе подобного сравнения оплаченные счета на отсутствующий в заказе товар могут являться или свидетельством ошибки или мошенничества, и от аудитора такая ситуация требует особого внимания.

Конечный результат данных усилий должен заключаться в детализированном понимании разработчиками Системы ключевых деловых процессов в деятельности аудируемого объекта, в построении, относительно их целей, инструментария аудита, в том числе в представлении об основных наборах показателей и методиках их расчета. Подобный объем знаний дает возможность разработчикам Системы объективно определять требуемые действия, точки их выполнения, прочие параметры, изначально закладываемые в систему и необходимые для проведения анализа ряда соответствующих данных.

В Казахстане вопросы внедрения Системы на республиканском и местном уровнях, прежде всего, могут быть связаны с тем, что методология, реализуемая ею, в корне меняет традиционную, привычную контрольную парадигму, предлагая

основанный на ИТ, принципиально новый подход, свойственный современному аудиту.

Как аудиторам, так и руководителям аудируемых объектов, необходимо быть готовыми к тому, что непрерывный аудит может изменить привычные представления, в том числе и характер не только самих аудиторских доказательств, но и методик их сбора и последующей проверки, ряда аналитических процедур, применяемых в ходе проведения внешнего аудита и внутреннего контроля, потребовав от них новых умений, усилий и знаний.

В частности это предполагает, что специалисты системы государственного аудита должны:

- обладать необходимыми умениями и знаниями в области ИТ, уметь эффективно извлекать, анализировать и обрабатывать сведения, содержащиеся в иных информационных системах, в том числе в системах хозяйствующих субъектов, которые настроены на внутренний контроль;

- в полной мере владеть методами анализа и сбора аудиторских доказательств в области информационных систем;

- управлять технологией и методологией непрерывного аудита, владея его процессами, неся ответственность за конечные результаты, в том числе и за выдачу важных сигнальных сообщений.

При этом руководству аудируемого объекта необходимо:

- гарантировать, что непрерывный аудит будет принят в виде части общего процесса в области внутреннего контроля работы хозяйствующего субъекта;

- способствовать внедрению и эффективности эксплуатации системы программно-технологического обеспечения проведения непрерывного аудита;

- поощрять активность взаимодействия внешних аудиторов и службы внутреннего контроля для повышения эффективности осуществления непрерывного аудита, способствовать принятию необходимых, направленных на увеличение его объективности решений;

- гарантировать, что итоги непрерывного аудита будут рассмотрены в ходе оценки результативности системы управления и средств обеспечения внутреннего контроля.

Важно учитывать, что поддержка на микроуровне руководящего звена – является важнейшим фактором для благополучного внедрения методологий непрерывного аудита и в работу хозяйствующего субъекта том числе, так как он и обеспечивает эффективность функционирования инструментов внутреннего контроля и способствует объективности оценки рисков, идентификации имеющихся фактов коррупции и мошенничества, оценке конечных результатов расходования активов, поиску потерь и выполнению процессного управления, в том числе детального планирования и отслеживания исполнения аудиторских рекомендаций.

Для повышения эффективности функционирования Системы важно разработать проекты ряда относящихся к указанной области нормативных актов, определить порядок и уровень их утверждения.

Следует подготовить проек-

ты ряда регулятивных документов, которыми определялись бы:

- структура и виды циркулирующей в Системе информации, условия предоставления к ней доступа;

- обязанности и права как обладателей используемой в Системе информации, так и обычных пользователей;

- условия и порядок сбора, использования и хранения, а также распространения указанной информации;

- порядок регулирования процессов актуализации информации;

- имеющиеся права собственности на имущество, информацию и прочие нематериальные и материальные активы Системы, создаваемые за счет республиканских и местных бюджетов.

Также важно разработать централизованно ряд организационно-технических решений по таким, например, направлениям, как обновление прикладного и общего программного обеспечения системы.

С учетом выработанных нами предложений, Система даст возможность для:

- формирования интегрированной развитой системы современного информационного обеспечения государственного аудита, в том числе и на базе внедрения принципов новой методики непрерывного аудита;

- правовой и программно-технологической поддержки информационного обеспечения государственного аудита относительно уровней системы;

- повышения качества и оперативности решений, принимаемых на основе применения корпоративных баз данных от-

носительно всех направлений работы органов государственного аудита;

- сокращения количества времени для поиска решений функциональных задач благодаря расширению ряда автоматизированных функций и применения новейших информационных технологий, в том числе и внедрения технологии непрерывного дистанционного аудита на основе эффективности информационного взаимодействия объектов и субъектов аудита;

- повышения качества и расширения номенклатуры информации, применяемой и поставляемой по результатам аудита;

- повышения уровня непротиворечивости и полноты данных обеспечением единства технологических, методологических и организационных подходов;

- сокращения объемов бумажных информационных носителей путем реализации внутреннего и внешнего электронного документооборота;

- улучшения качества и повышения надежности сопровождения Системы благодаря унификации и внедрению новых методов автоматизированного регулирования, управлению и инвентаризации вычислительных ресурсов.

Неоспорима тесная связь государственного аудита с отчетностью и учетом, которые остаются в современной экономике важными средствами выполнения функции управления. Предмет учета составляют имеющие юридическую и экономическую природу факты. Одним из значимых факторов, способствующих направленности аудита на пред-

стоящие изменения в современной системе управления является увеличение прогностических возможностей отчетности и учета. Главным вектором совершенствования учета остается его формирование на базе единых методологии и начальной информационной базы.

Экономико-статистической и иной официальной информации принадлежит исключительно значимое место в оценке качественных и количественных результатов работы хозяйствующих субъектов, органов управления, целевых программ, итогов исполнения в установленном порядке утвержденных проектов и прочих приоритетных направлений. Разработка и анализ стандартной системы отчетности, как в целом по итогам финансово-экономической государственной деятельности, так для каждого отдельного звена остается важной функцией государственного аудита, осуществляемой в интересах полного обеспечения существующих информационных потребностей всего общества, а расширение области прогностических возможностей отчетности и учета способствует максимальной направленности государственного аудита на предстоящие изменения в системе управления.

При этом действующие в настоящее время система государственной отчетности, методология разработки и сбора статистических показателей в границах государственного плана статистических наблюдений недостаточны для потребностей государственного аудита. На уровне хозяйственных субъектов используемые методы и способы

их идентификации, а на уровне местного государственного управления – методы и способы статистического наблюдения, расчеты не обеспечивают объективной и полной оценки явлений и процессов, происходящих в экономике. Однако говорить об эффективности управления можно исключительно в том случае, когда органически взаимосвязаны все его функции, и эта связь является постоянной.

С учетом значения и возрастающей потребности для государственных институтов управления в достоверной и современной информации относительно различных аспектов жизнедеятельности, а также значительность сроков, необходимых для формирования интегрированного национального информационно-экономического пространства, по нашему мнению, также требуется осуществление следующих скоординированных действий.

Парламенту РК нужно разработать внесение поправок в нормативные правовые акты в части устранения возможных препятствий вследствие понятия налоговой, банковской и иной тайн, при получении разного рода необходимой агрегированной объективной информации, тем самым создав для информационного взаимодействия органов государственного аудита, налоговых и статистических служб максимально благоприятные условия, как это принято в большей части развитых стран. При этом подразумевается не нарушение законом установленной тайны или сужение её объектов, а возложение на органы государственного аудита ответственно-

сти за сохранение тайны при использовании таких данных.

Государственный орган статистики должен быть выведен из системы Правительства РК, при этом исполнительные органы могут иметь свои подразделения по внутренней статистике. Вся статистически важная информация должна быть собрана в единое информационное пространство для органов государственного управления. Только такой подход позволит обеспечить государственный аудит и государственное управление в целом достоверной и полной информацией и исключит расхождение баз данных разных государственных органов в отношении одних и тех же объектов.

Таким образом, технология ведения непрерывного аудита, активно развиваемая в зарубежных странах, открывает возможность для использования на территории Казахстана принципиально новых эффективных методологий (включая оперативное аудиторское сообщение, непрерывный мониторинг, и в том числе включающий удаленный аудит, и др.), дающих возможность для существенного повышения надежности и эффективности аудита, снижения для проверяемых организаций «контрольной нагрузки», изменения форм контроля, с одной стороны, делающее его для проверяемых не столь обременительным,

а с другой - более оперативным в процессе выявления финансовых недостатков и нарушений, что, позволяет соответственно увеличить результативность их устранения, за счет своевременности предупреждения рисков либо существенного смягчения нанесенного ущерба.

Для процесса внедрения предложенных современных методологий потребуются определенные усилия и затраты, однако достижение прогресса в развитии ИТ-среды и ИТ-систем, увеличение мощности при снижении стоимости оборудования, интенсивность развития программного обеспечения, систем связи, стандартизация важных деловых процессов и глубокая информатизация на макро- и микроуровнях финансового и хозяйственного управления и учета способствуют значительному сокращению имеющихся бюджетных расходов на разработку и внедрение эффективной методологии построения информационно-аналитической системы государственного аудита.

В результате подобного подхода информационная государственная политика будет содействовать росту эффективности функционирования частного и государственного секторов экономики, обеспечивая в полной мере целостность управления государством как национальным единым комплексом.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ:

1. Концепция внедрения государственного аудита в Республике Казахстан, Указ Президента Республики Казахстан от 3 сентября 2013 года №634/
2. Концепция электронного Правительства Республики Казахстан, Указ Президента Республики Казахстан от 18 июня 2009 года №829

ЖУРНАЛДЫҢ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕСІ:

ҚОЗЫКӨРПЕШ ЕСІМҰЛЫ ЖАҢБЫРШИН
Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі
есеп комитетінің Төрағасы, э.ғ.д.,
Редакциялық кеңес төрағасы

АЛЕКСАНДР ВИКТОРОВИЧ ГОРЯИНОВ
Есеп комитетінің мүшесі

СЕРІК НӨГЕРБЕКҰЛЫ НӨГЕРБЕКОВ
Есеп комитетінің мүшесі,
э.ғ.д.

ГҮЛЖАН ЖАНПЕЙІСҚЫЗЫ ҚАРАҒҰСОВА
Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің депутаты,
Қаржы және бюджет комитетінің Төрайымы
э.ғ.д., профессор

ОМАРХАН НҰРТАЙҰЛЫ ӨКСІКБАЕВ
Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің депутаты,
э.ғ.д.

ЕРҚАРА БАЛҚАРАҰЛЫ АЙМАҒАМБЕТОВ
Қазтұтынуодағы Қарағанды экономикалық университетінің
ректоры, ЖМ ХҒА мүше-корреспонденті, Еуразия ХЭА
академигі, э.ғ.д., профессор

АМАНЖОЛ ҚОШАНҰЛЫ ҚОШАНОВ
Қазақстан Республикасы ҰҒА академигі,
э.ғ.д., профессор

АЛДАНЫШ АРЫСТАНҒАЛИҰЛЫ НҰРЫМОВ
Еуразия ХЭА академигі және ҚҰЖҒА академигі,
Салық қызметінің екінші дәрежелі Мемлекеттік кеңесшісі,
э.ғ.д., профессор

КЕНЖЕҒАЛИ ӘБЕНҰЛЫ САҒАДИЕВ
Қазақстан Республикасы ҰҒА академигі,
э.ғ.д., профессор

РАХМАН АЛШАНҰЛЫ АЛШАНОВ
«Тұран» университетінің ректоры, э.ғ.д., профессор

АЛТАЙ БОЛТАЙХАНҰЛЫ ЗЕЙНЕЛҒАБДИН
э.ғ.д., профессор

СЕРГЕЙ ВСЕВОЛОДОВИЧ ШКОДИНСКИЙ
Ресей Федерациясы Есеп палатасы ҒЗИ бөлім басшысы,
э.ғ.д., профессор

САПАР ХАЙСАХАНҰЛЫ КӨШКІМБАЕВ
«Қазақстан Республикасы аудиторлар палатасы»
КАҰ президенті, э.ғ.к.

ЗИНАИДА ПЕТРОВНА ЗАГОСКИНА
Қазақстан Республикасы Аудиторлары Коллегиясының
және Қазақстанның ішкі Аудиторлар Институты басқарма
кеңесінің мүшесі, Ішкі аудитор дипломының иесі, Қазақстан
Республикасының аудитору, э.ғ.к.

АЛМАТ ЗАРЛЫҚҰЛЫ МУРЗИН
«ҚБЗО» РМК директоры, э.ғ.к.,
Бас редактор

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ ЖУРНАЛА:

ДЖАНБУРЧИН КОЗЫ-КОРПЕШ ЕСИМОВИЧ
Председатель Счетного комитета по контролю за исполнением
республиканского бюджета, д.э.н.,
Председатель редакционного совета

ГОРЯИНОВ АЛЕКСАНДР ВИКТОРОВИЧ
Член Счетного комитета

НУГЕРБЕКОВ СЕРИК НУГЕРБЕКОВИЧ
Член Счетного комитета,
д.э.н.

КАРАГУСОВА ГУЛЬЖАН ДЖАНПЕИСОВНА
Депутат Мажилиса Парламента Республики Казахстан,
Председатель Комитета по финансам и бюджету,
д.э.н., профессор

ОКСИКБАЕВ ОМАРХАН НУРТАЕВИЧ
Депутат Мажилиса Парламента
Республики Казахстан,
д.э.н.

АЙМАҒАМБЕТОВ ЕРҚАРА БАЛКАРАЕВИЧ
Ректор Карагандинского экономического университета
Казпотребсоюза, член-корреспондент МАН ВШ,
академик МЭА Евразии, д.э.н., профессор

КОШАНОВ АМАНЖОЛ КОШАНОВИЧ
академик НАН Республики Казахстан,
д.э.н., профессор

НУРУМОВ АЛДАНЫШ АРЫСТАНҒАЛИЕВИЧ
академик МЭА Евразии, академик КНАЕН,
Государственный советник налоговой службы второго ранга,
д.э.н., профессор

САҒАДИЕВ КЕНЖЕҒАЛИ АБЕНОВИЧ
академик НАН Республики Казахстан,
д.э.н., профессор

АЛШАНОВ РАХМАН АЛШАНОВИЧ
Ректор университета «Туран», д.э.н., профессор

ЗЕЙНЕЛҒАБДИН АЛТАЙ БОЛТАЙХАНОВИЧ
д.э.н., профессор

ШКОДИНСКИЙ СЕРГЕЙ ВСЕВОЛОДОВИЧ
Начальник отдела НИИ Счетной палаты Российской Федерации,
д.э.н., профессор

КОШКИМБАЕВ САПАР ХАЙСАХАНОВИЧ
Президент ПАО «Палата аудиторов
Республики Казахстан», к.э.н.

ЗАГОСКИНА ЗИНАИДА ПЕТРОВНА
Аудитор Республики Казахстан,
Дипломированный внутренний аудитор,
Член совета Института внутреннего аудита
и Коллегии аудиторов Республики Казахстан, к.э.н.

МУРЗИН АЛМАТ ЗАРЛЫКОВИЧ
Директор РГП «ЦИФН», к.э.н.,
Главный редактор

EDITORIAL BOARD OF THE JOURNAL:

DZHANBURCHIN KOZY-KORPESH ESIMOVICH
Chairman of the Account Committee for Control
over Execution of the Republican Budget, D.Sc. Economics,
Prolocutor of the Editorial Board

GORYAINOV ALEXANDER VICTOROVICH
Member of the Accounts Committee

NUGERBEKOV SERIK NUGERBEKOVICH
Member of the Accounts Committee,
D.Sc. Economics

KARAGUSOVA GULZHAN DJHANPEISOVNA
The Parliament's Mazhilis Deputy
of the Republic of Kazakhstan,
DSc. Economics, Professor

OXIBAYEV OMARKHAN NURTAYEVICH
The Parliament's Mazhilis Deputy
of the Republic of Kazakhstan,
DSc. Economics.

AIMAGAMBETOV ERKARA BALKARAYEVITCH
President of the Karaganda Economical University of Kazakh
Consumers Unions, Corresponding Member of the IAS of HE,
Academician of the IAS in Eurasia, D.Sc. Economics, Professor

KOSHANOV AMANZHOL KOSHANOVITCH
Academician NAS of the Republic of Kazakhstan, D.Sc.
Economics, Professor

NURUMOV ALDANYSH ARYSTANGALIEVICH
academician of the IEA of Eurasia, academician and the KNA
of NS, second rank National Tax Counselor, D.Sc. Economics,
Professor

SAGADIYEV KENZHEGALI ABENOVICH
Academician NAS of the Republic of Kazakhstan, D.Sc.
Economics, Professor

ALSHANOV RAKHMAN ALSHANOVICH
President of the «Turan» University, D.Sc. Economics, Professor

ZEYNELGABDIN ALTAI BOLTAYKHANOVICH
D.Sc. Economics, Professor

SHKODINSKY SERGEY VSEVOLODOVICH
Head of the department at SRI of Accounts Chamber of the
Russian Federation, D.Sc. Economics, Professor

KOSHKIMBAYEV SAPAR CHAISACHANOVITCH
President of the PJSC "Chamber of Auditors of the Republic of
Kazakhstan", Candidate of Economics

ZAGOSKINA ZINAIDA PETROVNA
Auditor of the Republic of Kazakhstan, Certified Internal
Auditor, Board Member of Internal Audit Institute
and Member of Auditor's Council of the Republic of Kazakhstan,
Candidate of Economics

MURZIN ALMAT ZARLYKOVICH
Director of the RSE "CFVR", Candidate of Economics,
Editor in chief

«Мемлекеттік аудит - Государственный аудит»
қаржы-экономикалық журнал
Меншік иесі: Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі
есеп комитетінің «Қаржылық бұзушылықтарды зерттеу жөніндегі
орталық» РМК
Бас редактор: А.З. Мурзин
Шығарушы редактор: Р.М. Қожахметов
Қазақ тіліндегі нұсқасы: Ж.Төлегенова
Ағылшын тіліндегі нұсқасы: «Galami Translators» ЖШС (директор - К.Н. Тыныбаев)
Корректорлар: Н.К. Аширова
Журнал 2010 жылғы 28 маусымда Қазақстан Республикасы Байланыс
және ақпарат министрлігінде қайта тіркеліп, № 11020-Ж куәлігі
берілген. Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі № 9582-Ж
15.10.2008 ж.
Тоқсанына бір рет шығады.
Қазақстан Республикасы және ТМД аумақтарына тарайды.
Материалдарды қайта басу кезінде журналға сілтеме жасалуы шарт.
Редакция пікірі мақала авторларының пікірімен сәйкес келмеуі
мүмкін.
Редакцияның мекен-жайы: 010000, Қазақстан Республикасы, Астана
қаласы, Орынбор көшесі, № 8, «Министрліктер үйі».
Тел: + 7 (7172) 74-16-55. <http://www.cifn.kz>
Дизайн, беттеу «Самрад» ЖК баспаханасында басылған.
Астана қ., Жеңіс даңғ., 35 «а»,
тел/ф. 8 (7172) 57 78 96.
Таралымы: 300 дана.
Жазылу индексі - 74167

«Мемлекеттік аудит - Государственный аудит»
финансово-экономический журнал
Собственник: РГП «Центр по исследованию финансовых нарушений»
Счетного комитета по контролю за исполнением республиканского бюджета
Главный редактор: А.З. Мурзин
Выпускающий редактор: Р.М. Кожамбетов
Казахский вариант: Ж. Тулегенова
Английский вариант: ТОО «Galami Translators» (директор - К.Н. Тыныбаев)
Корректоры: Н.К. Аширова
Журнал перерегистрирован Министерством связи и информации
Республики Казахстан 28.06.2010 года, свидетельство №11020-Ж.
Номер и дата первичной постановки на учет №9582-Ж.
15.10.2008 г.
Выходит один раз в квартал.
Распространяется на территории Республики Казахстан и СНГ.
При распечатке материалов ссылка на журнал обязательна.
Мнение редакции может не совпадать с точкой зрения авторов статей.
Адрес редакции: 010000, Республика Казахстан, г. Астана,
ул. Орынбор, №8, «Дом министерств». Тел: + 7 (7172) 74-16-55. <http://www.cifn.kz>
Дизайн, верстка, отпечатано в типографии ИП «Самрад»,
г. Астана, пр. Победы, 35 «а»,
тел/ф. 8 (7172) 57 78 69.
Тираж: 300 экземпляров.
Подписной индекс - 74167

«Memlekettik Audit – State Audit» Journal of Finance and Economics
Owner: RSE «Center for Financial Violations Research» of Accounts
Committee for Control over Execution of the Republican Budget
Chief Editor: A. Murzin
Copy Editor: R.M. Kozhakhmetov
Kazakh version: Zh. Tulegenova
English version: «Galami Translators» LTD (director - K. Tynybayev)
Correctors: N.K. Ashirova
Journal was re-registered by the Ministry of Communications and
Information of the Republic of Kazakhstan on June 28, 2010, certificate
No. 11020-Zh. Number and date of initial registration No. 9582-Zh.,
October 15, 2008
Published quarterly.
Distributed on the territory of the Republic of Kazakhstan and CIS.
When printing materials reference to the journal is required.
Editorial staff opinion may not reflect views of the author.
Editorial office address: «House of Ministries», Astana, 010000,
the Republic of Kazakhstan
Tel: + 7 (7172) 74-16-55. <http://www.cifn.kz>
Printed in printing, Design, layout office of LLP «Samrad»,
35 "a" Zhenis str., Astana,
tel/fax. 8 (7172) 57 78 96.
Circulation: 300 copies.
Subscription index - 74167

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
Аудит

МЕМЛЕКЕТТІК

Финансово-экономический журнал по вопросам социально-экономического развития
управления государственными финансами, государственного финансового контроля и аудита

ЖУРНАЛ ВЫХОДИТ ЕЖЕКВАРТАЛЬНО

**Подписку на печатную версию журнала
вы можете оформить**

через отделение АО "Казпочта"
подписной индекс **74167**

Приглашаем к сотрудничеству!

Тел.: 8 (7172) 74 17 33, 74 22 58

факс 8 (7172) 74 19 31

www.cifn.kz

© 2016